

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAMİ BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEMEL İSLAMİ BİLİMLERİ BİLİM DALI

FIKHİ AÇIDAN KİŞİSEL BAKIM VE ESTETİK

Keziban KARAKAYA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. İsmail YALÇIN

Konya – 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı	2
2. Araştırmanın Yöntemi	2
3. Araştırmanın Kaynakları.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL BAKIM

1.1. Beden Temizliği.....	4
1.2. Vücut Kılıplarının Temizliği ve Bakımı	7
1.2.1. Kol, Bacak ve Gövde Temizliği.....	8
1.2.2. Saç, Sakal, Bıyık ve Kaş Temizliği.....	10
1.3. Beden Tüy Temizliğinde Kullanılan Yol ve Yöntemler	15
1.3.1. Geleneksel Yöntemler	15
1.3.2. Lazer Epilasyon ve Mahremiyet.....	16

İKİNCİ BÖLÜM

BEDEN ESTETİĞİ

2.1. Estetik Kavramı ve Beden Estetiği	24
2.2. Bedene Estetik Müdahaleye Sevk eden Nedenler.....	28
2.2.1. Kişisel Nedenler	28
2.2.2. Güzellik Endüstrisi	38
2.3. Bedene Estetik Müdahale Türleri	39
2.3.1. Beden Estetiğinde Cerrahi İşlemler	39

2.3.1.1. Doğuştan Gelen Görünüm Bozukluklarının Düzeltilmesi .	41
2.3.1.2. Hastalık, Kaza, Savaş ve Can Güvenliği Sebebiyle Oluşan Görünüm Bozukluklarının Düzeltilmesi.....	43
2.3.1.3. Yaşlanma Belirtilerinin Azaltılması	43
2.3.1.4. Kilo Azaltmak İçin Yapılan Estetik Operasyonlar	45
2.3.1.5. Cinsiyet Değiştirme veya Düzeltme.....	46
2.3.1.6. Sünnet Operasyonu.....	48
2.3.1.7. Sa Ektirme	50
2.3.1.8. Beğenilmeyen Organlara Yapılan Estetik İşlemler	50
2.3.2. Beden Estetiğinde Cerrahi Olmayan Estetik İşlemler.....	52
2.3.2.1. Makyaj Yapma	52
2.3.2.2. Küpe, Hızma, Piercing	54
2.3.2.3. Dövme Yaptırma.....	55
2.3.2.4. Renkli Lens ve Takma Kirpik	57
2.3.2.5. Tırnakları Kesme, Uzatma, Boyama.....	58
2.3.2.6. Diş Estetiği Yaptırma.....	60
2.3.2.7. Cilt Soyma, Cilt Beyazlatma ve Bronzlaşma.....	61
2.3.2.8. Sa Ekleme ve Peruk Kullanma.....	63
SONUÇ	64
KAYNAKÇA	66

ÖNSÖZ

Yaratıcı, yarattığı mahlûkat içerisinde insanı seçerek vahyine muhatap kılmış ve gönderdiği peygamberlerle insana yol göstermiştir. Yeryüzünde yaratıcının halifesi olan insanın dünyada varlığının görüntüsü olan beden, ölümüyle elinden alınacaktır. Nitekim yapılan bilimsel çalışmalar da ölümün önüne geçememektedir. Önüne geçilemeyen bu yok oluşun bize öğrettiği ise sahip olduğumuzu zannettiğimiz her şeyin emanet oluşudur. Emanet olarak verilen şeylerden birisi de insanı toplumsal varlık yapan bedenidir. Bir süreliğine kullanıma verilen beden, tabiri yerindeyse insan üzerinde hak sahibidir. Çünkü bedenin sağlıklı olması demek insanın varlığını devam ettirebilmesi demektir. Bedenin insan üzerindeki haklarından birisi de gerekli bakımını yapmaktır.

Kişisel bakım, Hz. Peygamber (s.a.v.) ümmetine örnek olduğu konulardandır. Bir Müslümanın, kişisel bakımında uyması gereken fıkhi kuralları öğrenmesi ve bilmesi gerekmektedir. Çalışmamız, istenmeyen tüy temizliğinde lazer epilasyonun uygulanması halinde ortaya çıkabilecek fıkhi sorunları ve kişinin bedeni üzerinde tasarruflarından biri olan estetik konusu kapsamında yer alan cerrahi olan ve cerrahi olmayan operasyonları mevzu edinmektedir. Kur'an, Hadis ve Fıkıh âlimlerinin görüşleri ışığında bu alanda yapılan çalışmalardan yararlanılarak Fıkhi Açıda Kişisel Bakım ve Estetik başlıklı tez çalışmamızı tamamlamaya çalıştık.

Yüce Allah Bakara suresi 269. ayeti kerimesinde “Allah, dilediğine hikmeti verir. Kime hikmet verilmişse şüphesiz ona çokça hayır verilmiştir.” buyurmuştur. Bazı âlimlerin hikmetten gayenin fıkıh olmasını ifade etmeleri ve bizlere de Rahman ve Rahim olan Allah'ın bu ilim alanında Yüksek Lisans nasip etmesine sonsuz kere şükreder ve muvaffakiyetler talep ederiz. Yüksek Lisans tez çalışma konusu araştırmam, bulmam ve tamamlamam da emeği olan danışmanım Doç. Dr. İsmail Yalçın'a teşekkür ederim. İlim konusundaki çalışmalarında emeklerini, desteklerini esirgemeyen babam; Coşkun Karakaya, annem; Leyla Karakaya, ablam; Meliha Alpsöy ve kardeşim; Mustafa Karakaya aynı zamanda iş arkadaşım Fatma Özdemir'e gıyabında diğer iş arkadaşlarıma teşekkür ederim. Gayret bizden, tevfiik Vehhâb olan Cenâb-ı Haktandır.

Kısaltmalar

Bk. : Bakınız

Hız. : Hazreti

ö. : Ölümü

s.a.v. : Sallallâhü aleyhi ve sselam

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

T. C
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Keziban KARAKAYA
	Numarası	194267001011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslami Bilimleri
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. İsmail YALÇIN
	Tezin Adı	Fıkhi Açıdan Kişisel Bakım ve Estetik

ÖZET

Yüce yaratıcı insanı yeryüzünde bedeniyle var etmiş ve bedenini kendisine bir süreliğine emanet etmiştir. Bu emanet süresi içerisinde bedenin kişi üzerinde hakları, kişinin de hem bu hakka dayalı olarak hem de tercihe bağlı olarak tasarrufları bulunmaktadır. Bedenin kişi üzerindeki haklarından biri ibadetin başı olan temizliğe dayalı bakımı ve bunun bedenî olan boyutudur. Kişisel bakım, tırnak, saç, sakal, vücut kılları gibi hem vücudumuzda çeşitli fonksiyonları olan hem de vücudun bir atığı olarak değerlendirilebilecek unsurlarla ilgili fıkhi kurallar bulunmaktadır. Günümüzde vücut temizliğiyle ilgili yeni uygulamaların ortaya çıkması yeni değerlendirmeleri gerekli kılmaktadır. Öte yandan sağlık teknolojisindeki yeni imkânlarla vücudun dış görünüşü üzerinde önemli müdahaleler yapılabilmektedir. Bu müdahalelerin fıkhi meşruiyeti tartışılmakta ve farklı değerlendirmelere konu olmaktadır. Beden temizliği ve beden üzerinde icra edilen estetik müdahaleler bu araştırmada İslam fıkhi açısından incelenecek ve değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Kişisel Bakım, Estetik, Güzellik, Kıl, Lazer, Epilasyon.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Keziban KARAKAYA
	Numarası	194267001011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslami Bilimleri
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. İsmail YALÇIN
	Tezin İngilizce Adı	Personal Care and Aesthetics in Fiqh Perspective

ABSTRACT

The Supreme Creator created man with his body on earth and entrusted his body to him for a while. During this trust period, the body has rights over the person, and the person has dispositions based on this right and optionally. One of the rights of the body on the person is the care based on cleanliness, which is the beginning of worship, and its physical dimension. There are fiqh rules regarding elements such as personal care, nails, hair, beard, body hair, which have various functions in our body and can be considered as a waste of the body. Today, the emergence of new practices related to body cleaning necessitates new evaluations. On the other hand, with the new possibilities in health technology, important interventions can be made on the external appearance of the body. The fiqh legitimacy of these interventions is discussed and is the subject of different evaluations. Body cleansing and aesthetic interventions on the body will be examined and evaluated in terms of Islamic jurisprudence in this research.

Key Words: Islamic Law, Personal care, Aesthetics, Beauty, Hair, Laser, Hair Removal.

GİRİŞ

Yüce yaratıcı insanı yeryüzünde en güzel şekliyle yaratmıştır. Kurtuluşa ermek, insanın nefsinin, bir anlamda iç dünyasını temizlemesiyle ve dış görünüşü, beden öz bakımını yani temizliğini yapmasıyla mümkün olacağı bildirilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) “fitrattandır” diyerek önemle üzerinde durduğu vücut temizliği, ağız/diş temizliği, saç ile sakal/bıyık bakımı, tırnakları kesmek, koltuk altı ve genital bölge tüylerini gidermek beden öz bakım kurallarının başlıklarını oluşturmaktadır.

Ahlak güzelliği ile temizliğin imanının yarısı olarak değerlendirilmesi kişide yer alan ruh beden bütünlüğünü ifade etmektedir. Ruhun elbisesi mukabilinde olan bedene hürmet ruha hürmet gibidir. Bu manada kişisel bakım, kişinin sağlıklı bir görünüme sahip olmak için bedenine karşı yapması gereken temel görevleri ifade eder. Örnek verecek olursak, dişlerin günde iki kez fırçalanması, vücudun temizlenmesi için yıkanması, cilt kuruluşuna karşı yağlanması, rahatsız edici tüylerden temizlenmesi başlıca kişisel bakım yöntemleridir.

İstenmeyen tüylerin temizliği geçmişten günümüze insanların gündemindedir. Vücut tüy temizliği geçmişte belli geleneksel yöntemlerle yapılmıştır. Günümüzde ise gelişen teknoloji çok daha kolay kalıcı imkânlar sunmaktadır. Bu imkânların başında lazer epilasyon gelmektedir. Ancak lazer epilasyon, uygulamada bir başkası tarafından yardım alınmasına gereksinim duyulması nedeniyle mahremiyet sorununu, lazer ışınının, hem kişilerde kanser gibi bazı hastalıklara yol açma ihtimali hem de ehliyetsiz kişilerce yapılması halinde sağlık sorununu doğurması olasılığıyla problem oluşturmaktadır.

Beden bir süreliğine bu dünyada kullanılacak sonra ölüm ile terk edilecek bir yuva gibidir. Hayatın devamı için temizliğine, bakımına dikkat edilmesi gerekir. Bir insan, hayatını sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi için hastalandığında ilaç kullanabilir, ciddi durumlarda cerrahi operasyonlarla tedavi olabilir veya dinen mübah görünen alanlarda caiz görülen yollarla bedeni üzerinde güzellik düzenlemeleri yapabilir. Günümüzde moda algısıyla teşvik edilen güzellik uygulamaları da bu düzenlemeler arasında sayılmaktadır. Ancak normal bir organın moda ölçülerine uyması için bedenin bir dizi operasyonlara maruz bırakılması ile bu

operasyonların nihayetinde ortaya çıkan maddi sıkıntılar ve sağlık sorunları insanlığın gündeminde ve fikhen tartışılmaktadır.

Araştırmamız, kişisel bakım ve estetik olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Kişisel bakım konusunda vücudun çeşitli bölgelerinde yapılan tüy temizliği işlemleri ve bu işlemlerde kullanılan yöntemlerin fikhi değerlendirmesi yapılmıştır. İstenmeyen tüy temizliğinde kullanılan lazer epilasyon konusuna özel bir başlık açılmış ve ayrıca değerlendirilmiştir. İkinci bölümde bedenin daha estetik görünmesi için bedene yapılan estetik müdahaleler ele alınmış ve bunlar cerrahi olan ve cerrahi olmayan şeklinde iki grupta incelenmiştir.

1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı

Tez çalışmamızda bedende görülen kıllanma, bu kılların temizlik yöntem, usul ve araçları ile bedene yapılan geçici veya kalıcı estetik müdahaleler fikhi açıdan değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kişisel bakım, beden tüy temizliği, tüy temizlik yöntem, usul ve araçları, tüy temizliğinde mahremiyet ile estetik konusu içerisine giren bedene estetik müdahale nedenleri, bedene estetik müdahale türlerinden cerrahi olan ve olmayan yollar İslam Hukuku açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmamızda Kur'an ve sünnet verileri ile Klasik ve modern fıkıh eserlerinde yer alan fikhi değerlendirmeler tıp, psikoloji, sosyoloji alanları verilerinden de yararlanılmıştır. Bu araştırmayla modern dönemde çeşitlenen kişisel bakım ve beden üzerindeki estetik uygulamaların İslam Hukuku açısından değerlendirmesi yapılacaktır. Değerlendirmede her bir uygulamanın fıkha uygunluğu veya fikhi mahzurları açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmamızda, kişisel bakım yönüyle beden temizliği ve bakımı, estetik uygulamalar yönüyle bedeni güzel göstermek için yapılan her türlü süslenme ve estetik operasyon işlemleri incelemeye alacaktır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma geçmişten günümüze insan hayatında var olan ve var olmaya devam edecek olan bir konunun yöntemlerindeki değişikliğinin fikhi durumu araştırılacağından tarama yani okuma yoluyla edinilen bilgilerin aktarılması yöntem

olarak seçilmiştir. Araştırmamızın karakteristik yapısı nedeniyle okuma ve değerlendirme yoluyla konular açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır. Geçmişte ve günümüzde tüy temizliği, yöntem, usul ve araçları ile bedene yönelik estetik müdahalelerle ilgili yazılmış akademik eserler incelenecektir. Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yapılan uygulamaları inceleyebilmek amacıyla hadis, siyer, tefsir kitaplarına ve bu tür alanlarda yapılan çalışmalara müracaat edilecektir. Yine bu uygulamaların anlaşılabilmesi için fıkıh kitapları incelenecek ve TDV İslam Ansiklopedisi'nden konuyla ilgili maddeler referans olarak kullanılacaktır.

3. Araştırmanın Kaynakları

Bu araştırmada öncelikle klasik fıkıh kaynaklarına ve onların dayandığı naslara müracaat edilmiş sonra konuyla ilgili günümüzde yazılmış kitap ve makalelerden yararlanılmıştır. Bu manada İsmail Yalçın tarafından yazılan ve beden yapılan müdahalelerin fitratı bozma olup olmadığını değerlendiren “*İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fitratı Bozma*” isimli kitaptan oldukça yararlanılmıştır. Fatümatüz Zehra Kamacı'nın kaleme aldığı “*Hz. Peygamber Devrinde Kadınların Süslenmesi*” adlı kitaptan beden tüy temizliğinde kullanılan vahiy dönemi yöntemler ile kaş alımı, saç bakımı konularından istifade edilmiştir. Muhittin Uysal tarafından hazırlanan “*Peygamber Günlerinde Giyim Kuşam ve Süslenme*” adlı çalışmadan araştırdığımız alanla ilgili önemli veriler elde edilmiştir. Hüseyin Baysa'nın yazdığı “*Geçmişten Günümüze Fikhi Açıdan Beden Estetizasyonu*” adlı kitaptan bedene yönelik müdahalelerin arkasındaki nedenler ve lazer epilasyon ile ilgili konularda yararlanılmıştır. Lazer epilasyon konusunda az sayıda çalışma olması nedeniyle daha çok mevcut uygulamalara kıyasla görüş beyan edilmiş ve internet sitelerinde yer alan bilimsel açıklamalardan yararlanılmıştır. Çalışmamız yararlandığı eserlerden farklı olarak lazer epilasyon konusunu derinlemesine işlemiş ve fikhi boyutu tartışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL BAKIM

1.1. Beden Temizliği

Temizlik, yöntemleri ya da kapsamı değişiklik gösterse de genel olarak; bütün kültür, medeniyet ve zaman dilimlerinde, kir, pis, necis sayılan şeylerden arınmak olarak bilinir.¹ Kur'an-ı Kerim ve hadisi şeriflerde temizlik anlatılmış ve teşvik edilmiştir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "... Allah arınmaya çalışanları sever"² buyrulurken genel olarak temizlik konusu vurgulanmıştır. Temizlik konusu manevi ve maddi temizlik olmak üzere iki kısımda değerlendirilebilir.

Manevi temizlik, "kalp temizliği", maddi temizlikle bütünlük sağlayan ruh temizliğidir. Ayrıca kıskançlık, haset gibi kötü huyların içimizden atılarak temizlenmesi de manevi temizliktir.³ Kur'an-ı Kerimde "... Şu halde kendinizi (nefislerinizi) temize çıkarmayın..."⁴ buyrulurken sadece sözle ifade edilen kalp temizliğinin yeterli olmadığı, kalp temizliğinin delili sayılan cömertlik, mütevazilik, nezaket, empati gibi güzel huyların varlığının gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Sağlıklı bir bireyden söz edebilmek için insanın ruhen ve bedenen sıhhatli olması gerekir. Çünkü insan fizyolojik, psikolojik, biyolojik özellikleri olan varlıktır. İnsanın bu tür özelliklerini dikkate alarak dini alanda terbiye edilmeye çalışılması "tasavvuf" kavramını ortaya çıkarmıştır. Tasavvuf zamanla ayrı bir ilim dalı haline gelmiştir. Tasavvuf ilmi insanın kalbini kötülüklerden arındırarak ruhunu temizlemek için zühd⁵ ve takva⁶ yollarında gayret göstermek olarak tanımlanabilir.⁷

¹ Salim Ögüt, "Taharet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 14 Ocak 2023).

² et Tevbe 9/108.

³ Abdulvahap Yıldız, "Hz. Eyyüb'ün (a.s) Hastalıklar Karşısındaki Sabrı ve Manevi Hastalıklarımız", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36/36 (Aralık 2016), 128-142.

⁴ en Necm 53/32.

⁵ Zühd, sözlükte terk etmek, yüz çevirmek, buğz etmek gibi anlamlara gelirken tasavvuf literatüründe dünyadan yüz çevirmek ve nefsi masivaya olan ilgi ve sevgiden alıkoymak anlamında kullanılır. Detaylı bilgi için bakınız: A. Eylül Yalçınkaya, "İlk Dönem Tasavvuf Klasiklerinde Zühd Kavramı Üzerine", *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (2020), 1-18.

⁶ İstihali olarak "takva" kişinin kendisini salih amelle günahattan ve azaptan koruması anlamına gelmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: Mehmet Çalışkan, "Hucurat Suresi Bağlamında Takva", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11/11 (Haziran 2017), 91-119.

⁷ Durmuş Tatlıoğlu, "Tasavvuf ve Tarikatlere Sosyolojik Bir Bakış", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9/4 (Ağustos 2009), 99-128.

Kendi içinde çeşitli dallara ayrılan psikoloji bilimi en geniş tanımıyla, insanın görünen davranışları ve bu davranışların arkasında yatan zihni olayları araştıran ruh bilimidir.⁸ Psikolojik desteklerle insanların başlarına gelen olaylarda izleyecekleri tavırlar hakkında yol gösteren, öfke kontrolü, abartılı sevginin önüne geçme gibi insan terbiyesi ile meşgul olunmaktadır. Nitekim insan huzuru aramaktadır. Bu huzur için dini ve bilimsel açıdan insanın geliştirilerek desteklenmesi ve duygularını yönetmeyi öğrenmesi olaylar karşısında mantıklı bakış açısı, karar verirken isabet eden, insan ilişkilerinde yapıcı olan bir birey olması gerekmektedir. Kendini doğru bir şekilde ifade edebilmek, diğer insanları anlayabilmek ve sağlıklı sosyal ilişkiler yürüterek toplumda bir birey olmak manevi temizlikle günümüz tabiriyle ruhun güzelleştirilmesi ile sağlanabilmektedir.

Maddi temizlik kavramı İslam kaynaklarında genellikle taharet (tuhr) kelimesi ile ifade edilir.⁹ Bütün fıkıh kitapları taharet ve tahareti sağlayan suyun temizliğini inceleyerek başlar.¹⁰ Taharet (tuhr) kelimesi Kur'an-ı Kerimde kadınların hayızdan temizlenmeleri anlamında da kullanılmaktadır.¹¹ İslam hukuku temizliği, maddi ve manevi temizlik ile bu iki temizlikten unsurlar içeren hükmi temizlik başlıkları altında inceler. Maddi kirlilerden arınmaya "necasetten taharet", manevi kirlilerden paklanmaya "hadesten taharet", madden temiz olsa da manen kirliliği sayıldığı hükmedilen kirlilik hali ise hükmi kirlilik olarak açıklanabilir.¹² Necaset (maddi kir, habes) ve hades (manevi kir) kelimeleri taharetin zıttı olarak kullanılan kelimelerdir.

İslam, ibadetlerin bazısı için bir nevi maddi ve manevi temizlenme olan abdesti, cünüplük, hayız ve nifâsın kesilmesi gibi hallerde de büyük temizlik kabul edilen guslü, yani bütün bedeni yıkamayı gerekli kılmıştır.¹³ Hz. Peygamberden (s.a.v.) gelen hadislerde guslü gerektiren bir durum olmasa da temizlenmek için bütün vücudun su ile sık sık yıkanması ve bu manada Müslümanlar için önemi büyük olan¹⁴ her Cuma günü gusledilmesi önerilmektedir.¹⁵ Hz. Peygamber (s.a.v.) günde

⁸ Ali Rıza Aydın, "Din ve Psikoloji İlişkisi Üzerine", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4/4 (Ağustos 2004), 15-29.

⁹ Mustafa Çağırıcı, "Temizlik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Aralık 2020).

¹⁰ Neşet Çağatay, "Temizlik", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Makale ID: 14602 (1961), 30.

¹¹ Ögüt, "Taharet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 27 Aralık 2020).

¹² Abdullah Kahraman, "Kutsal Dinlere Mahsus Bir Temizlik Şekli: Gusül Abdesti", *Bakü Devleti Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin İlmî Mecmuası* 3/6 (2006), 21-48.

¹³ el Maide 5/6.

¹⁴ Müslim, "Cum'a", 18-19- 23- 26; Buhari, "Cum'a", 6-19; Ebu Davud, "Salat", 204.

beş vakit kılınması farz namaz için alınan abdestin kişide kirden, pastan hiç iz bırakmayacağı hatta bu nedenle kişinin hatalarının da silindiği müjdesini vermektedir.¹⁶ Her yemekten önce ve sonra ellerin yıkanmasını tavsiyesi de Hz. Peygamberin (s.a.v.) sünnetlerindedir.¹⁷ Hz. Peygamberin (s.a.v.) “temizlik imanın yarısıdır”¹⁸ sözünden arınmanın iman, imanın da hayatla ne kadar iç içe olduğu vurgulanmıştır. İslam kültüründe köklü bir yere sahip olan temizlik, beldelerde yapılan hamamlarla her koşulda arınmaya imkân sağlamıştır ve gelenekselleşmiştir.¹⁹

Kur’an-ı Kerim’in Müddessir suresinde “*elbiseni tertemiz tut*”²⁰ denilmesi bize maddi temizliği işaret eder. Bir kimsenin elbisesini temiz tutması demek elbisesinde bulunan maddi, somut pis sayılan şeylerden temizlemesi anlamına gelir.²¹ Elbisenin temiz tutulması emsal tutularak içinde yaşadığımız evin, etrafında gezindiğimiz çevrenin kısacası insanın içinde yaşadığı ve kullandığı her şeyin maddi kirlilerden arındırılması maddi temizliktir.

Hz. Peygamberin (s.a.v.) temizliğine önem verdiği ve “fitrattandır” dediği, tırnakların periyodik olarak kesilmesi, beden temizliği içerisinde ellerin ve tırnakların bakımının, temizlenmesinin önemini gösterir.²² Tırnak kesimi uzama durumuna göre haftada bir kez tekrarlanmalıdır. Fıkhi kaynaklara göre kırk güne kadar tırnak uzatılması tahrimen mekruh görülmüştür.²³ Özellikle son yıllarda savaşlar haricinde dünyayı derinden etkileyen bir olay olan covid-19 salgınının

¹⁵ Buhari, “Cum’a”, 2; Müslim, “Cum’a”, 9, 10; Nesai, “Cum’a, 7; Ayrıca Bk; Yunus Macit, “Beden Temizliği için Yapılmış Mekânlar ile İlgili Hadislerin Tenkid ve Tahlili”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 5/1 (Şubat 2005), 167-207.

¹⁶ Buhari, “Mevakit”, 6; Müslim, “Mesacid”, 283; Ayrıca Bk; Ahmet Polat – Zeki Yaka, “Hikmet-i Teşri’ Bağlamında Abdest, Namaz ve İnsan Sağlığı İlişkisi”, *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 4/3 (Aralık 2020), 386-418.

¹⁷ Tirmizi, “Et’ime”, 39.

¹⁸ Müslim, “Tahara”, 1; Tirmizi “Daavat”, 86; Ayrıca Bk; Mehmet Eren, “Mehmet Akif Ersoy’un Tefsir Yazıları ile Vaaz ve Hutbelerinde Kullandığı Hadislerin Değerlendirmesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (Ekim 1999), 349-374.

¹⁹ İbrahim Sarıçam, “Toplumsal Bir Sorun Olarak Temizlik”, *IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri* (Ekim 2009), 481-485.

²⁰ el Müddessir 74/4.

²¹ Çağatay, “Temizlik”, 30.

²² Ramazan Önal, “Hz. Peygamberin Hayatında Kişisel Bakım”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Ekim 2020), 55.

²³ Müslim. “Taharet”, 51. Bk. M. Selim Arık, “Hadislerdeki “Kırk” Sayılarına Genel Bakış”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Aralık 2014), 167.

bireysel ve en önemli önlemlerinden birisi el temizliğidir.²⁴ El hijyeni, tırnak temizliği ile tamamlanmaktadır. Modern tıp söylemiyle İslam hukuk kuralları el temizliği konusunda bütünlük oluşturmaktadır. Güzellik niyetiyle tırnaklar uzatılrsa da tırnak uzatmak, sağlık açısından tehlikeli görülerek tıbbi olarak sakıncalı ve dini olarak sünnete aykırıdır. Bakterilerin en yoğun yayılma yollarından biri kirli tırnaklardır. Tırnaklar kısa ve temiz tutulmalıdır.²⁵

1.2.Vücut Kılıplarının Temizliği ve Bakımı

İlk yaratılış, bir bakıma mutlak yokluğun yarılarak içinden varlığın çıkması şeklinde telakki edildiğinden fitrat kelimesiyle ifade edilmiştir.²⁶ Aynı şekilde fitrat'ın "İslam" anlamına geldiği de vurgulanmaktadır.²⁷ Bütün uzuvların yaratılışında esas olan bir fitrat vardır ki, ona o uzvun menfaati, vazifesi, fonksiyonu, fizyolojisi yahut garizesi denir.²⁸

İlk yaratılan beşerden günümüze insan vücudunda yer alan tüyler, bebeklikte çok belirgin olmasa da biyolojik gelişim sonucu ergenlikle birlikte daha da bariz ortaya çıkar. Vücudun bacaklar, kollar, yüz genellikle erkeklerde göğüs kısmında çıkan kıllar gayritabiî bir durum olmadığı sürece biyolojik ve fizyolojik değişimin belirtilerinden sayılarak kişinin sağlıklı bir ergenlik dönemi geçirildiğinin delili kabul edilebilir.²⁹

Vücut kıllarının temizlenmesi ya da temizlenmemesi durumunu estetik kaygı, toplumun kültürel değerleri, dini inanışlar gibi nedenler etkilemektedir. Örneğin kalın, sık ve bitişik kaşlar erkek ve kadın için hoş olmayan bir durum olarak görülebilmektedir. Sakal ve bıyık erkek için toplumda değerli görülürken kadında belirgin olması rahatsız edici bir durumdur. Kadınlarda kol, bacak ve vücutta görülen erkeksi kıllanma hem tedavi edilmesi gereken bir hastalığın işareti hem de estetik

²⁴ Mustafa Samancı, "Küresel Bir Salgın: Covid-19", *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 5/1 (Haziran 2020), 6-11.

²⁵ Özlem Persi Özkan – Yonca Sevim, "Toplu Beslenme Sistemlerinde El Hijyeninin Önemi", *Sağlık Bilimleri ve Yaşam Dergisi* 1/2 (Aralık 2016), 18-23.

²⁶ Adil Bor - Harun Şahin, "Din ile İlişkisi Bağlamında Fitratın Mahiyeti", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/3 (Aralık 2018), 1765-1788.

²⁷ A. Kadir Evgin, "Hadislerde Fitrat Kavramı ve İslam Fitratı Söylemeninin Tenkidi", *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2003), 93-110.

²⁸ Yener Öztürk, "İnsan ve Fitrat", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (Haziran 1999), 321-330.

²⁹ Güneş Genç, "Ergenlik (Puberte)te Fizyolojik Değişikler", *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 5/2 (1989), 59-67.

olarak istenmeyen bir durumdur. Koltuk altı ve genital bölge kıl temizliği her iki cins için de hem tıbbi olarak hem de dinen temizlenmesi tavsiye edilen bir ihtiyaçtır.

Bu bilgiler değerlendirildiğinde toplum içinde bedeniyle var olan insanın dış görünüşüne önem vermesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim Allah güzeldir, güzeli sever düsturuyla toplumda insanları rahatsız etmemek, kendini güzel hissetmek ve özgüven adına fitrat dışına çıkmadan insan güzeli ve güzelliği aramalıdır. Bu durumda insanın vücudunun muhtelif bölgelerinde çıkan kıllara yapılan müdahalelerin fitratı değiştirici bir faaliyet olup olmadığı konusunu kol, bacak ve gövde temizliği ile saç, sakal, bıyık ve kaş temizliği başlıkları altında değerlendirmeye çalışacağız.

1.2.1. Kol, Bacak ve Gövde Temizliği

Bebeklikten itibaren insan bedeninde bulunan tüylerin, ergenlikle beraber belirginleşmesi estetik kaygı, beğenilme arzusu, özentî, takdir edilme arzusu³⁰ nedeniyle her iki cinsiyeti de rahatsız eder boyutlara ulaşabilmektedir. Özellikle tüketim kültürünün araçlarından biri olarak sayabileceğimiz güzelleştirme metotları ile bedenın görünümünün ve arzının bir araya getirilmesiyle oluşturulan bir hayat tarzı söz konusudur. Bu metotlardan bazıları; diyetler, tedavi kültü, bedenle ilgili bakımlar olarak sıralanabilir.³¹ Kişisel bakım konusu içinde değerlendirebileceğimiz vücut geneli tüylerinin alınması gibi bedene müdahaleler günümüz tüketim kültüründe sırf estetik amaçla cinsiyet farkı gözetilmeksizin talep edilen bir durum haline gelmiştir.³²

Kadın vücudu geçmişten günümüze güzellik ile bütünleştirilmiştir. Herhangi bir pürüz, leke, tüy, güzelliği bozan bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Kadın vücudunda ortaya çıkan ve Hirsutism olarak isimlendirilen, aşırı kıllanma, erkeklik hormonunun fazlalığı sebebiyle yüz, göğüs, karın, sırt, kol ve bacakların üst kısmında sert, uzun ve kalın kılların çıkmasıdır. Sadece kozmetik bir sorun olmayan

³⁰ Deniz Şahin, *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutumların, Yalnızlık, Depresyon ve Beğenilme Arzusuyla İlişkisi* (Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019), 39.

³¹ Rıfat Bilgin, "Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin Cinsel Kurgu Olarak Konumlandırılması ve Sunumu", *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 36 (2015), 309-329.

³² Hikmet Akdemir, "Şeytani Bir Fiil: Yaratılışı Değiştirmek", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/6 (Mart 2001), 215-220.

bu durum kadınlar için gayri tabiidir.³³ Fıkıh literatüründe vücut kılları ile ilgili Maliki fikhına dair Fevâkih'd-devânî isimli eserde bir erkeğin saç ve sakal harici vücut kıllarını el ve ayaklarındakileri de dâhil ederek temizleyebileceği; bu konuda kadınların ise temizlenmesi halinde kadını güzelleştirecek olan kılların giderilmesi, izale edilmediği zaman güzelleşmeye vesile olan kılların bırakılması nakledilmektedir.³⁴ Bu ifadenin ışığında bir değerlendirme olarak el-Cezîrî, Malikîlere göre erkeğin göğüs ve sırtını tıraş etmesinin mübah; kadının güzelliğini olumsuz etkileyen her şeyi gidermesinin lazım; kocasının rahatsızlık duyduğu kılları izale etmesinin vacip olduğunu belirtmiştir.³⁵ Hanefilerin görüşü olarak Fetâva'l-Hindiyye'de erkeklerin göğüs ve sırt kıllarını izale etmesi edebe aykırı görülmüştür.³⁶

Canlılarda bulunan kıl, tüy, pul ve deri gibi yapıların vücudun su ve ısı dengesini sağlamakla görevli olduğu belirtilmektedir. Örneğin, insan vücudunda bulunan kıllar, üşüyünce kasılarak enerji ile ısı oluşturma; sıcakta ise terlemeyi sağlayarak serinletme fonksiyonu görmektedir. Ayrıca insanda ektrin ve apokrin olmak üzere iki tür ter bezi bulunmaktadır.³⁷ Apokrin ter bezleri özellikle koltuk altı, kasık bölgesi ve meme başı çevresinde yer almaktadır. Apokrin bezler koku bezleri olarak da adlandırılır. Hastalık sebeplerinden sayılan koltuk altının gereğinden fazla terlemesi, ter bezlerinin fazla çalışmasına, kilo fazlalığına ve bazı kullanılan ilaçlara bağlı olabilir. Özellikle yaz aylarında sıcaklıkların yükselmesi ya da kişisel temizliğin yetersiz kalması gibi durumlarda istenmeyen kokularla karşı karşıya kalınabilir. Bu durum hem insan ilişkileri hem de sağlık açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.³⁸ Cerrahi uzmanları tarafından tavsiye edilen ameliyat öncesi ve sonrası tüy temizliğinin önemli olduğu ve yara iyileşme sürecine katkı

³³ A. Özgüç Göksu vd. "Hirsutizm Tedavisinde Yüksek Frekanslı Alternatif Akımlarının Kullanımı ve Yeni Bir Metod: Cool-Flash", *SAU Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 7/3 (2003), 78-82.

³⁴ Nefrâvî, Fevâkihü'd- devânî, 1:65.

³⁵ Cezîrî, el-Fıkh ale'l-mezâhibi'l-erbaa, 2:44-45.

³⁶ Heyet, el-Fetâva'l-Hindiyye, (Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1310/1892), 5: 358.

³⁷ Meltem Önder - Gülhan Aksoy, "Hiperhidroz", *Türkderm* 45/1 (2011), 2-9.

³⁸ Mustafa Tunaya Kalkan, "Isı, Sıcaklık, Ter, Terleme", *Tıp Fakültesi Klinikleri Dergisi* 1/1 (2018), 109-130.

sağladığının söylenmesi bu bölgelerde bulunan tüylerin temizliğinin önemini göstermektedir.³⁹

Kadın ve erkekte ergenlikten itibaren belirginleşen koltuk altı ile genital bölgedeki kılların temizlenmesi İslami kurallar arasında yer aldığı gibi sağlık ve hijyen gerekçeleriyle tıp bilimi tarafından da tavsiye edilmektedir.⁴⁰ Bu nedenle bu bölgelerde bulunan kılların temizliği rahatsız edici kokudan kurtulmanın bir yoludur. Hz. Peygamber'den (s.a.v.) bildirildiğine göre, sünnet olmak, kasıkları tıraş etmek, tırnakları kesmek, koltuk altındaki kılları almak, bıyıkları kısaltmak peygamberlerin geleneğidir ve fitratla ilişkilidir.⁴¹ Koltuk altı ve genital bölge kıl temizliği, çağımız tıp tavsiyesi ve İslam hukukunun önerisinin bütünlüğü çerçevesinde değerlendirildiğinde gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Kişinin dininin bir gereği ve sağlığının korunması adına koltuk altı ve genital bölge kıl temizliğini periyodik olarak yapmalıdır.

1.2.2. Saç, Sakal, Bıyık ve Kaş Temizliği

Saç her iki cins için güzellik, aksesuar, soğuktan, sıcaktan koruma gibi nedenlerle varlığı istenen bir fiziksel unsurdur. İnsanlar tarihler boyunca sağlıklı ve güzel saçlara sahip olabilmek için farklı bakım yöntemlerini buna ek olarak tamamlayıcı ve alternatif tıp yöntemlerini kullanmışlardır.⁴² Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yaşayan kadın ve erkeklerin, saçlarını tarama, yıkama, uzatma/kısaltma, boyama, ekleme, ektirme, koku sürme, güçlendirme gibi saç bakım bilgilerini Hz. Peygamberden aldıkları tavsiyelerden öğrenmekteyiz.⁴³ Kadın olsun erkek olsun hem tabii olarak hem de güzellik için saçlarına bir dizi işlem uygulamıştır. Saç tıraşı, saç ekleme, saç, sakal, bıyık boyama bu işlemlerdendir.

³⁹ Yasemin Uslu - Meryem Yavuz, "Ameliyat Öncesi Tüy Temizliği: Sistemik İnceleme", *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 31/2 (2015), 59-67.

⁴⁰ Dilek Aygün - Fatih Marul, "Cerrahi Alan Enfeksiyonu Tanımlarında Yenilikler ve Ameliyat Öncesi Tüy Temizliğinde Güncel Uygulamalar", *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/3 (2016), 28-36.

⁴¹ Müslim, "Tahare", 56; Ebu Davud, "Tahare", 29; İbn Mace, "Tahare", 8. Ayrıca Bk; Kahraman, "Kutsal Dinlere Mahsus Bir Temizlik Şekli: Gusül Abdesti", 34.

⁴² Ercan Karabacak – Bilal Doğan, "Saç Bakım ve Tedavisinde Doğal Ürünler", *Türk Dermatoloji ve Veneroloji/Türkderm Arşivi* 48/1 (2014); 60-63.

⁴³ Ebu Davud, "Talak", 46; Nesai "Talak", 66; İbni Mace, "Et'ime", 34; Ebu Davud, "Teraccül", 2-19; Nesai, "Zine", 60- 65-66;

İnsan vücudunun baş kısmını kaplayan ve kişi için estetik unsuru olan⁴⁴ saçlar kadın ve erkekte hayat boyu uzamaya devam eder. Bu nedenle bazı durumlarda saçın tamamen kesilmesi, kısaltılması ihtiyaçtan sayılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) kadınların saçlarını herhangi bir mazeret olmadan tamamen tıraş etmelerini uygun görmemiştir.⁴⁵ Erkeklerin kadınlara göre daha kısa saç kullanmaları uygun görülmemiştir. Uzun saçlı bir erkek sahabe, Hz. Peygamberin (s.a.v.) “uğursuzluk, uğursuzluk” söylemini kendi üzerine alınarak saçını kestirmiştir. Saçını kestiren şahsı gören Hz. Peygamber (s.a.v.) o sözleri kendisine söylemediğini ancak saçının yeni halinin daha güzel olduğunu söylemiştir.⁴⁶ Bununla birlikte uzun saç, eskiden beri erkeklerin uygulaya geldikleri bir modeldir. Nitekim Hz. Adem’in uzun saçlı, Hz. İsa’nın saçlarının kulak memelerini geçecek şekilde uzun olduğu rivayet edilmektedir.⁴⁷ Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde de Hicaz bölgesindeki erkeklerin saçları genellikle uzun olmakla birlikte bazı kimselerin saçlarını kısalttıkları, bazılarının da usturaya vurdukları rivayet edilir. Bunun yanında bazı kadınların da saçlarını kulak yumuşağı hizasına kadar kısalttıkları bildirilmiştir.⁴⁸

Hz. Peygamberin (s.a.v.) saçlarının uzunluğu konusunda farklı rivayetler gelmiştir. Bu rivayetlerde; onun saçlarının omuzlarına değdiği, kulaklarının yarısına veya yumuşağına kadar olduğu, kulakları ile omuzu arasında veya boynuna kadar uzun olduğu, kulak memesinden aşağı, fakat omzuna değecek kadar uzun olmadığı, kulak yumuşağı ile omuzları arasında olduğu, ön taraftan iki gözüne doğru sarktığı, omuzlarına ulaşan gür saçı olduğu ifade edilir.⁴⁹ Rivayetlerin bu kadar farklılık göstermesi Hz. Peygamberin (s.a.v.) saçlarının değişik zamanlarda farklı uzunlukta olmasından ve sahâbîlerin de onu gördükleri andaki durumu nakletmelerinden kaynaklanmış olabilir.

⁴⁴ Vildan Bayram, “Saç ve Saçlı Derinin Sağlığını Etkileyen Faktörler”, *ABMYO Dergisi*, 22 (2011), 66-70.

⁴⁵ Tirmizî, hac 75; Nesâî, zînet 4.

⁴⁶ Ebû Dâvûd, tereccul 11; Nesâî, zînet 6.

⁴⁷ Yusuf Ziya Keskin, “Hz. Peygamber Döneminde Saç Bakımı”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 26/26 (Aralık 2011), 12.

⁴⁸ Müslim, “Hayz”, 42.

⁴⁹ A. Azmi Bilgin, “Hz. Muhammed’in Muhtasar Şemâil-i Şerif Tercümesinde Geçen Vasıfları”, *Türkiyat Mecmuası* 26/1 (Haziran 2016), 81-88. M. Yaşar Kandemir, “Şemâil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Aralık 2022).

Hız. Peygamberin (s.a.v.), saçın bir kısmını kesip bir kısmını bırakmak şeklindeki tıraş şeklini yasakladığı rivayet edilmiştir.⁵⁰ Bu yasaklamanın sebebi bu modelin Yahudilerin veya şeytanın zülüflü veya perçemli saç görünümünü hatırlatması ya da göze çirkin gelerek rahatsızlık vermesi olarak açıklanmıştır.⁵¹

Yaşlılık veya hastalık belirtisi sayılan saç beyazlamasını⁵² Hız. Peygamber (s.a.v.) Müslümanın nuru olarak tanımlamış ve beyaz kılları yolmayı yasaklamıştır.⁵³ Bir rivayete göre Hız. Peygamber (s.a.v.) beyazlayan saçın boyanmasını ancak siyah renkten kaçınılmasını tavsiye etmiştir.⁵⁴ Hız. Peygamberden (s.a.v.) rivayet edildiğine göre, beyazlaşan saçın rengini değiştirmede kullanılacak en uygun boya kına ve çivit otu (ketem)dur.⁵⁵ Beyazlayan saç, görünümü itibarıyla güzel ve temizse boyamamak daha güzel görülmekle birlikte çirkin bir görüntü arz etmesi halinde örfeye göre boyamak evladır.⁵⁶ Saçı siyaha boyamak eğer aldatmak içinse mahzurlu görülmüştür. Bununla birlikte Hız. Peygamberin (s.a.v.) saçları boyamayı tavsiye ettiği ve böylece saçlarını boyamayan Yahudi ve Hristiyanlara muhalefet edilmesini istediği nakledilmiştir.⁵⁷

Günümüzde geçerliliğini yavaş yavaş kaybediyor gibi görünse de toplumumuzda da kabul edildiği üzere erkeklerde sakal ve bıyık varlığı hatta sakalın uzatılması bıyığın ise ağız yapısına uygun şekilde düzeltilmesi estetik bir durum olup erkeği kadından ayıran özelliklerdendir. Hatta sakalı olmayan kişiye söylenen “köse” tabiri erkeği psikolojik açıdan rahatsız eden durumdur da denilebilir. Sakal ve bıyık bakımı, temizliği konusunda Hız. Peygamber (s.a.v.) erkekler için “*bıyıkları kesin, sakalları bırakın*” buyurmuştur.⁵⁸ Hız. Peygamber (s.a.v.) haccın vaciplerinden olan saç kesimini erkek için tamamen kesme ya da kısaltma⁵⁹ olarak belirlerken kadının

⁵⁰ Buhârî, “Libâs”, 72; Ebû Dâvûd, “Tereccül”, 14-15.

⁵¹ İsmail Yalçın, “Saç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Aralık 2022).

⁵² Süleyman Bulut vd., “Saç Beyazlama ve Saç Kaybı Skorları ile Eretil Disfonksiyon arasındaki İlişki” *Yeni Üroloji Dergisi* 14/1 (Şubat 2019), 21-24.

⁵³ Müslim, “Fedail”, 104; Ebu Davud, “Tereccül”, 17.

⁵⁴ Müslim, “Libas”, 79; Ebu Davud, “Tereccül”, 18; Nesai, “Ziyne”, 15; İbn Mace, “Libas”, 33.

⁵⁵ Muhammed Enes Topgül, “Hicri 3. Asrın Başlarında Sünnete Sarılmak: Saç-Sakalını da Boyardı!”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 59/1 (2018), 87-116.

⁵⁶ Yusuf Ziya Keskin, “Hız. Peygamber Döneminde Saç Bakımı”, 7-21.

⁵⁷ Mehmet Öztürk, “İslam Hukukuna Göre Saç Boyama”, *Humanities Sciences* 8/1 (2013), 123.

⁵⁸ Buhari, “Libas”, 83; Müslim, “Libas”, 123; Nesai, “Ziyne”, 67, 68.

⁵⁹ Ebu Davud, “Tereccül”, 13, 15; Nesai, “Ziyne”, 57.

saçını fazla kesmesini yasaklamıştır.⁶⁰ Bu duruma kıyasla köse olmayıp da sakal ve bıyığını sırf estetik amaçlı kalıcı olarak kökünden temizleyen ya da temizleten erkeklerin durumunu kadınsılaşıma (muhanneşlik) eğilimi olarak tanımlayanlar olmuştur.⁶¹ Hz. Peygamberden (s.a.v.) gelen rivayetlerde Mekke müşriklerine muhalefet ederek bıyığı kısaltmak⁶² Mecusilere muhalefet ederek sakalı bırakmak tavsiye edilmiştir.⁶³ Buna karşılık değişen dünya şartları ile birlikte sakal ve bıyık belli bir toplumun ortak özelliği olma vasfını kaybetmiştir. Çeşitli amaçlar doğrultusunda sakalını ve bıyığını kesen bir insanın niyetin gerçekten kadına ya da gayrimüslime benzemek olup olmadığı bilinemez. Hatta böyle bir niyet istisnai bir durumdur. Bununla birlikte sakal ve bıyığın tamamen tıraş edilmesi bir kısım âlime göre dinen veya örfen sakıncalı görülmekte, mekruh veya haram gibi hükümlere konu edilmektedir.⁶⁴

Yüz kıllarından sakal ve bıyık erkekte güç ve biyolojik olarak kişinin erişkin olduğunu gösteren belirtilerendir. Sakal ve bıyık benzeri tüyler kadında bulunduğu ise bu tüyler eğer gayritabii bir halde ise temizlenip temizlenemeyeceği konusu tartışılmış ve temizlenmesi görüşü ağırlıklı görüş olarak öne çıkmıştır.⁶⁵

İnsanın yüzü dışarıya açılan penceresidir. Kaşlar, kirpikler, sakal ve bıyık ise yüzde bulunan kıllardır. Bu kıllar her ne kadar yüzde bulunan fitri durumlar olsa da estetik kaygısıyla yeniden şekil verilen kıllardır. Toplumda güzellik adına dayatılan kaş modeline uymak için iki kaş arasının alınması, kaşların inceltilmesi ya da kaşların tamamen alınarak boya ile ince kaş çizilmesi yüzde kaş için yapılan estetik müdahalelerdendir.

⁶⁰ Nesai, “Ziyne”, 4; Tirmizi, “Hac”, 75.

⁶¹ İsmail Yalçın, “İslam Hukukunda Karşı Cins Benzeme Yasağının Kılık Kıyafetle ilgili Sınırları”, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2/1 (2016), 371-377.

⁶² Rahmi Yaran, “Bıyık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 16 Aralık 2022).

⁶³ İsmail Yalçın, “Sakal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 16 Aralık 2022).

⁶⁴ Hüseyin Baysa, “Sakal Uzatma ve Bıyık Kısaltmanın Hükümüne İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi* 7/14 (2017), 273-289.

⁶⁵ Hayrettin Karaman, “Bayan Kuaför (Epilasyon)” (Erişim 24 Ocak 2023). Asım Uysal - Mürşide Uysal, *İzahlı Kadın İlmihali*, (İstanbul: Uysal Yayınevi, 2013), 370.

Klasik şiirlere söz konusu edilmiş güzelliğin bir parçası olan yay gibi kaşlar, kadın için tabii ziynettir.⁶⁶ Ay gibi yüz ise istenen güzelliştir. Ancak hormonal⁶⁷ ya da başka nedenlerle kadınlarda ortaya çıkabilecek gayritabii olan sakal, bıyık tüylerinin temizlenmesi de kendini güzel hissetme, eşinin güzellik isteğine cevap verme gibi nedenlerle tercih edilmektedir. Ancak yüz kıllarını yolmak ile ilgili Hz. Peygamberden (s.a.v.) gelen rivayette “yüz tüylerini yolan ve yolduran kadınların Allah’ın rahmetinden uzak kalacağı” haber verilmiştir.⁶⁸ Buna karşılık Hz. Aişe’ye isnat edilen başka bir rivayette genç bir kadının Hz. Aişe’ye kocasına güzel görünmek için yüzündeki kılları temizleyip temizleyemeyeceğini sormuş ve Hz. Aişe “elinden geldiği kadar seni rahatsız eden şeyleri gider” cevabını vererek yüzde biten rahatsız edici tüylerin temizlenmesini tavsiye etmiştir.⁶⁹

Fıkıh literatüründe kadınların kaşlarını almaları konusunda birbirinden farklı değerlendirilmelere rastlanmaktadır. *Bir değerlendirmeye göre*; yukarıda zikredilen yüz tüylerini yolmayı yasaklayan rivayet gereği kaşları almak yaradılışı değiştirmek ve yaratıcının verdiği beğenmemek anlamı taşıyacağından haram sayıldığı bildirilmektedir. *İkinci görüş ise*, kadınların fitratında yer alan süslenme arzusu meşru çerçevede mubah hatta mendup görülmüştür. Bu nedenle bir kadının gür olan kalın kaşlarını insanların dikkatini çekmeyecek düzeyde toparlaması, kaşlar arasında çirkinlik oluşturacak düzeydeki fazla kılları alması ve kocası için süslenmesi aile birliğinin sağlanması ve devamı için önemlidir ve kadının fitratına uygundur. Bu sebeple caiz görülmelidir. Kaşları tamamen yolmak, yolduktan sonra boya ile yapay kaş oluşturmak ise fitratı bozucu sakıncalı davranışlardır. Buna mukabil kadınların çene ve bıyık bölgelerinde görünür hale gelerek çirkinlik oluşturan kılların izale edilmesi âlimlerin büyük çoğunluğu tarafından fitrata uygun bulunmuştur.⁷⁰

⁶⁶ Sıtkı Nazık, “Klasik Şiirde Türk Güzeli”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* 45 (2018), 137-158.

⁶⁷ Göksu vd. “Hirsutism Tedavisinde Yüksek Frekanslı Alternatif Akımlarının Kullanımı ve Yeni Bir Metod: Cool-Flash”, 79.

⁶⁸ Buhari, “Libas”, 84; Müslim, “Libas”, 120.

⁶⁹ Buhari, “Talak”, 41; Ebu Davud, “Talak”, 40. Ayrıca Bk; Yılmaz, “Kadınların İslam Hukukuna Katkıları: Hz. Aişe Örneği”, *Diyanet İlmî Dergi* 58/3 (2022), 979-1002.

⁷⁰ Yalçın, *İslam Hukuku Açısından Yaradılışı Değiştirme Fitratı Bozma*, 81.

1.3. Beden Tüy Temizliğinde Kullanılan Yol ve Yöntemler

Hız. Peygamberin (s.a.v.) ısrarla bakımına önem verdiği ve “fıtrattandır” dediği, vücut temizliği, ağız-diş temizliği, saç, sakal-bıyık bakımı, tırnakların kesilmesi, koltuk altı ve kasık tüylerinin giderilmesi gibi meseleler beden temizliğinde öne çıkmış ve bu alanda kişisel bakım kuralları sünnet çerçevesinde oluşturulmuştur.⁷¹ İlk yaratılan beşerden günümüze insan vücudunda yer alan tüyler, bebeklikte çok belirgin olmasa da biyolojik gelişim sonucu ergenlikle birlikte daha bariz ortaya çıkar.⁷² Tüyenme biyolojik gelişim sonucu olduğu için normal görülmektedir. Vücudun bazı bölgelerindeki tüylerin temizliği hijyen ve sağlık açısından zorunlu görülürken bazı bölgelerindeki tüylerin alınması ideal güzellik ölçülerine kavuşmak arzusundan gelmektedir. Koltuk altı ve genital bölge kıllarının ise hem tıbbi olarak hem de Hız. Peygamberden (s.a.v.) rivayet edilen hadislerle temizlenmesi tavsiye edilmiştir. Temizlenmesi istenen bu kılların yok edilmesi işlemi, geçmişten günümüze pek çok yöntemle icra edildiği bilinmektedir. Tüy temizliğinde izlenen yolları geleneksel yöntemler ve modern yöntemler olmak üzere iki başlık altında toplayabiliriz. Geleneksel yöntemler daha çok kişinin kendi başına yapabileceği, kolay, edinilmesi, saklanması zor olmayan daha basit yöntemlerken, modern yöntemler bir başkasının yardımına gereksinim duyulabilen, satın alınması, saklanması büyük maliyetler gerektiren yöntemler olarak tanımlanabilir.

1.3.1. Geleneksel Yöntemler

İlk insandan bu yana biyolojinin bir sonucu olarak vücutta olan tüylenme hem estetik hem sağlık açısından temizlenmektedir. Kadim zamanlara bakıldığında bu yöntemlerin daha çok yolarak, bitkilerden elde edilen ağda tarzı maddelerle ya da tüy dökücü olduğuna inanılan örneğin karınca yumurtası yağı gibi doğal uygulamalarla çözüm aranmaktadır.⁷³ Hız. Peygamber (s.a.v.) zamanında tüylerin temizliğinde, zift, reçine ve kireç gibi maddelerden oluşan eski Roma ve Hız. Süleyman peygamber döneminde de kullanıldığı ifade edilen nûre adı verilen bir malzemenin kullanıldığı

⁷¹ Önal, “Hız. Peygamberin Hayatında Kişisel Bakım”, 57.

⁷² Genç, “Ergenlik (Puberte)’te Fizyolojik Değişikler”, 64.

⁷³ Aslı Feride Kaptanoğlu vd., “Karınca Yumurtası Yağı ile Analitik Bir Çalışma”, *Dermatoz* 3/2 (Haziran 2012), 47-51.

bilinmektedir. Bu dönemde tüy temizliğinden sonra kılların alındığı bölgelere deriyi rahatlatan maddeler sürülmektedir.⁷⁴

İnsanların sorunlarını çözmeye kullandıkları yöntem veya araçlar yaşadıkları zamanın teknolojisiyle uyum göstermektedir. Parmaklarla tutulamayacak kadar küçük şeyleri tutmaya yarayan cımbız, tüy temizliğinde de kullanılmaktadır. Tıraş yöntemi tüy temizliğinde kullanılan bir diğer geleneksel yöntemlerdendir.

Vücut kıllarının temizliğinde kullanılan ağda, cımbız, jilet, teknolojinin ilerlemesiyle yerini birden fazla cımbızın bulunduğu elektrikli aletlere bırakmıştır. Günümüzde kullanımının devam ettiği özellikle mahremiyete dikkat eden kesimin ya da maddi külfeti olmadığı için tercih edenlerin sıklıkla kullandıkları yöntemler arasında elektrikle çalışan çok sayıda cımbızı barındıran epilasyon aletleri lazer epilasyonun varlığıyla geleneksel yöntemler arasına dâhil edilmektedir.

1.3.2. Lazer Epilasyon ve Mahremiyet

Işık, ışığın kaynakları ve maydanoz, kereviz gibi besin maddelerinin doğal yapısında bulunan ışığa karşı duyarlılığın tıbbi olarak kullanımına ait bilgilere Antik Mısır, Yunan, Çin ve Hint toplumları kalıntılarında rastlanmaktadır. Işığın yapısı ve özelliği hakkındaki bilimsel çalışmalar ise 1021 yılında Farslı matematikçi ve Filozof İbnü'l Haysem tarafından yazılan Kitabü'l Menazir (Optik Kitabı) isimli eserde yer almaktadır.⁷⁵ Işığın yoğunlaştırılması ve uyarılmış ışınım yayılımı manasında kullanılan lazer, en kısa haliyle yoğunlaştırılmış ışık anlamına gelir. 'Light amplification by Stimulated Emission of Radiation' kelimelerinin baş harfleri lazer kelimesini oluşturmuştur. Lazerin prensipleri Einstein'ın Kuantum kurallarına dayanmaktadır. Lazer cihazlarının temel prensibi bir ışık kaynağından çıkan foton enerjisinin belli aşamalardan sonra tek bir doğrultuda hareket eden yeni ışın elde edilmesidir. Lazer ışınları tek renkli, uyumluluk, küçük oranda dağılırlık, küçük yüzeylere yoğun enerji taşıyıcılık gibi özellikleri bulunmaktadır.⁷⁶ Lazer insanlarda

⁷⁴ F. Zehra Kamacı, *Hız. Peygamber Devrinde Kadınların Süslenmesi* (İstanbul: İnkılâb Yayınevi, 2019), 132.

⁷⁵ Gökhan Kasnak-H. Erhan Fıratlı, "Lazer Fiziği ve Lazer Uygulamalarında Temel Kavramlar", *Türkiye Klinikleri Periodontoloji Özel Dergisi* 2/2 (2016), 1-6.

⁷⁶ İsmail Boyraz - Ahmet Yıldız, "Lazer Çeşitleri ve Yüksek Yoğunluklu Lazer Kullanımı", *Çağdaş Tıp Dergisi* 6/1-Ek (Aralık 2016), 104-109.

ilk kez dövmelelerin yok edilmesi için Goldman tarafından 1962 yılında kullanılmıştır.⁷⁷

Lazer teknolojisi epilasyon yanında diğer bilim alanlarında da kullanılmaktadır. Lazer türlerinin boya, gaz, katı, yarı iletken, kimyasal ve metal buharlı gibi çeşitli türlerinin olması cerrahi uygulamalarda, destekleyici tedavilerde, bazı göz hastalıkları uygulamalarında endoskopi işlemlerinde kullanılmaktadır. Diş hekimliğinde cerrahi işlemlerde kesi yapmak, dezenfeksiyon işlemleri yapmak gibi daha birçok tedavide lazer uygulaması kullanılmaktadır.⁷⁸ Yaklaşık olarak son on iki yıldır lazer uygulamaları ülkemizde veteriner kliniklerinde de kullanılmaktadır. Veteriner hekimlikte lazer, dokuya temas etme zorunluluğunun olmaması, kanamayı en aza indirmesi, ameliyat sonrası iyileşme sürecini hızlandırması gibi olumlu neticelerinden dolayı hem cerrahi hem de tedavi alanında kullanılmaktadır.⁷⁹ Deri ve plastik cerrahi, göz hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, kadın hastalıkları, üroloji, kardiyoloji, beyin cerrahisi, KBB, ortopedi gibi alanlarda lazer teknolojisi tıbbi hizmet vermektedir. Lazer, günümüz endüstrisinde de uygulama alanı bulur.⁸⁰

Birçok faydalı fonksiyonları olmasına rağmen lazerler, dikkatli kullanılmadıklarında uygulayan ve uygulanan kişilerde ciddi sorunlar oluşturabilecek cihazlardır. Deri ve gözler, lazer ışınına en çok maruz kalan uzuvlardır. Lazer zararları görme yeteneğine verebileceği hasar ve cilt yanmaları yanında mekanik, elektriksel ve kimyasal zararları da olabilmektedir. Lazerlerin biyolojik etkileri, ışığın dalga boyu, gücü, uygulama süresi, enerji yoğunluğu, doku karakteri gibi nedenlerle paralellik gösterir. Bu nedenle uygun metotların kullanımı, uygulayacak personelin eğitimi gibi birçok prosedür gerçekleştirilmelidir.⁸¹

Lazerle ilgili yapılan çalışmalarla lazerin tıp alanına girmesinden sonra 1960'ların başında istenmeyen tüylerin lazer aracılığıyla yok edilmesi çalışmaları

⁷⁷ Bircan Dinç-M. Erman Or, "Farklı Tipte Lazerlerin Veteriner Hekimlikte Kullanımı", *TÜBAV Bilim Dergisi* 7/3 (2015), 1-10.

⁷⁸ Berk Çelikkol-Necdet Erdilek, "Diş Hekimliğinde Güvenli Lazer Kullanımı", *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 25/4 (2018), 481-486.

⁷⁹ Dinç - Or, "Farklı Tipte Lazerlerin Veteriner Hekimlikte Kullanımı", 1.

⁸⁰ Zülfünaz Durukan vd., "Ç1040 Çeliğinin Lazerle Kesilmesi Esnasında Kesme Parametrelerinin Nominal Ölçüdeki Sapma Miktarına Etkilerinin İncelenmesi", *Makine Tasarım ve İmalat Dergisi* 12/1 (2001), 34-42.

⁸¹ Metin Güngörmüş-M. Melih Ömezli, "Diş Hekimliğinde Lazer Kullanımı Sırasında Oluşabilecek Zararlar ve Alınacak Önlemler", *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi* 17/2 (2007), 31-33.

yapılsa da dokulara zarar verilmeden yapılabilecek lazer teknolojisi bu çalışmalarını izleyen 30 yıl sonrasını bulmuştur.⁸²

Türkçe kıl almak anlamına gelen ve Fransızca'dan türetilen epilasyon⁸³ aynı zamanda bu işlemi yerine getiren aletlerin ve yapılan işlemin müşterek adı olmuştur. Lazer epilasyon konusunda internette araştırma yapıldığında hakkında geniş bilgilere ulaşılmakta, tanıtım ve reklamlarına rastlanılmaktadır. Bireysel olarak uygulanmasında bazı riskler ve zorluklar bulunduğu için genellikle güzellik merkezi veya tıp merkezi gibi yerlerde bu konuda eğitim almış kişiler tarafından uygulanmaktadır. Lazer işlem talebinde bulunan kişinin vücut yapısı, hormonâl dengesi ve cilt tipi farklılıkları seans ve lazer dalga boyunu belirlemede en önemli etkenlerdendir. Lazer ile yapılan kıl yok etme işlemi kişinin ihtiyacı ve talebine göre vücudun her bölgesine uygulanabilmektedir. Lazer uygulanan bölgeler; koltuk altı, genital bölge, bacak, kol, göğüs, sırt, ense, boyun, yüz, bıyık, çene olarak sayılabilir.

Lazer epilasyon uygulamalarının hepsi ağrısız denemez. İşlemin kısa sürmesi, soğutucu yardımıyla ağrının giderilmeye çalışılması ve istenilen duruma ulaşma arzusu durumu tahammül edilir kılar. Uygulamaların tamamında eritem ve hafif ödem oluşsa da krem uygulaması ile bu durum da giderilmektedir. Cilt tipi ve doz ile ilişkili olarak geçici yan etkiler ortaya çıkmaktadır.⁸⁴ Geçerli bir tedavi için lazerin dozu, tedavi süreci ve lazer tipi çok önemlidir. Lazer ışını, çocuklarda kapanmamış, kafatasının büyüyeceği alanlardan olan bingıldak gibi bölgeler, kanserli lezyona⁸⁵ yakın bölgelere, varisli bölgelere, iltihabi alanlara uygulanmamalıdır.⁸⁶ Lazer epilasyon her ne kadar kozmetik bir işlem gibi görünse de uygulama öncesinde hastaya lazer epilasyona ait ihtimalî risklerin yer aldığı hasta onam formu onaylatılmalıdır. Seans süre aralarının ne kadar olacağı, ideal seans sayısı, lazer öncesi tüy temizliğinin nasıl olacağı (tırıslama, ağda, tüy dökücü krem), tedavi sürecinden önce ve sonra güneşten korunma süresi, şiddetli akne tedavisi ya da bazı

⁸² Gülnur Aba, "Lazer Epilasyon ile İlgili Temel Bilgiler", İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, *Türkiye Klinikleri Periodontoloji Özel Dergisi Sempozyum Dizisi* 43 (2005), 179-182.

⁸³ Türk Dil Kurumu (TDK), "Epilasyon" (Erişim 17 Temmuz 2022).

⁸⁴ Aba, "Lazer Epilasyon ile İlgili Temel Bilgiler", 181.

⁸⁵ Lezyon, Vücutta birtakım hastalıkların sebebiyet verdiği doku ve organ değişimlerine denir.

⁸⁶ Boyraz - Yıldız, "Lazer Çeşitleri ve Yüksek Yoğunluklu Lazer Kullanımı", 104-109.

cilt kanserlerini önleme amacıyla önerilen ilaç kullanıcılarının lazer tedavisi öncesi ilaç bırakma süreleri lazer epilasyon için tartışmalı konular arasındadır.⁸⁷

Lazer epilasyon aletleri teknolojinin sayesinde güzellik merkezlerinde kullanılan büyük, pahalı alet olmaktan çıkmış ve evde bireysel kullanıma uygun olarak tasarlanmıştır. IPL, yoğun ışık atımı anlamına gelen, lazer ışığına göre evde güvenle uygulanabilecek düzeyde olan epilasyon aletidir. Ancak tasarlanan bu aletlere ait internette yer alan yorumlarda lazere göre kalıcı çözüm sunmadığı, daha çok sayıda uygulama gerektirdiği, sadece kahrevengi cılız kıllara müdahalede etkili olduğu belirtilmektedir. Üreten ve satan firmaların ileri sürdüğü cazip sonuçlarının pazarlamanın bir gereğinden mi yoksa gelir kapısı olmasından mı kaynaklandığı anlaşılamayan, denemeden etkisinin bilinemeyeceği bu aletler, bireysel kullanım için uygun olsa da tam sonuç alınıp alınmayacağı ya da bu süreçte herhangi bir yan etkisinin olup olmayacağı konusunda garanti verememektedir.

Mahremiyet kavramı Kur'an-ı Kerimde Araf Suresi 27. ayeti kerimesinde *“Ey Âdemoğulları! Şeytan, anne babanızı ayıp yerlerini birbirine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları inanmayanların yoldaşları yaptık.”* diyerek kullarına “ayıp yerler”den bahseder.⁸⁸ Bahsedilen bu ayıp yerler mahremiyeti bize açıklar. Mahremiyet sınırları ilahi olarak çizilen, kişinin bir başkasının bilmesi, duyması, dokunması halinde hem fitri olarak hem de dinen rahatsız olduğu her türlü durumdur.⁸⁹ İki cins olarak yaratılan insanoğlunun hem kendi cinsine hem karşı cinse bazı haller hariç mahrem olan bölgeleri vardır. Mahrem kılınan bölgeler ise avret olarak tanımlanır. Bu bölgelerin zorunlu haller dışında gösterilmesi meşru görülmemiştir.⁹⁰

“Mümin erkeklere söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Bu onlar için daha arındırıcıdır. Allah onların bütün yaptıklarından haberdardır. Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini

⁸⁷ Gonca Elçin, “Lazer Epilasyon”, *Turkderm* 46/1 (2012), 10-14.

⁸⁸ Mustafa Şentürk, “Kur'an-ı Kerim’de Beden Mahremiyetini İfade Eden Temel Kavramlar”, *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*, ed. Yavuz Ünal vd. (Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yay. 27-29 Mart 2015), 101-115.

⁸⁹ Sevdegül Çekiç, “Sanal Dünyada Mahremiyet ve Özel Hayat”, *Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi (Tevilat)* 2/1 (2021), 45-65.

⁹⁰ Salim Ögüt, “Mahrem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 27 Mart 2023).

korusunlar. Dışarıda kalanlardan başka ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine bağlasınlar. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, başka kadınlar, hizmetlerinde bulunan köleleri ve câriyeleri, cinsel arzusu bulunmayan erkek hizmetçiler, kadınların cinselliklerinin farkında olmayan çocuklar dışında kimseye süslerini göstermesinler. Yürürken, gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah'a tövbe edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz!”⁹¹ Nur suresi 30 ve 31. ayetlerinde belirtilen iffetini korumaktan kasıt olarak kişinin kendisine mahrem olan, başkalarına karşı göstermemesi gereken özel bölgeleri avret olarak tanımlamıştır. Fıkıhçıların anlayışında mahrem bölgelerin örtülmesi konusunda fikir birliği vardır. Ancak örtülecek bölgelerin sınırları konusunda fikir ayrılıkları vardır. Bir kadının avret durumunu; kadının mahremi olmayan erkeğe göre avreti, kadının mahremi olan erkeğe göre avreti, kadının kadına göre avreti olmak üzere üç başlık altında değerlendirebiliriz. İslam hukukçularının çoğunluğuna göre ayeti kerimede geçen kimi meallerde kendiliğinden görünenler olarak değerlendirilen “Dışarıda kalanlardan başka” ifadesi kadınlarda yüz, iki el, iki ayak olarak kabul edilir. Yüz, iki el ve iki ayak dışında kalanlar, mahrem sayılan yukarıda gruplandırılan kişilere göre değerlendirilir. Bu değerlendirmelere göre bir kadının mahremi olmayan erkeğe göre; yüz, iki el ve iki ayak dışındaki bedeni avret sayılmaktadır. Mahremi olan erkeğe; yalnızca edep yerleri olduğundan başlayıp kadının yüzü ve iki eli hariç bütün bölgelerinin avret olduğunu kabul eden görüşlere varıncaya kadar farklı görüşler bulunmaktadır. Kadının diğer kadına mahremliği ise göbek altı ile diz kapağı arası sayılırken; ayette geçen “başka kadınlar” ifadesinden gayri müslim kadın olarak değerlendirilmesi halinde bir kadının gayri müslim kadına mahrem bölgeleri yüz ve eller hariç vücudun diğer kısımları olarak kabul edilmektedir. Erkeğin avret bölgesi Hanefi, Maliki, Şafi ve Hanbelilerin oluşturduğu cumhur fukahaya göre eşi dışındaki herkese göre göbekte diz kapağı arasındadır.⁹² Erkeğin mahremiyeti erkeğe ve kadına göre göbek ile diz kapağı arasında kalan bölgedir. Bu bölgenin mahrem olan kişiye zorunlu ve helal durumlar dışında bile isteye gösterilmesi haramdır. Lazer

⁹¹ en Nur 24/30-31.

⁹² Suat Erdem, “İslam Fıkında Tesettür”, *Ekev Akademi Dergisi* 19/64 (Güz 2015), 256.

epilasyonda da erkekler için bu haram bölgelerin mahrem olan bir başkasına yaptırılması dinen sakıncalı bir durumdur. Bu durumda hem şerî hem tıbbi olarak giderilmesi gereken koltuk altı ile genital bölge tüylerinin temizliği ile kaşıntı, nahış görüntü olan biyolojik gelişim ve cinsiyete aykırı gayritabii durumlar ile kabul edilen diğer mazeretler üzerine vücudun tüylerinin temizliği sağlık ve dini koşullar gözetilerek yapılmalıdır.

19. yüzyılda Darwin tarafından ortaya atılan evrim, 21. yüzyılda, teşvik edici cazip değişim ilke ve sonuçlarını yine kendi ürettikleri teknoloji ile sağlayan fiziksel ve biyolojik olarak uzun ömürlü ve kusursuz olan bir insan üretmek manasına gelen transhümanizm kavramını doğurmuştur.⁹³ Bu kavram, ölümsüz, kusurlu olmayan insan olmaya talip ya da bu talebin peşinde koşturdukları insanlar sayesinde gelir elde etmek isteyen insanların maymuncuğu olmuştur. Ulaşılmak istenen sonuca odaklanan insanların süreçte olabilecek ihtimalleri gözden kaçırmaları istenmeyen sonuçlara kapı açmaktadır. Lazer epilasyon ile elde edilmek istenen pürüzsüz, tüysüz vücut vaadi gözü büyülemekte, bu vaade ulaşırken gerçekleşen merhalede vücudun uğrayabileceği deformasyon ve mahremiyet ihlali göz ardı edilmektedir. İnsanı dünya hayatında temsil eden beden günümüzde, birçok alanda üzerinden değerlendirme yapılan bir kazanç kaynağı haline getirilmiştir. Özellikle sanat, reklam gibi görsel alanlar insan bedeni sayesinde görünür hale getirilmeye çalışılmıştır. Kazanç odaklı anlayışların aracı olan beden, insana emanet olarak verildiği göz ardı edilerek sermaye edinilmek istenmektedir. Oysa insanın kendine özel başkalarına ise yasak olan bölgelerinin bulunması, bunların korunması ve ifşa edilmemesi beşer onuruna en yakışanıdır. Tabiri caizse insanı çıplak gezen hayvandan ayıran özelliklerden biri de bu gizliliği ve örtünmesidir. Lazer epilasyon yapılan bölgelerden olan genital bölge kişinin mahrem yeridir.

İnsanın beden hakkında karar verme özgürlüğü yine bedeni verenin belirttiği ilkelerle sınırlıdır. Günümüz insan yaşamında ve kanunda yer alan özel yaşamın gizliliği⁹⁴ başlığı altında hukuk da kabul eder ki bir insanın diğer insandan koruması, saklanması icap eden durumlar vardır. Bedenin gizliliği de bu kapsamda

⁹³ Ahmet Dağ, “Yaratılışa Müdahale ve Yeni Bir Evrimci Neo-Darwinist Bir Yaklaşım Olarak Transhümanizm”. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (2019), 153-168.

⁹⁴ Durmuş Tezcan, “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ile İlgili Bazı Gözlemler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71/1 (2013), 1159-1164.

değerlendirilir. Tıbbî operasyonlar esnasında kişinin bedeni üzerinde yine bireyin izni dâhilinde sadece tedavi edilmesi gereken uzvun gösterilmesi buna en büyük örnektir.⁹⁵

Kaza, can güvenliği ya da sağlık problemleri gibi durumlar dışında yapılan her türlü bakım, estetik düzenleme fitrata muhalefet gösterilmeden yapılmalıdır. Güzellik için yapılacak her türlü müdahale ilahi kurallar çerçevesinde insan onuruna yakışan başka bir tehlikeye davetiye çıkarmadan gerçekleştirilmelidir. Hayat içerisinde bir başkasının yardımına ihtiyaç duyulan durumlarda kişinin kendi hayatına, özeline müdahale olmayan katkıları kabul etmelidir. Lazer epilasyonda bir başkasının desteğine ihtiyaç duyulan bir durumdur. Kişi bu sorunun çözümünde yardım alırken diğer durumlarda olduğu gibi mahremiyet sınırlarını, bir başkası ile paylaşıp paylaşamayacağı değerleri gözden geçirmelidir. Nitekim teknoloji çağında video kaydı, fotoğraf çekimi her koşulda mümkün hale gelmiştir. Mahrem yerleri açmanın doğuracağı mahzurlara ilaveten doğabilecek sosyal problemleri de göz önüne alarak başkalarına epilasyon yaptırma konusunda karar verilmelidir.⁹⁶

İslam Fıkında seddi zerayi, zararı önlemek için zarara yol açacağı düşünülen doğrudan ya da dolaylı yolların önüne set çekmek olarak tanımlanır.⁹⁷ Bu sebeple Kur'an-ı Kerimde insanları zina konusunda "zinaya yaklaşmayın"⁹⁸ yani yaklaştıracak her türlü şeyden uzak durun uyarısı vardır.⁹⁹ Zina, aralarında evlilik sözleşmesi olmayan iki farklı cinsin yaşadığı cinsel ilişki olarak tanımlanır.¹⁰⁰ Lazer epilasyon esnasında dini açıdan sakıncalı durumlar ortaya çıkabilir. Nitekim epilasyon talep edenle işlemi gerçekleştirecek olan kişinin تنها bir yerde bulunması, mahrem yerlerin açık olması, fiziksel temasa gerek olan durumların bulunması bu tür sakıncalı durumlara örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi sakıncalı durumların

⁹⁵ Evren Arın - Ebru Önem, "Anestezi Teknikerliği Programı Öğrencilerinin Mahremiyetine Bakışı", *International Multidisciplinary Congress Of Eurasia* (2016), 754-757.

⁹⁶ Çekiç, "Sanal Dünyada Mahremiyet ve Özel Hayat", 47.

⁹⁷ İbrahim Kafi Dönmez, "Seddi Zerai", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 23 Kasım 2021).

⁹⁸ el İsrâ 17/32.

⁹⁹ Celalettin Divlekci, "Zina Hakkındaki Bir Ayetin İletişim Psikolojisi Açısından Tahlili", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2/10 (2009), 163-178.

¹⁰⁰ M. Rahmi Telkenaroğlu, "Ensest ve İslam Hukukundaki İzdüşümü". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2011),115-144.

önlenebilmesi için de kadın/erkek, kadın/kadın, erkek/erkek ilişkilerinde ölçüye dikkat etmek gerekmektedir.¹⁰¹

İnsan menfaati, İslam fıkında gözetilen durumlardandır. Bir konuda görüş bildirirken bir fakih edille-i şeriyyeye göre zarureti hamse sıralamasını gözeterek insan menfaatine uygunluğu izlemelidir. Bu bağlamda fikhen yapılması ya da yapılmaması gereken durumun önünde engel olması halinde bu mahremiyet kavramı azimet-ruhsat bağlamında da değerlendirilmektedir. Sosyal hayatın rutinliği, sağladığı sürece hali hazırdaki hükümlerin işlerliği “azimet” iken genel geçerliği bozan arızı durumda hükmün yerine getirilmesinde mükellefin muhayyer bırakılması “ruhsat” İslam hukuku kavramlarındanıdır.¹⁰² Kolları olmayan veya kollarını kullanamayan birisinin bir başkasından -bu bir başkası bile en güvendiği mahrem kişidir- yardım alarak tüy temizliğini gerçekleştirmesi ruhsat, sağlıklı bir kişinin kendi ihtiyaçlarını yine kendisinin tamamlaması azimettir.

Bütün bu görüşler ışığında, vücutta ortaya çıkan istenmeyen tüylerin lazer epilasyon yardımı ile alınması belli koşulların gözetilmesi halinde caiz görülmektedir. Her iki cinsin koltuk altı ve kasık tüylerini zikredilen hadislerde geçtiği üzere fitrata uygun olması nedeniyle evde bireysel kullanılabilen lazer cihazıyla temizlemesi mubah görülmektedir. Mahremiyet kuralının ihlalinde ise lazer caiz görülmemektedir. Hormonal dengesizliğe dayalı olarak kadınlarda ortaya çıkabilen mahrem bölge dışındaki kıllanmanın lazer epilasyonla kalıcı olarak giderilmesi, dış görünüşü normalleştirme ve tedavi kapsamında değerlendirilerek caiz görülmektedir. Koltuk altı ve genital bölge dışında kalan yerlerdeki normal kılların alınması konusunda kadınlar, sağlığa zararlı olmadığı sürece alınması mübah görülebilir. Erkeklerde görülen söz konusu bölgelerdeki normal kıllanmanın kalıcı şekilde temizlenmesi fitrata müdahale olarak değerlendirilmektedir.¹⁰³

¹⁰¹ İbrahim Yıldız, “Kur’an-ı Kerim ve Sünnete Göre Sosyal Hayatta Kadın Erkek İlişkisi”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/42 (2019),84-109.

¹⁰² A. Selman Baktı, “Azimet Ruhsat Bağlamında Tesettür”, *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu*, ed. Yavuz Ünal vd. (Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yay. 27-29 Mart 2015), 129-144.

¹⁰³ Hüseyin Baysa *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açından Beden Estetizasyonu* (1. Cilt, Ankara: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık, 1. Basım, 2020), 201.

İKİNCİ BÖLÜM

BEDEN ESTETİĞİ

2.1. Estetik Kavramı ve Beden Estetiği

Sözlükte “güzellik” anlamına gelen cemâl kelimesi, sanat felsefesi terimi olarak genellikle eşya ve olgularda varlığı hissedilen ve insan ruhunda beğenme, hoşlanma, zevk alma gibi olumlu duygular ve yargılar doğuran nitelikleri ifade eder. İlmü’l-cemâl ise “güzellik bilimi” demek olup güzelliğin mahiyeti, ilkeleri, sanatla ilgili değer yargıları, güzellik teorileri gibi konuları araştıran estetik kelimesinin çağdaş Arapça’daki karşılığıdır. Estetik Grekçe’de “duyum, duyulur, algı” mânasına gelen aisthesis yahut “duyu ile algılamak” anlamındaki aisthanesthaiden gelir.¹⁰⁴ Kişinin süslerden ve zarafet kazandırıcı maddî-manevî unsurlardan yararlanarak kendini daha güzel ve hoş duruma getirmesini ifade eden süslenme, Arapça’da tezeyyün ve tecemmül kelimeleriyle karşılanır. Türkçe’de daha çok “süs” anlamıyla kullanılan ziynet (zînet) “bir şeyi takıyla, elbiseyle veya şekil verme yoluyla güzelleştirmek” demektir.¹⁰⁵ Algılamak kelimesiyle eş anlamlı olarak tanımlanan estetik, insanların görme, duyma, koklama, hissetme, işitme duyuları ile ulaşılan bilginin akıl süzgecinden geçirilerek ulaştığı sonuçtur. Duyu bilimi olarak da adlandırılan estetik, zihnin ulaştığı verileri aile, çevre, kültür, medya etkisiyle estetik ya da güzel olarak değerlendirmektedir.¹⁰⁶

Tanımlarından yola çıktığımız güzellik; kişiden kişiye; toplumdan topluma; zamandan zamana değişiklik göstermiştir. Bir zaman beyaz ten moda iken; bir zaman ince bel ilgi odağı olmuş; bir zaman ise sarışın olmak güzellik ölçütü sayılmıştır. Bireyi toplumda başkalarına karşı ilk temsil eden ve başkalarını etkilemeyi sağlayan beden güzelliği, toplum tarafından kültürel bir ölçüt olarak meydana getirilen ‘güzellik’ ve ‘çirkinlik’ arasında değerlendirilmektedir. Bunun sonucu olarak da bireyler, sosyal yaşam içerisinde yaşlarına, davranışlarına, giyimlerine ve

¹⁰⁴ Beşir Ayvazoğlu, “İlmul Cemal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Ocak 2021).

¹⁰⁵ Beşer, “Süslenme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 18 Ocak 2021).

¹⁰⁶ Gül Dilek Türk - Serkan Bayrakçı, “Sosyal Medya ve Toplumda Değişen Estetik İşlem Yaptırma Algısı”, *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi* 10/39 (Güz 2019), 118-135.

görünümlerine göre güzelliklerinin/çirkinliklerinin derecesine göre sıfat ve imge sahibi olurlar. Bu nedenle toplumsal ilişkilerde beden simgesel bir öneme sahiptir.¹⁰⁷

Zamanın teknolojisinden de etkilenen güzellik algısı ilkel olarak yapılan bitki maskelerinden cerrahi ameliyatlara geçiş yapmıştır. Estetik uğruna yapılan müdahaleler birçok sorunları da beraberinde getirmiştir. Kültürleşmek adına bedeni yeniden üretmek, devasa bir tüketim pazarı olmuştur. İlaçlar, ameliyatlar, tıbbi malzemeler, insan bedeni üzerinden devreye sokularak bu alanda büyük paralar dolaştırılmaktadır. Günümüzde insan bedenine sağlık alanında yapılan müdahale, belki de en büyük müdahale olarak tespit edilebilir.¹⁰⁸ Kozmetik sanayinin ürettiği malzemeler ve bedenlerin farklılaştırılarak tüketilmesi bedenlerin pazarlanması aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.¹⁰⁹ Güzelleşme uğruna yapılan diyet, spor ve sağlıklı yaşama yöntemleri ile kıyaslanan estetik cerrahi; kalıcılık, kimlik değiştirmedeki rol, maliyet ve içerdiği bazı bedensel ve ruhsal tehlikeleriyle en dikkat çekenidir.¹¹⁰

Kur'an-ı Kerimde “Aziz’in karısı, kadınların dedikodularını duyunca onlara davetçi gönderdi; yaslanmaları için yastıklar hazırladı ve onlardan her birine bir bıçak verdi. (Kadınlar meyvelerini soyarken Yusuf’a) “karşılıklarına çık” dedi. Kadınlar Yusuf’u görünce güzelliği karşısında şaşırıp kaldılar. Bu yüzden ellerini kestiler ve “Aman Allah’ım bu bir beşer değil, bu ancak seçkin bir melektir,” dediler.” ayetiyle, beşerdeki fiziki güzelliğin tanımı yine beşerin diliyle ancak tasavvur edilebilecek güzellik olan melek güzelliğiyle yapılmıştır. Bu ayetten fiziki güzelliğin insanlar üzerindeki etkisinin ne denli büyük olduğu anlaşılabilir. Yusuf peygamberin güzelliği Müslüman toplumlarda güzelliğin ölçütü ve darbimeseli olmuştur. Bir hadisinde Hz. Peygamber (s.a.v.) “Miraç gecesinde Yusuf peygamberi gördüm, baktım ki, bütün insanlara verilen güzelliğin yarısı verilmiştir.” buyurmuştur.¹¹¹ Ayet ve hadislerden anladığımız kadarıyla beşerdeki fiziki güzellik

¹⁰⁷ Gülizar Kaşıkara – Uğur Doğan, “Beğenilme Arzusu: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/2 (Kasım 2017), 51-60.

¹⁰⁸ Ejder Okumuş, “Bedene Müdahalenin Sosyolojisi”, *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* II (Kasım 2009), 7.

¹⁰⁹ Okumuş, “Bedene Müdahalenin Sosyolojisi”, 1-15.

¹¹⁰ Handan Karakaya – Ümran Cihan, “Toplumsal Yapı, İktidar ve Kadın Bedeninin Kurgulanışı”, *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/11 (Eylül, 2017), 5-17.

¹¹¹ Müslim, “İman”, 259.

İslam dininde de tanım bulan bir olgudur. İslam dini kişide var olan yüz güzelliğini över, yaratıcının kusursuz yaratmasıyla¹¹² ve kişinin amellerinin yüzünde nur gibi parlayarak güzelleştirmesiyle bağdaştırır.¹¹³

Yaratılan her şey, yaratıcının bir tecellisi olması nedeniyle çeşitli görünüm ve içeriğe bürünmüştür. Kur'an'dan anlaşıldığı kadarıyla bu çeşitli görünüm ve içerik denge ve sağlık, temizlik, biçim, renk, oran, uyum ve ahenk gibi birçok ögeyi barındıran estetik unsurlarından sayılabilir. Kur'an'da insan yaratılışındaki estetik, h-s-n kökünden türeyen kelimelerle, bitkilerin estetiği b-h-c kökünden türeyen sözcüklerle, anlatılmaktadır. Yaratıcının Kur'an'da ziynetten bahsetmesi fitrat dini olan İslam'ın söylemidir¹¹⁴

Fitrat, insanın hem ruhi hem de fiziki bakımdan yaratılıştan sahip olduğu temel özelliklerini ifade eder. Estetik maksatlarla vücudun bazı bölümleri veya organları üzerinde yapılan asli yapıyı değiştirecek nitelikteki müdahaleler fitratı bozmaya yönelik davranışlar olarak kabul edilmektedir. İslam âlimleri konuyla ilgili hadisleri de göz önüne alarak bu tür müdahaleleri şer'i bakımdan sakıncalı görmüşlerdir. Ancak hangi ameliyelerin fitrata müdahale sayılacağı ve bunların hükümlerinin neler olduğu hususunda çok farklı görüşler ileri sürülmüştür.¹¹⁵

Yüce yaratıcı her şeyi bir ölçüye¹¹⁶ göre bu her şeyin içinde ise insanı en güzel yaratmıştır. Bu güzel yaratılıştan kasıt olarak beden yani dış görünüşü esas alacak olursak, toplumda insanlar arasında güzellik kimi zaman üstünlük kimi zaman ise kıskanılması ya da zarar veren beğeni nedeniyle zorluk olmuştur.¹¹⁷ Üstünlüğün insana güç kazandırması, kendisine rağbet edilmesi gibi cezbedici nedenlerle zorlukları olmasına rağmen insan güzel olmayı istemektedir. Hatta bu istek uğruna türlü riskli işlemlere rıza göstermektedir. Çeşitli operasyon veya makyajlarla tek tip insan veya kadın görüntüsü ortaya çıkabilmektedir. Hâlbuki yaratıcı insanları birbirinden farklı bedenle yaratmasıyla kulları biricik yapsa da insan nefsinden gelen

¹¹² es Secde, 32/7.

¹¹³ el Fetih, 48/29.

¹¹⁴ Hikmet Koçyiğit, "Kur'an'a Göre Mahlukatin Estetize Edilmesi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16/2 (2011), 213-235.

¹¹⁵ Hayati Hökelekli "Fitrat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 21 Ocak 2021).

¹¹⁶ el Kamer 54/49.

¹¹⁷ Begümşen Ergenekon, *Estetik Cerrahiye Başvurmanın Kültüre Bağlı Nedenleri Kendi İstekleriyle Ameliyat Olan Bireyler Üzerine Sosyal Antropolojik İnceleme* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006), 64.

bir hırs ile toplumun yarattığı güzellik kavramına uygun olurken tek tiplleşmenin farkına varılamamaktadır. Bu tercih kimi zaman masum olsa da kimi zaman telafi edilemeyecek sonuçlar doğurmaktadır. Kişi güzel olmayı beklerken, cerrahi işlem yapan kişinin ehliyetsizliği veya bedeninin farklı tepkiler vermesiyle istenmeyen sonuçlarla da karşılaşılabilir.

İslâm'a göre asıl güzellik kalp güzelliği yani takvadır. *“Ey Âdemoğulları! Size mahrem yerlerinizi örtecek giysi, süsleneceğiniz elbise yarattık. Takvâ elbisesi, işte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindedir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.”*¹¹⁸ Yaratıcı insanlara indirdiği kitabında güzelliği övmüş ancak bunun ahlak güzelliği olgusu olduğunu vurgulamıştır. Buna bağlı olarak İslâm'ın kastetmiş olduğu güzellik kalp güzelliği olsa da İslam dış görünüşe, temizliğe de önem verir. İslâm'ın övdüğü güzellik, sonunda bilmediği ihtimaller olmasına rağmen güzelleşmek için bir dizi operasyonları takip etmek, bu tür operasyonlar için çılgınca tüketime maruz kalarak mağdur duruma düşmek zorunda bırakmaz.

Kur'an-ı Kerimde zikredilen *“Mutlaka onları saptıracağım, onları birtakım temennilerle oyalayacağım. Onlara hayvanların kulaklarını yarmalarını emredeceğim. Yine onlara Allah'ın yaratışını değiştirmeyi emredeceğim”*¹¹⁹ ayeti kerimesiyle şeytanın insanları nasıl etkileyip neler yaptırabileceğine dikkat çekmektedir. Şeytanın, Kur'an-ı Kerim tabiriyle yaratılışı değiştirmek derken kastettiği durumun neler olduğu asırlarca, insanların güzellik uğruna bedenlerine yaptıkları müdahaleler kapsamında tartışılmıştır. Teknolojinin gelişmesi ve insanın bitmek bilmez istekleri devam ettiği sürece de bu tartışma son bulmayacaktır. Dünya hayatında bir süreliğine bulunan insana bedeni emanet olarak verilmiştir.¹²⁰ Bu bedeni kendi mülkü sanıp üzerinde olmayacak değişiklikler yapmak aldanmadan başka bir şey olmayacaktır. Nitekim güzellik uğruna yapılan bazı cerrahi işlemlerde yaşanan olumsuz sonuçlar bunu kanıtlar niteliktedir. Sadece güzellik kaygısı veya özentisi nedeniyle, fikhen geçerli bir mazereti olmayan bütün estetik operasyonlar,

¹¹⁸ el Araf 7/26.

¹¹⁹ en Nisa 4/119.

¹²⁰ İbrahim Coşkun, “Bedenini Kendi Mülkü Sayan Zihniyetin Özgürlük Algısı ve bu Algının Doğurduğu Problemler”, *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu* (Mart 2015), 287-306.

ayette zikredilen yaratılışı değiştirmek, fitrata müdahale olarak değerlendirilerek meşru görülmemektedir.¹²¹

2.2. Bedene Estetik Müdahaleye Sevk eden Nedenler

Cennet gibi korunaklı yerden yeryüzü gibi imtihanlı olan bir dünyaya gelen insanoğlu, dünya ve içindekilerden gelebilecek pek çok etkilere -bunları hem zararlı hem yararlı olarak ikiye ayırmak mümkün- maruz kalmıştır. Bu maruz kalmanın görünen ve görünmeyen pek çok sonuçları olmuştur. Bu sonuçlardan biri de insanın estetik yani güzellik kaygısı olmuştur. İnsanı vücudunda estetik müdahaleye iten nedenler bazısı kendisinden kaynaklıdır. Bireysel olarak kişinin beğenilme isteği ve beğeni adına dayatılan güzellik kriterlerine uyma çabası iç faktörlerden sayılabilir. İnsanı estetik uğruna bedenine müdahale etmesine iten nedenleri kişisel faktörler ve güzellik endüstrisi olarak başlıklandırabiliriz.¹²²

2.2.1. Kişisel Nedenler

İnsanoğlu yaratılış itibariyle toplumsal bir varlıktır. Sosyal yaşam içinde doğar, yaşar ve ölür. Bu sosyal yaşam insandan birçok şeyi ister. Bu isteklerden biri de güzel olmaktır. Kişisel olarak insanlar beğenilme ve takdir görmeyi isterler. Güzelleşmek toplum dayatması veya toplum kabulü gibi görülse de kişinin kendisinden kaynaklanan durumlar da bu isteği doğurmaktadır. Güzelliğe karşı fitri meyil, vücut şekline karşı duyulan rahatsızlık, öz güveni artırma isteği, beğenilme ve takdir beklentisi, bedensel özgürlüğü gerçekleştirme arzusu, özentisi bu başlıklardandır.

2.2.1.1. Güzelliğe Karşı Fitri Meyil

Kur'an-ı Kerim'de hem fizikî güzelliğe ve hem de duygusal güzelliğe dikkat çeken ayetlerden birisi de Hz. Meryem'den bahseden, *“Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir kabulle kabul etti ve güzel bir şekilde yetiştirdi”* ayetidir.¹²³ Ayette geçen güzel bir şekilde yetiştirdi manasına, bazı müfessirler, Ulu'l Azm peygambere anne olacak olan Meryem'in hem ruh hem beden sağlığı açısından özenle yani bir bitki veya çiçek gibi yetiştirildiği yorumunu yapmaktadırlar. *“Allah güzeldir, güzeli*

¹²¹ Erkan Taşdelen, *İslam Hukukunda Kişinin Bedeni Üzerindeki Tasarrufları*, (Bartın: Bartın Üniversitesi, Yüksek Lisans) 2019.

¹²² Baysa *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açından Beden Estetizasyonu*.

¹²³ el Ali İmran, 3/37.

sever” hadisi şerifiyle birlikte değerlendirirsek, yüce yaratıcı kendine halife olarak kıldığı insanın fitratına güzeli arama, isteme, beğenme gibi duyguları da katmıştır. Hayatın bize sunduğu güzellikler, estetik ve sanat duygusunun fitrî olduğuna işaret etmektedir. Tatil için masmavi suların, yeşilliklerin olduğu yerlerin tercih edilmesi ve bu tercihte bütün insanlıkta bir ortaklık yaşanması güzellik duygusunun fitriliğini göstermektedir. İnsanların yorgunluğunu, stresini atmak için yıkıntı olan amiyane tabirle varoş yerleri tercih etmemesi hatta bu yerlerin yanından geçerken bile içinin sıkılması bu duruma örnek gösterilebilir.¹²⁴ Bu konudaki bazı tespitlerle, geçmişten günümüze insanların çoğunluğunun o günkü koşullar ve meziyeti çerçevesinde çocukluğunda sanat faaliyetleri diyebileceğimiz faaliyette bulunduğu genellemesini söyleyebiliriz. Bir kimse, akil baliğ olmadığı için dini ve sosyal baskıların henüz başlamadığı o çağlarında mutlaka manalı söz dizileri ile şiir yazmış, çevresinde bulunan aletlerle tempolu ses çıkararak eğlenmiştir. İşte insanın bu gibi etkinlikleri, onda güzellik ve sanat duygusunun fitri olduğunun güzel bir delilidir.¹²⁵

2.2.1.2. Vücut Şekline Karşı Duyulan Rahatsızlık

Yaşam kalitesinin yükselmesi ile kişisel bakım ve görünüme gösterilen özen de artmıştır. Her iki cins de daha iyi giyinerek, düzenli spor yaparak, yediklerine dikkat ederek gerekirse diyet yaparak beden görünümünü güzelleştirmek için elinden geleni yapmaya çalışmaktadır. Egemen güzellik anlayışının ortaya koyduğu güzellik ölçütlerinin dışında kalmak kişinin vücut şekline karşı rahatsızlık duymasına neden olmaktadır. Dergilerde yansıtılan ideal beden imajı kadın ve erkek için bedenleri hakkında kaygı duymalarına neden olmaktadır. İdeal güzellik ölçütleri baz alınarak yapılan sosyal karşılaştırma kişinin bedenine karşı olumsuz beğeni duymasına yol açmaktadır.¹²⁶ İnsan bedeninde yüz, toplumsal iletişimde başkalarını etkilemede ilk araç olması nedeniyle değiştirilmek istenen bölgeler içinde en önce tercih edilenidir. Vücut şeklinde rahatsızlık duyulan durumlardan kimisi normal hayatı etkileyecek fiziksel engeller, kimisi de sosyal medya, örf, toplum dayatmaları sonucu oluşan güzellik normlarına uyma isteği olabilir. Sürdürülebilir hayatı etkileyen fiziksel

¹²⁴ Yılmaz Can, “Estetik ve Güzellik Duygusunun Fitriliği”, *Diyanet Aylık Dergi* 166 (Ekim 2004), 52-55.

¹²⁵ Nusret Çam, *İslâm'da Sanat Resim ve Mimari*, (Ankara: Elektronik İletişim Ajansı Tesisleri Yayınevi, 1994), 17-18.

¹²⁶ Gamze Gürler, “Estetik Cerrahi Müdahale Görmüş Bireyler Üzerine Bir Alan Araştırması”, *Sosyoloji Dergisi* 38 (2018), 153.

engeller estetikten çok tedavi amaçlı olsa da güzellik amaçlı yapılan çoğu operasyonlar estetik için yapılmaktadır.

Kişi hakları sıralanırken, bir insanın kendi görünümüne ilişkin tercih hakkı da sayılmaktadır. Ancak bu tercih önemli bir psikiyatrik bozukluğun belirtisi ve bulgusu ise, önce psikiyatrik tedaviye başvurmak gerekir.¹²⁷ İslam güzelliğe değer verir ve teşvik eder. Ancak bu güzellikle kast edilen durum bireyleri ardı arkası kesilmeyen bir dizi operasyonlara tâbi tutmak, sürekli değişebilme ihtimali olan güzellik modeline uydurmaya çalışmak değildir.

2.2.1.3. Bedenin Dış Görünüşündeki Bozukluklar

Doğuştan ya da sonradan kaza, savaş, terör ve benzeri kaynaklı vücutta bazı bozukluklar meydana gelmektedir. Ya da tıp ilminde beden dismorfik bozukluğu olarak adlandırılan bir kişinin gerçekte olmayan, var olduğunu sandığı bir beden kusuru ile gereğinden fazla ilgilenmesi ya da bir beden kusuru varsa bile bunu gerçekten fazla abartması durumuna¹²⁸ bağlı olarak kişiler dış görünüş bozukluğu kaygısı yaşamaktadır. Vücudun dış görünüşünde bulunan bozukluklar, bedenin insanı toplumda görüntüleyen birinci kaynak olması nedeniyle önem arz etmektedir. Kişiler görünümleriyle kabul görmeleri hatta bazı durumlarda fiziki duruma göre ilginin değiştiği durumların yaşanması insanlarda görünümleriyle ilgili düzeltme, güzelleştirme yoluna gitmelerine sebep olabilmektedir.

Plastik cerrahiye başvuranların çoğunluğunu görünümü ile ilişkili kaygıları olan kişiler oluşturmaktadır. Bedeni ile kaygıları olan bu kişiler, bir veya çoğunlukla birden fazla kozmetik cerrahi ya da dermatolojik girişimlere maruz kalmaktadırlar. Güzellik endüstrisinin medya ayağı olan televizyon, internet ve magazin dergilerinde zayıf, ince ya da belirli bir fiziksel görünüme ait iletiler cazip gösterilmektedir. Ön planda tutulmaya çalışılan güzellik kavramı, kozmetik uygulamalara ulaşımın kolaylığı, acısız sonuç veren estetik cerrahinin gün geçtikçe gelişmesi, yaygınlaşması bu yaygınlaşmaya bağlı olarak uygun fiyat, taksit, seçenekleri sunulması ve

¹²⁷ Zeynep Şen vd. "Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Girişimlerin Psikiyatrik Yönleri", *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi* 11/2 (Ağustos 2003), 117 - 122.

¹²⁸ Behice Han Almış vd. "Beden Dismorfik Bozukluğu-Psikoz İlişkisi: Bir Vaka Sunumu", *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 18/3 (2011), 190-193.

meşrulaştırılması, bireylerin bedenleri ile daha fazla ilgilenmelerine ve bedenleri üzerinde değişiklik yapma yolunu tercih etmelerine neden olmaktadır.¹²⁹

2.2.1.4. Kilo Fazlalığı

Yirminci yüzyılın dünyasında salgın hastalıklar arasında obezite ve tütün kullanımı yer almaktadır. Obezite; hastalığa davetiye çıkaran anormal veya fazla yağ birikimi olarak tanımlanır. Erişkinlerde fazla kiloluluk ve obeziteyi bölümlendirmede genellikle Beden Kitle İndeksi olarak tanımlanan boy ve ağırlık arasındaki ilişki işletilir ve kişinin kilogram olarak ağırlığının boyunun metre olarak karesine bölümü ile hesaplanır. Dünya Sağlık Örgütü; Beden Kitle İndeksinin 25 ve üzerini fazla kilolu ve Beden Kitle İndeksinin 30 ve üzerini obez olarak tanımlamaktadır.¹³⁰

Estetik görünümün en büyük düşmanlarından biri ideal kilo üzerinde bir kilo fazlasıdır. Beden Kitle Endeksinin belirlenen ölçünün üstünde olması kilolu olduğunuzu gösterir. Fazla yeme, hormonal ilaçlar, depresyon, genetik ve çevre gibi nedenlerle kişi de yağlanma oluşması estetik görünümü etkilemektedir.¹³¹ Bu durum ise kişiyi psikolojik olarak rahatsız etmekte, fazla olan kilolardan kurtulabilmenin yollarını denemektedir. Obezitenin tedavisinde yaşam tarzı değişiklikleri ve tıbbi tedavi olmak üzere iki tutum vardır. İlaç uygulamaları ve cerrahi yöntemler tıbbi tedavi kapsamında değerlendirilir. Sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının edindirilmesini sağlama yoluyla yapılan faaliyet, davranış tedavisinin içeriğini oluşturmaktadır. Yaşam tarzı değişikliklerinin en az 6 ay süre ile denenmesi sonucu eğer başarı elde edilemezse ilaç tedavisi veya cerrahi yöntemlere başlanması önerilmektedir. Ruh sağlığının kalitelendirilmesinde oldukça başarılı olduğu ortaya konulan ilaç dışı yöntemler, hem az maliyetli ve hem de risksizdir.¹³²

2.2.1.5. Yaşlıktan Kaynaklanan Deformasyon

İnsanoğlu ömrü boyunca bebeklik, çocukluk, gençlik ve yaşlılık dönemlerini yaşar. Bu dönemler içerisinde insanı en çok rahatsız eden yaşlılık dönemi olsa

¹²⁹ Ebru Altıntaş, “Kozmetik Tedavi için Başvuran Hastalarda Beden Dismorfik Bozukluğu”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* 24/3 (Eylül 2015), 324-338.

¹³⁰ Sağlık Bakanlığı, Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, “Türkiye Beden Ağırlığı Algısı Araştırması”, (Erişim 12 Ekim 2021).

¹³¹ Erim Gülcan - Atakan Özkan, “Obezite”, *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 10 (2006), 185-194.

¹³² Sultan Esra Tedik, “Fazla Kilo / Obezitenin Önlenmesinde ve Sağlıklı Yaşamın Desteklenmesinde Hemşirenin Rolü”, *Türkiye diyabet ve Obezite Dergisi* 1/2 (Ağustos 2017), 54-62.

gerektir. Yaşlılık biyolojik ve kronolojik olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre kronolojik yaş herkes için aynı olmakla beraber biyolojik yaş kişiden kişiye farklılık göstermektedir.¹³³ Dünya Sağlık Örgütü'ne göre yaşlılık; “hayati fonksiyonların devamlı azalması, organizmanın verimliliğindeki azalma ve çevresel etkenlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azalmasıdır.”¹³⁴

Zararlı dış etkenlerden altındaki organları korumak, vücut ısısını dengelemek, vücut sıvılarının korunmasını sağlamak gibi vazifeleri nedeniyle derimiz, sadece estetik bir organımız değildir. Yaşlanmayla birlikte yaşanan değişikliklerin en çoğunu vücudun en büyük ve en geniş organı olan deride görürüz. Yaşlanmaya bağlı olarak derideki bariyer görevinin kaybolması su kaybına bunun sonucu olarak da bedende kuruma, kırıxıklık, pullanma ve renk değişikliği oluşmaktadır.¹³⁵ Yaşlılık döneminde görülebilen bu deri sorunları Maling (kötü huylu) neoplazmlar dışında, çoğunlukla hayatı tehdit etmemektedir. Hayati tehlikesi olmayan bu değişiklikler isteğe bağlı olarak bazı yöntemlerle giderilebilmektedir.¹³⁶

Yaşlılığa bir atıf olarak kabul edilen erzeli'l-‘umur kavramına tefsirlerde genel olarak daha aşağı, düşkün ve daha noksan olma anlamı verilirken iyice ihtiyarlamak, elden ayaktan düşmek ve aklın gitmesi manası da verilmiştir.¹³⁷ İhtiyarlık ile birlikte gençliği ve güzelliği bozucu durumlar yaşanmaktadır. Her ne kadar fizyolojik yaşam önceliği olsa da görünüşü bakımından güzelliği arzulayanlar da söz konusudur. Yaşlılık kişiyi toplum içerisinde düşkünlük, saçların beyazlaması, derinin buruşması, dişlerin dökülmesi ya da biçimsizliği, göz altı morluk ya da torbaları, duyma ve görmenin azalması gibi belirtilerle ele vermektedir. Bu belirtilerin insanların yanında ortaya çıkması, alay konusu olabilmesi, kişinin kendisini yaşlılık nedeniyle çirkin hissederek eziklik hissi yaşamaması gibi durumlar, bu deformasyonun giderilmesi için bulunan yöntemlerin tercihine neden olmaktadır.

¹³³ Sevgi Tütün, “Kur’an’da Erzeli'l-‘umur ve Yaşlılık Üzerine Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 20/2 (Aralık 2016), 299-328.

¹³⁴ Yasemin Çıracı Yaşar-Sevilay Hindistan “Yaşlılık Kadın ve Cinsellik”, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5/1 (Ocak 2020), 15-18.

¹³⁵ Alper Kazancı, *Yaşlanmayla Deride Meydana Gelen Değişimlerin İncelenmesi* (Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans, 2012), 44.

¹³⁶ Hacettepe Üniversitesi, Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi, “Yaşlılıkta Kaliteli Yaşam” (Erişim 11Aralık 2021).

¹³⁷ Tütün, “Kur’an’da Erzeli'l-‘umur ve Yaşlılık Üzerine Bir Değerlendirme”, 299-328.

2.2.1.6. Çirkinlik Saplantısı

Güzellik kelimesi söylenirken bile insanda hoş duygular ortaya çıkaran bir olgudur. İnsanlar her şeye bakarken güzel yanını görmek ve bu güzellikle mutlu olmak isterler. Güzelliğin zıttı olan çirkin ya da çirkinlik ise insan da pek de iyi hisler oluşturmamaktadır. Kendisini çirkin hisseden ya da insanlar tarafından kendisinin çirkin olduğu hissettirilen insanlarda eziklik, içine kapanma, asosyal olma gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Üyesi olduğu toplumun standartlarında beğenilen bir görünüme sahip olmanın toplum içinde verdiği aura yanında, bireyin kendisinde de olumlu yönde sonuçlar ortaya çıkardığı saptanmıştır. Bu tip insanlarda daha güçlü bir benlik saygısı ve özgüven tespit edilmiş, özyapılarının yapılarının daha iddiacı, kendilerinin de daha sosyal olduğu deneyimlenmiştir. Diğer taraftan bireyin memnun olmadığı bir görünüşün oluşturabileceği negatif etkiler çalışmalarda çok belirgin bir şekilde kayıtlanmıştır.¹³⁸ Toplumun dayattığı güzellik ölçülerine uyamadığı zannıyla içine düşülen çirkinlik saplantısı aslında psikolojik tedaviye gerek duyulan bir eksiklik. Çünkü bu saplantılı düşünce ile kişi estetik yönde yapılacak her türlü riskli ya da risksiz işleme rıza göstermektedir.

2.2.1.7. Özgüven Artırma İsteği

Özgüven, kişinin tutum, tavır ve davranışlarını belirleyen, kendi değeri hakkındaki subjektif değerlendirmesi ve kişinin kendi özelliklerinin ne ölçüde olumlu ya da olumsuz olduğu hakkındaki yorumudur. Özgüven hem kişinin kendisine ilişkin düşünceleri, hem bu düşüncelerin yol açtığı duyguları, hem de bu duygu ve düşüncelerin ifadesi olan davranışları içerir.¹³⁹ Güven bir insanın doğumundan ölümüne en çok ihtiyaç duyduğu duygudur. Güvenin olduğu yerde huzur, başarı, sükûnet gibi birçok olumlu duygular yeşerir ve insanın hayatına katkı sağlar. Dengeli duygular her zaman kişinin hayatında dengeli iletişim doğurmuştur. Her şeyin fazlası da azı da zarar, ortası karar sözüyle olaya bakılırsa; özgüveni tavan yapmış kişiler ile yine özgüveni hiç olmayan kişiler dengeli tavır gösteremezler. Beden imgesi ve depresyon belirtilerinin ilişkisini ve özgüvenin bu ilişkide oynadığı aracı rol araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre beden imgesi ve özgüven ile

¹³⁸ Orhan Babuçu vd. "Beden İmgesi: İkinci Bedenimiz ya da Aynanın Arka Yüzü", *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Cerrahi Dergisi* 10/3 (2002), 180-185.

¹³⁹ Nazife Bakır-Gamze Danış, "Üniversitedeki Kız Öğrencilerin Özgüven Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 9/3 (2020), 133-140.

depresyon belirtileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.¹⁴⁰ Sosyal medyada rağbet edilen güzel kadın ve yakışıklı erkek resimleri kişilerin bu resimleri kendilerine örnek edinmelerine neden olmaktadır. Çünkü sosyal medyada olumlu olarak fazla beğeni ve yorum almak kişileri mutlu etmektedir.

Özgüveni düşük bireyler; hep başkalarına muhtaçtır, kendini birçok mevzuda yeterli hissedemez, eleştiriye tahammülsüzdür, hassas yapıdırlar, kendisi dışındakilerin düşüncelerini hayatlarının odak noktası haline getirirler, mesuliyet almaktan kaçınırlar, diğer insanlarla kendilerini mukayese ederler, çoğu şeyden hoşnut olmaz, arkadaşlığı kolayca oluşturamaz, sosyal ortamlarda bulunmaktan kaygı duyarlar. Yüksek özgüvene sahip insanlar ise; her mesuliyette ön safta görünürler, tenkitlere açıktır ve önemserler, sosyal ortamlarda bulunmaktan çekinmezler ve kendilerini belli ederler, kendilerini değerli hisseder, kendileriyle barışıktırlar, hayata iyimser bakarlar.¹⁴¹

Kur'an-ı Kerimde güven kelimesi geçen ayetler, dokunulmazlık¹⁴², korunmalı, emin kelimeleriyle ilişkilendirilir. Bir beldenin emniyeti güvenli olması demek dışardan gelebilecek tehlikelere karşı korunaklı, savunmalı ve zarar görmekten uzak anlamlarına gelebilir. Bunu insanda bulunan özgüven ile bağdaştırırsak yeterli seviyede özgüvene sahip bireyler, başka insanlardan gelecek her türlü olumsuz söz ve davranışlara karşı mukavemetlidir. Kendinden emin olan insan başka kimselerin söylediklerinden etkilenmez. Bu da İslam'ın bir Müslümandan istediği yaratıcıya duyulan güvenden ve rızadan beslenmektedir. Allah'ın cemal sıfatı, güzelliğin kaynağının kendini yaratan Allah olduğunu kuluna bildirir.¹⁴³

2.2.1.8. Beğenilme ve Takdir Beklentisi

Beğenilmek ve takdir edilmek şartıyla birçok davranış insanlara kazandırılabilir. Beğenilme ve takdir beklentisi Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ait olma ve sevilme ihtiyaçları içerisinde yer alır. Olumlu manada kullanıldığında

¹⁴⁰ Nagehan Kaya-Nuray Taştan, "Özgüven Üzerine Bir Derleme", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/2 (Temmuz 2020), 297-312.

¹⁴¹ Bakır - Danış, "Üniversitedeki Kız Öğrencilerin Özgüven Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler", 133-140.

¹⁴² el Kasas 28/57.

¹⁴³ Mustafa Yıldırım, "İslam Sanatının Özgüven ve Sosyalleşmedeki Etkisi", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3/9 (2015), 19-28.

kazanç sağlayan bu duygu kişide gereksiz ya da tatmin olmak için kullanıldığında sıkıntı çıkarabilir ki günümüzde karşılanması mümkün olmayan güzellik kriterleri çetelesi dayatılmakta ve sırf bu beğeni için insanlar bir dizi operasyonlar geçirmektedir. Özgüven duygusuyla alakalı olan beğenilme ve takdir duygusu kişinin özgüven eksikliğinden kaynaklanabilen bir başkasına muhtaçlıktır. Özgüven başlığı altında işlediğimiz kendine güveni olmayan kişilerin beğenilmek isteği kişiyi karakter olarak zayıflatabilmektedir.

Birey davranışlarını yönlendirmede ya da belirlemede sosyal onay olarak kabul edilen çevre ve çevrenin kapsamı içinde yer alan özellikle aile, okul ve arkadaş çevrelerinin bireyin önemli etkilerinin olduğu üzerinde durulmuştur. Çevre, bireye verdiği mükâfatlar ve uygulayabileceği cezalar aracılığıyla davranışların şekillenmesinde oldukça etkili unsur olarak değerlendirilmektedir.¹⁴⁴

Türk kültüründe “elalem ne der?” sorusuyla özdeşleşen sosyal onay yani başkalarının beklentilerinin önemsenmesi davranışları etkilemektedir. Bu kültür, özellikle sosyal yaşamda bireylerin kararlarını ve yaşam tarzlarını biçimlendirebilmektedir. Örneğin, Türk kültüründe insanların yaşam yerlerini düzenleme biçiminde, misafirlerine gösterdiği ev sahipliğinde, giyim kuşamda, hatta dünyadan ayrıldıktan sonra bile hatırlarda iyi olarak kalma arzusunda sosyal onay ihtiyacının varlığı ve önemi gözlemlenebilmektedir.¹⁴⁵

Etkileşimin en geniş alanı olan sosyal medya, zaman ve mekân sınırı olmayan, maliyeti yok denecek kadar az, ulaşımı pek de zor olmayan bir mecradır. Yüz yüze iletişim bulunmaması sosyal medyanın bir dezavantajı gibi görünse de bazı zorundalıkları yapmanıza gerek bırakmayan bu iletişim hayli tercih edilmektedir. Örneğin, yüzünüze bazı güzellik malzemeleri sürerek güzelleşmeye çalışmak ya da giyiminizi değiştirmek mecburiyetinde kalmazsınız. Buluşmalarda yemek, içmek ya da ulaşım için harcama yapmanıza gerek yoktur. Evdeki doğal bazen pejmürde bazen dağınık halinizle sosyal medya ortamında mükemmel paylaşımlarla çok sayıda takipçi ya da beğenen kitlesine sahip olabilirsiniz. Bu kadar serbestliğinin getirdiği olumsuz durumlar sebebiyle hukuki yanları tartışılan bu ortamda kurulan ilişkilerin

¹⁴⁴ Kaşıkara - Doğan, “Beğenilme Arzusu: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, 51-60.

¹⁴⁵ Burcu Karaşar - Selahiddin Öğülmüş, “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi”, *Ege eğitim Dergisi*, 17/1 (2016), 84-104.

düzeyi düşmekte, karşılık ödenmediğinden basmakalıplaşmaktadır. Bu tür ortamlar inanılmaz sayıda kişinin akıp giden hayata devam ederken dâhil olup meşrulaştırmasıyla reel dünyada kendisini beğenilir bulmayan ya da kendi dışındakiler tarafından beğenilmeyeceğini düşünenlerin mutlu edebilmektedir.¹⁴⁶

2.2.1.9. Bedensel Özgürlüğü Gerçekleştirme Arzusu

Özgürlük, geçmişten günümüze insanlığın gündeminde olmuş, muhtelif bakış açılarıyla değerlendirilmesi sebebiyle de herkesin üzerinde ittifak edebileceği net bir tanımı yapılamamıştır.¹⁴⁷ Özgürlük, basit bir tanımla insanların hiçbir insana zarar vermeden dilediği her şeyi yapabilmesi olarak tanımlanabilir. Anayasamızda da yer aldığı üzere kişilerin; din ve vicdan hürriyeti, düşünce ve kanaat hürriyeti, yerleşme ve seyahat hürriyeti vardır. Günümüzde ise estetik anlayışının ve metotlarının gelişmesiyle bu özgürlüklere beden üzerinde dilediği gibi davranabilme hürriyetini eklemiştir. Bedeni üzerinde tam tasarruf hakkı olduğunu ve dilediği gibi davranabileceğini savunan anlayış ortaya çıkmıştır. Bu anlayış doğrultusunda kişiler bedenleri üzerinde dilediği gibi değişiklik yapabilmektedir. Bedeni üzerinde özgür olduğunu düşünen ve bu özgürlüğü gerçekleştirme arzusuyla beden üzerine üretilmiş bütün tüketim malzemelerini ya da tekniklerini kullanmaya yönelebilmıştır. Ancak özgürlük seçim demektir. Her bir seçim sorumluluk getirir. Kişinin gücü belirli bir şeyi yapmaya yetiyor ve gücünü bu doğrultuda kullanıyorsa, mesuldür. Bu durumda kişi her girişiminde vicdanına hesap vermek mecburiyetindedir. Öyle ki İnsan, yaptığı yanlışın sonuçlarından ya da ihtimal dâhilinde olan yanlışlardan diğer bir şahsı, şartları, ilahi yazgıyı, mistik bir varlığı ya da yaratıcısını suçlamakla kurtulamaz.¹⁴⁸

İslam kelimcilerinden Fahreddin Raziye (ö. 606/1210) göre özgürlük, nefis ya da bedeninin kölesi olmamayı başarabilmektir. Bedeninin tutkularına karşı koyamayan insan ister bu tutkuları terk etsin isterse terk etmesin özgür değildir. İrâdi olarak son derece güçlü davranan bireyin bedeninin arzularını kontrol altında

¹⁴⁶ Şahin, *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutumların, Yalnızlık, Depresyon ve Beğenilme Arzusuyla İlişkisi*, 39.

¹⁴⁷ Zafer Yılmaz, "Hannah Arendt'in Özgürlük Anlayışı", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/1 (Şubat 2010), 227-235.

¹⁴⁸ Yavuz Adugit, "Özgürlüğün Kısa Tarihi", *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 16 (2013), 63-93.

tutabilmesi asıl özgürlüktür ki bedene bağlılığı ve onunla ilişkisi azdır.¹⁴⁹ Günümüz modern anlayışın dayattığı özgürlük anlayışıyla taban tabana zıt görünen bu özgürlük anlayışı kişinin kendisine zorundalık olarak gösterilen durumlarda iradeli durarak kendini kontrol edebilmesi ve bu tüketim çılgınlığı içerisinde yer almaması adına değerlidir.

2.2.1.10. Özeti

Medyada, ünlü moda dergilerinde, takip edilen programlarda ideal bir tip olarak dayatılan imajlar, bu görünüşlere özenen takipçilerin estetik cerrahi tercihinde önemli yer tutar. Reklam, taklit etmek isteyen takipçilerine eleştirmeden ve sorgulamadan yapılacak tüketime davet eder.¹⁵⁰ Örneğin üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada özentinin piercing yaptırma nedenleri arasında ikinci sırada yer aldığı tespit edilmiştir.¹⁵¹ Estetik ikonu olarak gösterilen modellerin, güzellik, erotik çağrıştırmacı şarkı sözleri ve klipleri onlar gibi görünmeye çalışanları etkiledikleri alanlar arasında sayılmaktadır.¹⁵²

2.2.1.11. Algı Oluşturma

Beden sosyolojisi gibi bir alanın yaygınlaşması ile gündemin beden üzerinde yapılan araştırmalarla meşgul edilmesi özellikle 1980li yıllardan itibaren başladığı söylenebilir.¹⁵³ Beden güzelliği, çekiciliği hatta sıradan araba lastiği reklamında bile cinselliğin ön plana çıkarılarak kadın bedeninin kullanılması bu durumun örnekleridir. Maalesef ki sadece kadın bedeni ya da güzelliği değil erkeklerin de giyim, duruş, koku güzelliğine -gerekenden fazla- dikkat etmesi hatta mecbur olduğu algısı oluşturulmuştur.

Beden, gelir getirmek için bazı iktidarların kullanım aracı olmuştur. İnsanları bu tüketime yönlendirmek için “çirkin kadın yoktur, bakımsız kadın vardır” sözü sadece kadınlar için değil erkekler için de kullanılır hale getirilmiş, bakım kelimesinden ise gelişen teknoloji sayesinde ucu bucağı olmayan, bazı riskli

¹⁴⁹ Eyüp Şahin, “İslam Felsefesi Geleneğinde Özgürlük Düşüncesi Üzerine”, *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi* 7/1 (2009): 0-130.

¹⁵⁰ Nihan Ozansoy, *Tüketim Toplumunda Güzellik İmajının Üretimi* (İzmir: Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans) 2012.

¹⁵¹ Dilek Çakır Umar vd. “Üniversite Öğrencilerinin “Piercing”e Yönelik Bilgi ve Tutumları”, *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2/3 (Aralık 2013), 153-159.

¹⁵² Hüseyin Köse, “Tüketim Toplumunda Bir “Sosyal Beden” Kurgusu Olarak Kadın”, *Selçuk İletişim* 6/4 (Kasım 2013): 85.

¹⁵³ Rıfat Bilgin, “Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26/1 (2016), 219.

durumları da içinde barındıran güzelleşme algısı insanlara çekici hale getirilmiştir. Beden de hiç sonu düşünülmeden harcanan bir nesne haline getirilmiştir. Çünkü güzellik tutkusu, güzele rağbet; insanları takdir edilmek için güzel olmaya sevk etmiştir. Dünya çapında erkek olsun kadın olsun her iki cins içinde düzenlenen güzellik yarışmaları, bu yarışma sonucu elde edilecek şeylerin çekiciliği insanlar üzerinde etki bırakmıştır. Bu tür yarışmalarla birçok insan, toplumu da yönlendirmek için kullanılmış ve durumları çekici gösterilerek aynı şeyleri yapmanın mutluluk getireceği gibi saplantılı düşüncelere pek çok insanın kapılmasına sebep olmuştur.

2.2.2. Güzellik Endüstrisi

Güzellik endüstrisi moda, giyim, diyet, estetik ve kozmetik gibi alanları kapsayan dan oluşup ideal güzellik ile onun kurallarını belirleyen ve yayan, dinamik, kârlı ve oldukça ilgi gören bir endüstriyel alandır.¹⁵⁴ Bu endüstrinin gelirlerinden nemalanmak isteyen bazı kimseler, seslenmek istedikleri kesime sosyal medya, televizyon, dergi gibi iletişim araçlarını kullanarak kendi belirledikleri ve çekici hale getirdikleri onlara göre olması gereken güzellik ölçütlerini sunmakta deyimi yerindeyse dayatmaktadır.

Medya aracılığı ile sanat camiasının yaşantısı, güzellik uğruna yaptıkları türlü eğlence programları, yarışmalar, hatta yönlendirme için yapılan sunumlar estetik anlayışına nasıl etki edebildiğini göstermektedir. Ten renginin bile kimi zaman bronz kimi zaman beyaz olmasına rağbet ettirilmesi bu duruma çok güzel bir örnektir.

Günümüz güzellik siyasetinde “doğal” olana yönelmek suni olanı terk etmek anlayışı doğmuştur. Meşrulaşan doğal güzellik ürünlerinin kullanımı ile zarar görmeden güzel olmaya ulaşmak düşüncesi çok cazip gelmektedir. Kozmetik ürünleri üreten firmalar ürünlerinin katkı maddesi barındırmadığını veya herhangi bir kimyasal madde katkısı olmaksızın üretildiğini iddia etmektedirler. Her alanda doğal, organik olana yönelen insanlar bu alanda da suni olmayanı tercih etmekte, katkısız ürün ürettiğini ileri süren güzellik endüstrisi de bu alana hizmet etmektedir.¹⁵⁵

¹⁵⁴ Baysa, *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açıdan Beden Estetizasyonu*, 43.

¹⁵⁵ Serkan Bulut, “Güzellik ve Sağlığın Endüstrileşmesi ve Ticarileştiği Söylemlerin Sosyal Medyada İnşası: Instagram Örneği”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 8/2 (2020), 1031-1056.

2.3. Bedene Estetik Müdahale Türleri

Beğenilmenin, onay almanın fiziki güzellik üzerine kurulduğu hem gerçek hem sanal âlemler estetik alanda gelişmeyi gerekli ve daimi kılmıştır. Medyada ideal güzellik ölçütleri hep cazip gösterilmiş, bu cezbeden duruma ulaşmak isteyenlere estetik cerrahi işlemlerle cevap verilmiştir.¹⁵⁶ Estetik ameliyat, yaşlılık emarelerini yok etmek, bedende beğenilmeyen bölgedeki eksiklik, fazlalık, bozukluk gibi durumları düzeltmek muhtelif kazalar sonucunda meydana gelen tahribatlarla baş etmek ve bedensel özelliklerinden hoşnut olmayanlara kendilerini istedikleri gibi yeniden inşa etmek imkânı verebilmektedir.¹⁵⁷

Günümüz tüketim çılgınlığı, bitmeyen alışverişler, sınırsız güzellik dayatmaları, mutluluğun hep maddi yanının öne çıkarıldığı manevi tarafın görmezden gelindiği bir dünyayı gündeme getirmektedir. Manevi tarafın hiçe sayılmasıyla ortaya çıkan psikolojik sorunlar sebebiyle psikoterapistlere ödemeler yapılmakta uyuşturucu, sigara, alkol kullanımı gibi kaçış yollarına başvurulmakta ve sosyal medya bağımlılığı görülmektedir.¹⁵⁸ İnsanların kişisel nedenlerle ve güzellik endüstrisinin dayattığı ideal güzellik normlarına uyum sağlamak amacıyla yöneldiği estetik müdahale türleri, beden estetiğinde cerrahi işlemler ve beden estetiğinde cerrahi olmayan işlemler olmak üzere iki başlık altında incelenecektir.

2.3.1. Beden Estetiğinde Cerrahi İşlemler

İnsanoğlu fiziken de ruhen de hep güzeli aramıştır. Fiziki olarak güzel birisi ahlaken hoşla gitmeyen huylara sahipse itici olabilmektedir. Ahlakı güzel birisinin kişisel bakımını yerine getirmemesi sevimsiz karşılanmaktadır. Bu iki durum bize ahlak ve kişisel bakım ile ortaya çıkan güzelliğin birbirini tamamlar nitelikte olduğunu göstermektedir. Bu tamamlama medya tarafından yansıtılan güzel kadın tip özellikleri ile kadın kavramını, zevk veren, güzel, estetik donanımlı ve eğlenceli olarak gösterilmektedir.¹⁵⁹ Bu gösterimlere uymadığını yani çirkin olduğunu düşünen

¹⁵⁶ Türk - Bayrakçı, “Sosyal Medya ve Toplumda Değişen Estetik İşlem Yaptırma Algısı”, 118-135.

¹⁵⁷ Sevim Odabaş, “Güzelliğin On Para Etmez Şu Estetik Cerrahlar Olmasa: Medyada Beden Politikalarının Temsili”, *Kültür ve İletişim* 11/1 (2008), 53-72.

¹⁵⁸ Vehbi Bayhan, “Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu: “Tüketiyorum Öyleyse Varım”, *Istanbul Journal Of Sociological Studies* 0/43 (2011), 221-248.

¹⁵⁹ Erkan Yüksel-Ozan Yıldırım, “Gazetelerde Güzel’in Sunumu”, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)* 2/2 (Kasım 2017), 16-37.

genç, yetişkin bütün kızlar, kendilerini güzelleştirecek, dayatılan güzellik formatına uyduracak her türlü operasyonlara başvurabilmektedir. Bedene müdahale tam da bu noktada en masum görülebilecek yüze krem sürme ile başlayarak bıçak altında türlü riskleri olan bir dizi ameliyatlara kadar devam eden bir alana dönüşmektedir.

*“Andolsun biz Ademoğluna şan, şeref ve nimetler verdik; onları karada ve denizde taşıdık, kendilerine güzel güzel rızıklar verdik ve onları yarattıklarımızın çoğundan üstün kıldık,”*¹⁶⁰ ayetiyle insanın yaratılanların çoğuna üstün kılındığı bildirilmektedir. *“O’nun kanıtlarından biri de, gökleri ve yeri yaratması, dillerinizin ve renklerinin farklı olmasıdır. Kuşkusuz bunda bilenler için ibretler vardır.”*¹⁶¹ ayetiyle de dünya üzerinde yaşayan insanların ten renklerinin birbirinden farklı olmasının Allah’ın kullarına ayeti yani ibret alınacak bir durumdur. Yaratıcının ayeti olan ve insana emanet olarak verilen beden, yine insanın kibirli olduğu için beğenmediği geçerli mazereti olmaksızın keyfi olarak özentî ve moda amaçlı müdahale alanı haline gelmiştir. Normal hayat seyrine engel olmayan, İslam hukukunun da izin verdiği tedavi amaçlı müdahaleler dışındaki, keyfi güzelleşme isteği, estetik kaygı gibi nedenlerle yapılan bedene müdahaleler hem İslam hukuku açısından uygun görülmemekte hem tıp açısından riskleri olan bu tip uygulamalar yasaklanmakta ya da kullanmak isteyenler uyarılmaktadır. İslam dini modern dünyanın öne sürdüğü peşinden koştuğu güzellikten ziyade güzel ahlak eksenli öz bakımı da önemseyen bir güzellik tavsiye etmektedir.¹⁶² Hiçbir ameliyatı gerektirmeyen, sıfır maliyetli bu güzellik anlayışı günümüz dünyasının dayattığı güzellik ilkelerine ve bu güzelliğe ulaşmak için razı olunması gereken her türlü operasyona göre daha kolay ve makuldür.

Kişilerin bedenlerinde doğuştan veya savaş, kaza vb. sebeple sonradan meydana gelen istemediği durumlar genellikle tıp fakültelerinin “Plastik, Rekonstrüktif Cerrahisi Anabilim Dalı” altında incelenmektedir. 20. Yüzyıl savaşları sonucu çok sayıda kişinin yaralanması, sakatlanması sonucu bedende meydana gelen

¹⁶⁰ el İsrâ, 17/70.

¹⁶¹ er Rum, 30/22.

¹⁶² Esra Erdoğan, “Hz. Peygamberin Eğitiminde Estetik” *The Journal Of Social Science* 3/5 (2019), 91-105.

tahribat veya organ kaybının telafisi için yapılan çalışmalar rekonstrüktif cerrahinin gelişmesinde önemli etkenlerdendir.¹⁶³

Vücudun gerekli görülen yerlerini estetik olarak onaran hekimlik dalı olan Plastik Cerrahinin Rekonstrüktif cerrahi ve estetik cerrahi olmak üzere iki alt dalı vardır. Rekonstrüktif cerrahi, doğuştan veya sonradan oluşan vücut şekil ve fonksiyon bozuklukları anormal durumlarda organların yeniden yapılandırılması ve sağlıklı görünüme kavuşturulmasıdır. Estetik cerrahi, normal vücuda sahip kişilerin bedenindeki bir uzvun şeklinden rahatsızlık duyma veya dolgun dudak, iri göğüs, estetik burun gibi dayatılan güzellik ölçülerine kavuşma arzusuna hizmet eden cerrahi operasyonların bütünüdür. Çok sayıda insanın ateşli silahlar ve bombalarla yaralandığı, sakatlandığı, uzuvlarını kaybettiği 20. yüzyıl savaşları rekonstrüktif cerrahinin gelişmesinin sebeplerinden sayılabilir. Tıbbın kaybedilen uzvu yerine koyma, var olanı daha güzel yapma imkânı nedeniyle elde edilen bu becerinin kullanılabilceği bir pazar olarak düşünülen estetik cerrahi, plastik cerrahlar tarafından plastik cerrahinin bir dalı olarak kabul edilerek ilk estetik cerrahi derneğinin kurulmasıyla gelişmeye adım atmıştır.¹⁶⁴ Kişilerin kaybettikleri organlarının yerine yenisinin yapılması ya da çoğu psikolojik nedenle değiştirmek istedikleri organlarını ağrısız ve bulaş riskini sıfıra indirerek yapma vaadi sunmasıyla estetik cerrahi yaygınlaşmıştır.¹⁶⁵ Beden estetiğinde cerrahi işlemler, doğuştan gelen görünüm bozukluklarının düzeltilmesi, hastalık, kaza, savaş, can güvenliği sebebiyle oluşan görünüm bozukluklarının düzeltilmesi, yaşlanma belirtilerinin azaltılması, kilo azaltmak için yapılan estetik operasyonlar, cinsiyet değiştirme veya düzeltme, sünnet operasyonu, saç ektirme, beğenilmeyen organlara yapılan cerrahi işlemler olarak değerlendirilecektir.

2.3.1.1. Doğuştan Gelen Görünüm Bozukluklarının Düzeltilmesi

Anne ve babadan gelen genlerle dünyaya gözlerini açan insan, bu genlerde bir eksiklik veya kusur olması ya da annenin hamileyken sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı madde kullanımı gibi sebeplerle fiziksel veya zihinsel engelli olarak

¹⁶³ Seçkin Sevim - Bilgen Aydın Sevim, "21. Yüzyılın İlk On Yılında Estetik Cerrahinin Yükselişi: ABD Örneği", *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 10/4 (2014), 68.

¹⁶⁴ Sevim - Sevim, "21. Yüzyılın İlk On Yılında Estetik Cerrahinin Yükselişi: ABD Örneği", 67-87.

¹⁶⁵ Gürler, "Estetik Cerrahi Müdahale Görmüş Bireyler Üzerine Bir Alan Araştırması", 147.

doğmaktadır. Bunlardan bazıları, üçüncü bir meme ucunun oluşması gibi zararsız olabilirken, bir kısmı ise kalp dokusu içinde gelişebilmekte ve hayati tehlike yaratabilmektedir. Yeni doğanlarda görülen dudak yarık olması buna bir örnektir. Doğuştan gelen bu tür anomaliler anne ve babalar için zorlu bir süreç olmaktadır. Çünkü aile bu durum ile başa çıkmayı denerken ve mücadele ederken aynı zamanda “bu durumun sebebi ne?, kimin suçu?, diğer çocuklarım etkilenecek mi?, Acaba düzelecek mi? gibi bir çok sorulara da cevap ararlar.¹⁶⁶

Doğum ile insana verilen beden, bütün organların yapısı ve çalışmasıyla muazzam bir işleyiş içinde yaratılmıştır. Akraba evliliği¹⁶⁷, gebelik süresinde sigara, alkol, uyuşturucu madde alımı, beslenme eksikliği¹⁶⁸, anne veya babadan gelen genetik rahatsızlık¹⁶⁹ gibi birçok sebeple doğuştan, kaza, terör gibi sebeplerle sonradan görünüm bozuklukları olabilmektedir. Kişide ya doğuştan ya da sonradan ortaya çıkan bu tür fiziksel görünüm bozuklukları, toplumda dikkat çekme, ayıplanma, alay edilme, kendini eksik ve farklı hissetme gibi ruhsal rahatsızlık ya da hayatın devamını zorlaştırma durumunda tedavi edilebilmektedir. Olağan yaşamın devamına engel olan bu tür görünüm bozuklukların iyileştirilmesi tedavi amaçlı olup rekonstrüktif cerrahi ya da umumi manada plastik cerrahinin kapsamındadır.

İnsanın doğumuyla birlikte gelen anomaliler literatürde iki ayrı düşünce üzerinden değerlendirilmektedir İnsan yaratılışı üzerine bırakılmalı ve herhangi bir müdahaleye tabi tutulmamalıdır diyen birinci görüş, kişinin doğuştan getirdiği her türlü şeyi fitrat kapsamında değerlendirmektedir. Fayda ya da zarar esasına göre kusurun giderilmesine karar verilmesi gerektiğini savunan ikinci görüş kişideki bu farklılığın tedavi edilmesini fitratı değiştirmek değil fitrata geri dönmek olarak değerlendirir.¹⁷⁰ Doğuştan dünyaya normal insanlardan farklı olarak gelen bu kişilerdeki görünüm bozuklukları normal hayat seyrine bir engel oluşturuyorsa ya da

¹⁶⁶ Mübin Hoşnüter vd., “Yarık Damak Dudak Aile Rehberi”, *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 9/1 (2002),-.

¹⁶⁷ Dursun Ayan vd. “Akraba Evliliğinin Kültür Birikiminde Ve Toplum Hayatındaki Bazı Görünümleri: Dil, Din Ve Tıp”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 5/5 (Haziran 2002), -.

¹⁶⁸ Büşranur Özalper, “Gebelikte Beslenme”, *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2/2 (Aralık 2014), 270-278.

¹⁶⁹ Ayşe Işık, “Genetik Hastalıklar ve Genetik Danışma”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 4/3 (1988), 57-63.

¹⁷⁰ Yalçın, *İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fitratı Bozma*, 55.

engel oluşturmamasına rağmen kişide psikolojik rahatsızlığa neden oluyorsa böyle bir bozukluğun düzeltilmesini uygun gören görüş tercih edilmelidir.

2.3.1.2. Hastalık, Kaza, Savaş ve Can Güvenliği Sebebiyle Oluşan Görünüm Bozukluklarının Düzeltilmesi

Tarihe bakıldığında bitmeyen ve günümüze kadar süren savaşlar, terör olayları ya da teknolojiye baş döndüren gelişmeler, üretimin ve rekabetin büyük ölçüde artması sonucu¹⁷¹ yaşanan olaylar insanların ölümü, görünüm bozukluğu ya da uzuv kaybı gibi tehlikeleri de doğurmaktadır. Normal hayat sürecinde istenmeyen bu durum bazen yaşam seyrine engel olmasa da kişinin psikolojisini bozabilmekte, görünüm bozukluğu nedeni ile değil belki ama psikolojik nedenle kişi yaşam moralini kaybedebilmektedir. Diş kayıplarında protez dişlerle ağız yapısının normal görünüşüne kavuşturulması, yanma sonucu oluşan deformasyonun düzeltilmesi bu duruma örnek gösterilebilir. Bu tür tahribatın düzeltilmesi hem tedavi hem de fitrata dönüş olarak değerlendirilmektedir. Fayda ve zarar karşılaştırması ışığında estetik olarak eksikliğin giderilmesi sağlık açısından sorun olmasa bile caizdir. İslam hukukçularının ekserisi deva beklenen bu tedavilerin caiz oluşunu akli ve nakli delillerle açıklamaktadırlar. İslam dininin kişiye emanet olarak bir süreliğine verilen bedene fitrat üzere sahip çıkma gerekliliği ilkesi ve bu ilke istikametinde tedavi olunması cihetindeki buyrukları, Hz. Peygamberin (s.a.v.) burnu kopan kişiye altından burun takmasına izin vermesi bu hükmün kaynağı olarak gösterilebilir.¹⁷²

2.3.1.3. Yaşlanma Belirtilerinin Azaltılması

Yaşlanma ile ortaya çıkan istenmeyen durumlardan birisi yüzde meydana gelen yüz kemik ve yumuşak dokularda hacim kaybıdır. Dolgu enjeksiyon işlemleri ile bu sorun ortadan kaldırılmaya çalışılır. Dolgu işleminin sentetik malzemelerle yapıldığında kalıcı olmaması, kalıcı olması için kullanılan sentetik malzemenin eksik

¹⁷¹ Hüseyin Ceylan, “Türkiye’deki İş Kazalarının Genel Görünümü ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”, *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi* 3/2 (Haziran 2011), 18-24.

¹⁷² Ebu Davud, “Hatem”, 7; Tirmizi, “Libas”, 31; Nesai, “Ziyne”, 4; Ebu Davud, “Tıb”, 1; Tirmizi, “Tıb”, 2.

ya da fazla kullanımında kalıcı hasarlar yapması, vücuda verilen yabancı maddenin alerjik reaksiyona sebep olması bu işlemin sakıncalarındandır.¹⁷³

Yaşlanmayla birlikte yüz, karın, kol ve bacaklarda gevşeyen ve kırışan deri tabakasının gerilmesi yaşlılık izlerinin giderilmeye çalışıldığı diğer yöntemler arasındadır. Gerdirme işlemi sıkı, canlı ve genç görünüm vaadi sunmaktadır. Her ameliyatın riski olduğu gibi bu ameliyatın da komplikasyonları olmaktadır. Yara yeri enfeksiyonu, ameliyat sırasında vücut sıvı birikimi, kan birikimi, kan pıhtısı atması gibi komplikasyonlar bunlardan bir kaçıdır. Yara yerinde oluşan enfeksiyon antibiyotik tedavisi ile giderilmeye çalışılsa da bu tedavi yönteminin de yan etkisi üstelik yaşlılığın getirdiği daha hassas durumlar birleştiğinde riskler iki katına çıkabilmektedir.

Yaşa bağlı olarak duyma yeteneğinin azalması, yine yaşa bağlı olarak burunda oluşan deformeye tıkanıklık yapan durum ya da maddelerden dolayı nefes alıp vermede yaşanan sıkıntılar neticesinde kulak ve burun ameliyatları yapılmaktadır. Sağlık sorunlarına cevap bulmak için yapılan kulak ve burun ameliyatları caiz görülmektedir. Ancak yaşlılıktan dolayı ortaya çıkan deformasyonu gidermek için estetik kaygı ile yapılan ameliyatlardan dinen caiz görülmemekte sağlık açısından da yaşlılığın reaksiyonları ile birleşmesi durumunda riskleri artmaktadır.

Meme ve kalçada yaşa bağlı olarak ortaya çıkan sarkma gibi estetik açıdan yaşanan kaygılar cerrahi operasyonlarla giderilmektedir. Ancak bu ameliyatlarda her ameliyatta olduğu gibi riskler taşımaktadır.

Kur'an-ı Kerimde hayatın evreleri hakkında söz eden ayetlerden birisinde şöyle buyrulur; *“Sizi toprak, sonra nutfeye, sonra alaka aşamalarından geçirerek yaratan O’dur. Sonra O sizi bir bebek olarak hayat alanına çıkarır; ardından güçlü çağınıza ulaşıncaya, sonra da yaşlılar haline gelinceye kadar sizi yaşatır; içinizden bazıları bundan önce vefat eder. Sonuçta belli bir vakte kadar yaşamaktasınız. Umulur ki (bunlar üzerine) akıl yorarsınız.”*¹⁷⁴ Böylece her inanç sahibi dünya hayatında çeşitli evrelerden geçeceğini bilir. Bu sebeple telaşa düşmez, endişelenmez yapması gereken kadarıyla ilgilenip aşırıya gitmez. Hz. Peygamber (s.a.v.)

¹⁷³ Merve Çamlıbel, “İslam Hukukuna Göre İnsan Vücutunda Kalıcı Değişiklik Yapmanın Hükümü”, (Eskişehir; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimleri Bölümü İslam Hukuku ABD, Lisans Tezi, 2016), 29

¹⁷⁴ el Mümin 40/67.

“Allah’ım, tembellikten, acizlikten, korkaklıktan, ve ihtiyarlıktan sana sığınırım”¹⁷⁵ diyerek Allah’a sığınmakla yaşlılığın getireceği fizyolojik sorunlara dikkat çekmiştir. Diğer bir hadisi şerifte “Ey Allah’ın kulları! Tedavi olun, çünkü Allah, her hastalık için bir tedavi yaratmıştır. Ancak bir dert müstesna, o da ihtiyarlıktır.”¹⁷⁶ Yaşlılık izleri fiziksel olarak silinmeye çalışılsa da güç ve kuvvet kaybı, hafıza zayıflığı gibi durumlar yaşlılığı ele verecektir. Hz. Peygamber’den (s.a.v.) “ağaran kılları koparmayın! Çünkü bir kimsenin Müslüman olarak ağaran her kılı, Kıyamette kendisi için bir nur olur. O kıl sebebiyle, bir günahı affolur, bir sevap yazılır.”¹⁷⁷ Hadis-i şerifindeki uyarı dikkate alındığında gerekli olmadığında yaşlılık izlerini yok etmek için yapılan bu davranışın doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalara göre kaçınılmaz olan ölümün yaklaşması, akran ölümünün artması, yaşlılığa bağlı beden fiziksel sorunlar, rol kaybı gibi problemler yaşlıların ortak problemleri olarak belirlenmiştir. Genel anlam itibariyle dindarlık ile yaşlılık ve yaşlılığın getirdiği zorluklarla başa çıkma arasında olumlu ilişki olduğundan söz edebiliriz. Yaratıcıya yakınlık, affedilme inancı, ibadet yapmanın moral yükseltmesi gibi durumlar yaşamının son döneminde karşılaşılan stresli durumlarla başa çıkmada dinin önemli ve eşsiz bir kaynak olduğunu göstermektedir.¹⁷⁸

2.3.1.4. Kilo Azaltmak İçin Yapılan Estetik Operasyonlar

Zamanımızdaki üretim, teknik, bilimsel alanlardaki gelişimler yaşam tarzımızı, beslenme alışkanlıklarımızı olumlu yönde olduğu kadar olumsuz yönden de etkilemiştir. Olumsuz durum olarak adlandırabileceğimiz şişmanlık, önemli sağlık ve beslenme sorunlarının artmasına sebep olmuştur. Ayrıca bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaçlar da şişmanlığa yol açmaktadır. Obezite, tüketilen enerjinin, besinler yoluyla vücuda alınan enerjiden az olması sonucu ortaya çıkan kronik bir hastalıktır. Dengesiz ve sağlıksız bir beslenme de dâhil olmak üzere bazı

¹⁷⁵ Buhârî, “Cihad”, 25; “Deâvât”, 42, Müslim, “Zikir”, 50, 75; Ebû Dâvûd, “İsti’aze”, 367; Tirmizî, “Deâvât”, 13.

¹⁷⁶ Ebu Davud, “Tıbb”, 1, 11; Buhari “Tıbb”, 1; Tirmizi, “Tıbb”, 2; İbn Mace, “Tıbb”, 1. Ayrıca Bk; Asaf Ataseven, “Hastalık Şifa İhtiyarlık Ölüm”, İslam Medeniyet Dergisi 1/3 (Ekim 1967), 39-41.

¹⁷⁷ Ebû Dâvûd, Tereccül 17; Tirmizî, Edeb 56; Nesâî, Zînet 13. Ayrıca Bk; Adnan Arslan, “Klasik Arap Şiirinde Yaşlılık”, *Tasavvur/Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 6/1 (Haziran 2020), 49-64.

¹⁷⁸ Ayşe Şentepe, “Yaşlılık Döneminde Dini Başa Çıkma”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4/1 (2015), 186-205.

hastalıklar ve durumlar da kişide obezite ihtimalini artırabilmektedir.¹⁷⁹ Aşırı kilolar ise birçok hastalığa neden olmasının yanında görünüm olarak da istenmeyen bir durumdur. Bu tür sorunları olup da fazla kilolarından kurtulmak isteyen kişiler diyet, spor ya da vücutta deri altında toplanan yağların yok edilmesi için cerrahi işleme başvurmaktadır. Liposuction vücut üzerinde yağ fazlalığı olan herhangi bir bölgeye uygulanabilir. Bu bölgeler özetle göbük, kalça, uyluk, bel, kol, ayak bileği, dizin iç bölgeleri, çene altı olarak sayılabilir. Radyofrekans yöntemi ve ses dalgalarını kullanan kavitasyonel ultraporasyon yöntem, bölgesel yağları en aza indirmek ve deri gevşekliğini ortadan kaldırmak amacı ile kullanılan yöntemlerdendir. Azalan yağ dokusu ile elde edilebilecek pürüzsüz bir cilt görünümü sağlamak en önemli amaçtır.¹⁸⁰ Sağlıklı beslenme ve hareketli yaşam prensibiyle vücudu fazla yağlardan korumak esas olmakla beraber çeşitli nedenlerle ortaya çıkmış bir obezitede tıbben gerekli görülmesi halinde liposuction yaptırılabilir. Din İşleri Yüksek Kurulu'nun görüşüne göre, herhangi bir tedavi gerekliliği olmaksızın sadece estetik kaygıyla yapılan yağ aldırma işlemleri fitrata müdahale olarak görüldüğünden dinen caiz değildir.¹⁸¹

2.3.1.5. Cinsiyet Değiştirme veya Düzeltme

Cinsiyet, canlı varlıkta erkek ve dişiyi birbirinden ayırt etmeye yarayan yapı özelliğidir. İnsan, hayvan ve bitkide var olan üreme, hayatı devam ettirmede farklı roller veren biyolojik farklılıktır. İnsanlar iki farklı cins olan kadın ve erkek olarak yaratılmış, bu cinslerden farklı bir özellik taşıyan ya da bu iki cinsi de bir arada taşıyan üçüncü bir cinsiyetten bahsedilmemiştir. Kur'an-ı Kerimde "*Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık.*" buyrulmuştur.¹⁸² İslam Fıkhı kadın ya da erkek olarak farklı cinslerde yaratılan insanların doğuştan getirdikleri fitri

¹⁷⁹ Gülcan - Özkan, "Obezite", 191.

¹⁸⁰ Günay Eskici, "Ultrason & Radyofrekans ve Kavitasyonel Ultraporasyon Yöntemlerinin Bölgesel İncelme ve Vücut Kompozisyonuna Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 7/3 (2016), 8-14.

¹⁸¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, "Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı" (Erişim 21 Ocak 2023).

¹⁸² el Hucurat 49/13.

özelliklerini devam ettirerek biyolojik cinsiyetlerine uyumlu davranmalarını beklemiş, bu cinsiyetlere dayalı olarak hak ve sorumluluklar yüklemiştir.¹⁸³

Genel yaratılış iki cinsiyetten bahseder olmasına rağmen çeşitli sebeplerle normal olanın dışında bir hastalık olarak anatomik cinsiyeti belirsiz insanların dünyaya gelmesi vaki olmuştur. Yaratılış itibariyle mevcut bulunan cinsiyetten memnun olunmaması, karşı cinsin kimliğine kendini daha yakın görmek gibi nedenler cinsiyet değişikliği olgusunu ortaya çıkarmıştır. Transseksüalite; kişinin biyolojik cinsiyetini reddederek karşı cinsin cinsiyet özelliklerine (birincil ve ikincil) sahip olmak istediği ve hissettiği cinsel kimlik ile anatomik cinsiyeti arasında çatışma yaşadığı bir cinsel kimlik bozukluğudur.¹⁸⁴

İslam literatüründe bulunan hünsa kelimesi sözlük anlamı itibariyle “kırılmak, kırılıp bükülmek” mânasında kullanılan hanes kökünden gelmektedir. İslam hukukunda yaratılış itibariyle hem dişi hem erkek organına sahip veya erkek mi kadın mı olduğu anlaşılamayan “Kadınsı davranışlar gösteren erkek” anlamında kullanılan bir sıfattır. Biyolojik anlamda hem er bezlerinin hem de yumurtalıkların bulunması, genital organların her iki cinse ait özellikler taşıması şeklinde görülen bu yapısal bozukluk çok nadir rastlanılan bir yapısal bozukluktur. Fıkıh literatüründe hünsa iki grupta incelenir. Birincisi, erkeklik ve dişilik özelliklerinin ikisine birden sahip olmakla birlikte biri diğerine göre daha belirgin olan, yani erkek veya kadın olduğuna zorlanmadan hükmedilen ve “hünsâ-i gayr-i müşkil” olarak adlandırılan durumdur. Bu durumda baskın olan cinsiyetin hükümleri geçerlidir. İkincisi, hangi cinsten olduğuna kolayca karar verilemeyecek şekilde erillik ve dişilik organına birlikte sahip olan veya bu organlardan hiçbirisi bulunmayan kimse olup buna da “hünsâ-i müşkil” denilir. Hünsâ denilince genelde bu ikinci grupta zikredilen durum akla gelir. Ergenlik sonrasında erkeklik ve dişilik belirtilerindeki gelişmelere göre değerlendirme yapılır.¹⁸⁵

¹⁸³ Osman Kaya, “Nisa Suresi 34. Ayet Bağlamında Kur’an ve Sünnete Göre Kadın ve Erkek Eşitliği ve Kadınların Dövülmesi Meselesi”, *Route Education and Social Science Journal*, 18/4 (Ocak), 324-346.

¹⁸⁴ Sevgi Deniz Doğan vd, “Plastik Cerrahi Servisinde Çalışan Hemşirelerin Cinsiyet Değiştirme Ameliyatı Olan Transseksüel Bireylere Yaklaşımı”, *Çukurova Medical Journal* 45 (Aralık 2020), 1355-1360.

¹⁸⁵ Orhan Çeker, “Hunsa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 02 Mart 2021).

Sınırsız özgürlük düşüncesinin insana doğumla birlikte verilen erkek veya dişi cinsiyet rollerine yansımaları belirgin cinsiyet özelliğine rağmen kendini karşı cins gibi hissetme ve cinsiyetini seçmede özgür olduğunu düşünerek hareket etme eğilimlerinde kendisini göstermektedir. Yaratılışla birlikte eril ve dişil organlara sahip olunması durumu İslam hukukunda hünsa başlığı altında incelenir. Hünsa olma normal ve fitrat kurallarının haricinde istisnai bir durumdur. Bu yüzden tıbbi müdahale ile belirgin cinsiyete sahip çıkma fitratı değiştirme değil fitrata dönme, fitratın yerine konulması anlamına gelir. Transseksüellerin durumu kendi içinde menfaat ve mefsedet boyutuna göre değerlendirilmelidir.¹⁸⁶

Cinsiyet değiştirmek isteyen kimsenin 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun m. 40 hükmüne göre; mahkemeye şahsen başvurması gerekmektedir. Cinsiyet değişikliğini talep edenin 18 yaşını doldurmuş olması, bekâr olması, transseksüel yapıda olup cinsiyet değişikliğinin psikolojik açıdan mecburiyetini ve üreme yeteneğinden sürekli olarak mahrum bulunduğunu bir eğitim araştırma hastanesinden alınacak resmi bir sağlık kurulu raporuyla belgelemiş olması şartlarını sağlaması gerekmektedir.¹⁸⁷ Yasal şartlara uygun olarak yapılan cinsiyet değiştirme operasyonları aslında bir cinsiyet değiştirmeden ziyade cinsiyette bozukluğun tedavi edilmesi olarak görülebilir. Tedavi ve ıslah şer'i kurallar çerçevesine dâhildir.

2.3.1.6. Sünnet Operasyonu

Türkçe'de sünnet, erkeğin üreme organının ucundaki fazla derinin alınması işlemini ifade eder. Arapça'da bunun karşılığı olan hıtân kelimesi, kadının cinsiyet organının üst kısmındaki derinin (prepus) ve kısmen bızırın (klitoris) alınması yanında "erkek ve kadının sünnet mahalli" ve "sünnet için verilen davet" anlamlarında kullanılır. İ'zâr hem erkek hem kadının, hafd/hifâd ise yalnız kadının sünnet edilmesini belirtir. Sünnetsiz olanlara ağlef/aklef denir.¹⁸⁸ Sünnet olma ile ilgili Kur'an-ı Kerimde doğrudan ya da dolaylı olarak ifade yoktur. Yahudilikte sünnet hükmü, Tanrı ile Hz. İbrahim arasındaki ahdin hükümlerinden biridir. Hz.

¹⁸⁶ Hilal Özay, "İslam Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (Haziran 2016), 1-36.

¹⁸⁷ Selin Sert, "Türk Medeni Hukukunda Cinsiyet Değiştirme", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 118 (Mayıs-Haziran 2015), 255-270.

¹⁸⁸ Saime Leyla Gürkan, "Sünnet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 03 Mart 2021).

İsa'nın sünnetli olduğu bilinmesine rağmen farklı uygulama ve görüşler bulunsa da sünnet uygulamasına olumlu bakılmaktadır. Hz. İbrahim'in seksen yaşlarında Kaddüm köyünde sünnet olduğunun rivayet edilmesi ve sünnet olanların atası olarak kabul edilmesi¹⁸⁹ ve Nahl suresi 123 “sonra da sana, Hakka yönelen İbrahim'in dinine uy. O, Allah'a ortak koşanlardan değildi diye vahyettik” ile Bakara suresi 124 “Bir zaman İbrahim'i birtakım emirlerle sınamış, İbrahim onların hepsini yerine getirmiş de Rabbi şöyle buyurmuştu: Ben seni insanlara önder yapacağım” ayetlerinden dolayı olarak sünnet uygulamasına işaret olduğu yorumları yapılmaktadır.¹⁹⁰

Mısırlılar ve Afrika yerlilerinin kendi içlerindeki görüşlerine göre, erkeğin sünnet derisinin kızlığa, kadındaki sünnet bölgesinin erkeklığe ait ögeye karşılık geldiği, söz konusu derinin ya da bölgenin kesilip alınmasıyla kişinin tam erkek veya kadın haline dönerek evliliğe uygun duruma geldiği düşünülmektedir.¹⁹¹

Sünnet olmak fıkıh mezheplerine göre Müslümanlığın düsturlarından biri kabul edilmiş ve genel bir görüş olarak Hanefi ve Maliki mezheplerinde erkeklerin sünnet edilmesi müekked sünnet, kızların sünnet edilmesi ise müstehap ve fazilet derecesinde kabul edilmiştir.¹⁹² Zamanımızda ki İslam Hukukçularının çoğunluğuna göre kadın sünneti örften kaynaklamaktadır. Mısır uleması kadın sünnetinin müstehap yani yapılması güzel görülen adap ve ahlak kurallarından olduğu hakkında görüş bildirmiştir.¹⁹³ Türk toplumunda erkeklerin sünnet olması durumu yaygınken, Asya ülkelerinde kız çocuklarının da sünnet olması yaygındır. Kız çocuklarının sünnet edilmesi tıp açısından değerlendirilirse; zengin sinir ağlarıyla çevrili olup cinsel uyarıya karşı duyarlı olan klitoris ve küçük dudakların yok edilmesiyle doğal olarak yaşanacak hazzın ortadan kaldırılması gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır.¹⁹⁴

¹⁸⁹ Hakan Hadi Kadioğlu, vd. “Dini ve Tıbbi Açıdan Sünnet”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 0/25 (Haziran 2006), 1-16.

¹⁹⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî, *el-Câmi' li-aḥkâmi'l-Ḳur'ân* (İstanbul: Buruc Yayınları, 2000) 1000.

¹⁹¹ Salih Çinpolat, “Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'da Sünnetin Yeri”, *Kırıkkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/3 (Mayıs 2017), 109-126.

¹⁹² Yalçın, *İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fıtratı Bozma*, 60.

¹⁹³ Aynur Eryiğit Bader, “Sünnet Olma ve Kadın Sünneti”, *Eskiyeni* / 37 (Aralık 2018), 81-107.

¹⁹⁴ M. İhsan Karaman, “Sosyokültürel, Etik, Tıbbi ve İslami Perspektiften Kız Çocuklarda ve Kadınlarda Sünnet”, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* 22/2 (Nisan 2017), 125-130.

2.3.1.7. Saç Ektirme

İnsan vücudundaki saç, her ne kadar estetik görünüm için şekil verilen aksesuar görevi görse de asıl görevinin başı soğuktan, sıcaktan ve darbelerden korumak olduğu söylenebilir.¹⁹⁵ İnsanlar hastalık, yaşlılık, genetik sebeplerle saç dökülmesi ile karşı karşıya kalabilmekteler. Her iki cins için de sorun oluşturan saç kayıpları evlenememek, evli iken beğenilmemek, toplum içinde eğlenilen, dalga geçilen bir duruma düşmek gibi üzücü şeylerle karşı karşıya kalmaya neden olabilmektedir. Saç dökülmesi geçmişten bu güne bu günden geleceğe yaşanacak bir sorundur. Hz. Peygamberden (s.a.v.) rivayet edilen hadislere göre saçta saç ekleyene, ekletene Allah'ın lanet ettiğini söyleyerek buna izin vermemiştir. İslam hukukçuları, tedavi amaçlı olan estetik müdahalelerin caiz olması, saçta saç ekleme ile saç ekiminin birbirinden farklı uygulamalar olduğu görüşüne dayanarak saç kökünün nakli olması dolayısıyla saç ekimini caiz görmüşlerdir.¹⁹⁶ Başka bir görüşe göre yaratılışı değiştirmek, gereksiz yere estetik ameliyat ile anestezi almak, işlem yapılan bölge iltihap, enfeksiyon risklerinin sağlığı tehlikeye düşürme ihtimali karşılık saç ekme yasaklanmıştır.¹⁹⁷

2.3.1.8. Beğenilmeyen Organlara Yapılan Estetik İşlemler

Bir organın normal veya sağlıklı olup olmadığı görünüm ve fonksiyon olmak üzere iki yönden değerlendirilir. Bir organın görünüm itibarıyla normalliği estetik, güzellik açısından belirlenirken, fonksiyon olarak sağlıklı olması durumu ise organın yaratılış itibarıyla işlevini sağlıklı bir şekilde yerine getirmesi ve tıbben sıhhatli kabul edilmesidir.¹⁹⁸ Bu iki açıdan da normal olan bir organın değiştirilmek istenmesi nefsin arzusu, beğenilme isteği ve tatmin olmayan bir tabiatın önüne geçememektir. Geçmişten günümüze normal bedenlere yapılan dövme, boyalanma, aksesuar takma gibi güzelliği yakalama isteği hiç bitmemiş, zamanının teknolojisinden de etkilenmiştir.¹⁹⁹ Yüce yaratıcı her bir kulunu farklı bir yaratılışla yaratmıştır. Her bir

¹⁹⁵ Bayram, "Saç ve Saçlı Derinin Sağlığını Etkileyen Faktörler", 66.

¹⁹⁶ Hayrettin Karaman, "Saç Ektirme" (Erişim 24 Ocak 2023).

¹⁹⁷ Taha Nas, "İslam Hukuku Açısından Saç Ekiminin Hükümü", *İslami Araştırmalar* 27/ 1 (2016), 53-63.

¹⁹⁸ Nursen Bolsoy - Ümran Sevil, "Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi", *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 9/3 (2010), 78-87.

¹⁹⁹ Mehmet Suiçmez, "Medyada Kadın Bedeninin Ötekileştirilmesi: Victoria's Secret Modeli", *Middle Black Sea Journal Of Communication Studies* 3/2 (2018), 67-84.

insanın saç rengi, göz tipi, ten rengi, yüzü, burnu birbirinden farklıdır. Çünkü yüce yaratıcı her bir yarattığını farklı bir hilkatte yaratmasıyla her birimizi birbirimizden farklı kılarak aslında özel olduğumuzu bildirmekte ve hissettirmektedir.²⁰⁰ Tüketici rolüyle bir anlamda içinde bulunduğu kültürün paydaşı olan kadın, bedeni üzerinden sahip olduğu ya da “olamadığı” ölçüler medya ve kozmetik endüstrisi tarafından piyasaya sürülmektedir. Diyet, spor ve estetik operasyonlarla bu ölçülere kavuşmak için sayısız seçenekler de sunulmaktadır.²⁰¹ Yaratıcının farklı hilkatlerle biricik kıldığı her bir kula dayatılan tek tip kadın ya da erkek modeli neredeyse birbirine benzeyen insanlar türemesine neden olmuştur. Cerrahi işlemler sayesinde organlar, boyalar sayesinde ten, saç rengi birbirine benzetilmiştir.

İslam normal hayatını sürdürmesine engel olmayan ve normal uzva sahip bireylerin sahip oldukları bedenleri için yüce yaratıcılarına şükretmelerini bekler. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'de “*Kullarından belli bir pay alacağım, onları mutlaka saptıracağım, onları boş kuruntulara kaptıracağım, kesinlikle onlara emredeceğim de hayvanların kulaklarını yaracaklar, emredeceğim de Allah'ın yarattığını değiştirecekler. O halde, Allah'ı bırakıp da şeytani dost edinen kimse elbette apaçık bir ziyana düşmüş olur.*”²⁰² ayetiyle insanlar yaratılışı değiştirme konusunda şeytanın kendilerini aldatacağı konusunda uyarılmışlardır. Doğuştan normal bir bedene sahipken sadece toplum dayatması olarak kabul ettiğimiz güzellik ölçülerine uymak için bedeni üzerinde değişiklik yapmak veya yaptırmak yaratıcının hoşuna gitmeyen bir iş olmakla birlikte bütün insanlardan farklı olarak yaratılmamızın biricikliğini yok edecektir. Hiç bir mecburiyeti yokken sağlık açısından risk taşıyan müdahalelerle ölümle sonuçlanma ihtimali olan bir güzellik çabası, her akli olan insanın uzak duracağı ve sakınacağı bir durumdur.

Daha önce terör örgüt üyesi iken pişmanlıkla itirafçı olduğu için veya önemli istihbarat görevi yaparken deşifre olduğu için can güvenliği tehdit altında olan kişilerin görüntüsü ve kimliği operasyonla değiştirilmektedir. İslam Dininde herhangi bir konu hakkında fetva verirken Şâri'in maksadının gözetilerek, mefsedetini yani

²⁰⁰ Koçyiğit, “Kur'an'a Göre Mahlûkatın Estetize Edilmesi”, 213-235.

²⁰¹ Serap Yücel Doğan, “Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin İdealle Edilmesine Yönelik Kadın Algılamalarına ve Tüketim Davranışlarıyla İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23 (2010), 51-59.

²⁰² en Nisa 4/119.

zararın önlenmesi maslahatın diğer anlamıyla faydanın elde edilmesi gerekmektedir.²⁰³ Bu genel kural çerçevesinde gerekli olduğunda kimlik gizlemek amacıyla yapılan operasyonların caiz görüleceği kanaatindeyiz.

2.3.2. Beden Estetiğinde Cerrahi Olmayan Estetik İşlemler

Günümüz tüketim anlayışı ve moda endüstrisi ideal güzellik ölçüleri algısı oluşturmuşlardır. İdeal güzelliğe kavuşmak veya yaşlanma, hastalık gibi dış etkenlerle meydana gelen güzellik kayıplarının önüne geçilmek isteği türlü güzelleşme işlemlerini ortaya çıkmıştır. Bu işlemler zamanının teknolojisi ve biliminden etkilenerek kimi zaman bir bitki kimi zaman elektronik cihazlar ya da faaliyetler olmuştur. Günümüzde ise gelişen tıp, bilim ve teknoloji sayesinde hem çeşitli cerrahi işlemlerle ya da bu tür işlemlere gerek duymadan çeşitli boya, alet yardımıyla yüzde veya bedende yeniden tasarım yapma olarak gelişmiştir. Bu tür estetik değişimler kişinin kendi ya da bir başkasının yardımıyla bedenine yaptığı değişimlerdir. Her ne kadar cerrahi işleme duyulmadan yapılıyor olması kulağa hoş gelip, cezbetse ve belli şartlarda izin verilse de bu tür işlemlerin de zararlı yanları olması nedeniyle hem sağlıkçılar tarafından hem de din uzmanları tarafından sakıncaları gündeme getirilmektedir.

2.3.2.1. Makyaj Yapma

Türk Dil Kurumu tarafından “yüzü güzelleştirmek için boyama, yüz boyama, yüz bakımı” olarak tanımlan makyaj, bir şeyi takıyla, elbiseyle veya şekil verme yoluyla güzelleştirmek anlamına gelir. Arapça’da tezeyyün ve tecemmül kelimeleriyle karşılık bulur. Makyaj, bedenin görünen kısımlarının boya, takı, aksesuar gibi ek süs malzemeleriyle değiştirilmesinin adı olabildiği gibi film, sinema ve tiyatro gibi görsel sanat alanında kullanılan makyaj da kostüm, mimik, davranış gibi karakterlerin hususiyetlerini ortaya koymada ya da olay örgüsü akışını güdülemede olmazsa olmazlar arasına girmiştir.²⁰⁴ Günümüz gençliğinin beğenerek

²⁰³ Mehmet Aziz Yaşar, “Makâsıdü’ş-Şeri-â’nın Teorik Boyutu ve Müstakil Delil Olma Problemi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2019), 460-481.

²⁰⁴ Nuray Hilal Tuğan, “Sinema İkonografisinde Kostüm ve Makyaj”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 6/4 (2017), 179-190.

takip ettikleri ünlülerden bazıları doğal güzelliğin makyaja tercih edilmesini belirtmektedirler.²⁰⁵

Hollywood'un dev film ortaklarının, sinema endüstrisinin sihirli yanını kullanarak seyircinin beğenisine sunduğu "Star" sözcüğü, hayranlık uyandırarak taklit yoluyla modern insanın günlük yaşamına "imaj" kavramını dâhil etmiştir. İmajı tasarımı yapanların, yirminci yüzyıl boyunca etkisi sürecektir moda akımları ortaya çıkarmaları sonucunda boyanma, hızla alışkanlık haline gelerek, özellikle kadınlar arasında görece bir güzellik ölçütü haline gelmiştir. Sessiz sinema döneminin ilk yıldızı Theda Bara gibi, dev reklam kampanyalarıyla tanıtılan filmlerin başrol oyuncularının görüntüleri ve davranışları izleyici tarafından taklit edildikçe de, kozmetik endüstrisinin ömrünü uzatacak yeni bir kaynak olarak makyaj, modern insanın günlük yapması gereken işleri arasına girmiştir. Üstelik işin başında yalnızca kampanyaların ve şirketlerin reklam yüzü olan bu yıldız oyuncular, gün geçtikçe şahsi kozmetik markalarıyla takipçilerinin kendilerine benzeme arzularını yerine getirecek apayrı bir endüstrinin otoritesi olmuşlardır.²⁰⁶

Modern yaşamın en hızlı iletişim ağı olan sosyal medyada beden görünümüne atfedilen mananın en öne çıkan güzellik ve çirkinlik eksenli bir ideal beden kuramıdır. Bu kuramın en önemli işlevlerinden biri kişiyi öncelikle olması gerekene inandırmaktır. Ulaşılması gereken beden ölçüleri sanki olması gerekenmiş gibi servis edilmekte kişiler bu uğurda tüketime zorlanmaktadır. Güzelleşme için kadın da erkekte birçok işlem ve operasyona maruz bırakılmaktadır.²⁰⁷ İslam dinine göre fitratı bozabilecek her türlü süslenme girişimi haram veya mekruh görülmüştür. Genellikle temizliğe ve fitrata ters düşen, dinî temizliğe mani olacak uygulamalardan kaçınılması gerektiğine dikkat çekilmektedir.²⁰⁸

²⁰⁵ Ferhat Zengin, "Fotojenik Makyajdan Plastik Makyaja 2000'li Yıllar Öncesi Türk Sinemasında Makyaja Genel Bir Bakış", *Erciyes İletişim Dergisi* 7/1 (Ocak 2020), 345-368.

²⁰⁶ Alev Gündüz, "Boyanmanın Toplumsal İşlevleri", *Sanat ve Tasarım Dergisi* 6/1 (Haziran 2016), 147-167. Theda Bara, 29 Temmuz 1885 - 7 Nisan 1955 tarihleri arasında yaşamış Amerikalı oyuncudur. Sessiz film döneminin ilk yıldızlarından olan Bara'nın asıl adı Theodosia Burr Goodman'dır. Oynadığı femme fatale rollerden ötürü ona vampir sözcüğünden kısaltılarak takılan vamp ismi, daha sonra bu tür roller için yapılan genel bir tanımlama olmuştur.

²⁰⁷ Dilara Güryuva, "Zorla Güzellik: Recep İvedik Serisinde Bedensel Güzellik ve Çirkinlik", *Fe Dergisi* 5/2 (2013), 107-119.

²⁰⁸ Faruk Beşer, "Süslenme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 05 Temmuz 2022).

2.3.2.2. Küpe, Hızma, Piercing

İnsan bedeni güzellik adına türlü değişiklik, ekleme, çıkarma yapılan bir yer olmuştur. İnsan bedenine güzellik adı altında yapılan eklemelerden birisi de küpe, hızma, piercingtir. Bazı araştırma sonuçlarına göre bu türlü aksesuar takılmasının nedenlerinin, bireyin güzelleşmek, moda uymak, farklı ya da özel olmak gibi psikolojik sebeplere dayandığı ortaya çıkmaktadır.²⁰⁹ Geçmişten günümüze güzeleğe takviye ya da dikkat çekmek için kulağa takılan kadın ziynet eşyası küpedir. Eski zamanlarda ilkel metotlarla kulak memesinde küçük delik açılıp, açılan deliğe kişinin ekonomik durumuna göre altın, gümüş çeşitli madenlerden yapılan küpe süs için takılmaktaydı. Günümüzde ise sadece kadın ziyneti olarak bilinen küpe erkeklerin de tercih ettiği bir aksesuar haline gelmiştir. Tek küpeye ek olarak ikinci üçüncü küpelerin takılması için kulakta deliklerin açılması moda olmuştur. Güzellik uğruna sınırları zorlamanın bir örneği olan alışlageldik küpe kullanımı dışında kıkırdak yapının delinmesi ve küpenin bu bölgeye takılması da görülmektedir. Ancak bu kıkırdak yapıda açılan deliğin iltihaplanması durumunda kıkırdak doku hasar görür ve vücut tarafından onarılamaz, üstüne üstlük bir de koku yapması gibi istenmeyen durumlar ortaya çıkabilir. Bu sebeple kulak kıkırdaklarına delikler açmak ve süslenmede abartıya gitmek bedene gereksiz acı verme ve sağlık açısından risk oluşturma yönleriyle sakıncalı görülmektedir.

Beden üzerinde burun, göbek deliği, dudak, dil ve hatta üreme organlarına varıncaya kadar vücudun çeşitli yerlerine varıncaya kadar hızma, piercing gibi süs amaçlı aksesuarlar takılmaktadır. Takılmak istenilen bölgenin belli yöntemlerle delinmesi suretiyle kullanılan bu süs gereçlerinin delik açılmadan takılabilen çeşitleri de bulunmaktadır. Bununla birlikte çoğunlukla vücudun çeşitli yerleri delinerek süs objelerinin takıldığı ve bu işlemlerin ehliyetsiz kişilerin elinde yeterince steril olmayan ortamlarda icra edildiği ve bu sebeple sağlık sorunlarının ortaya çıktığı bildirilmektedir. Piercing sorunları sadece yaptırırken ortaya çıkanlarla sınırlı değildir. Piercing yapıldıktan beş sene sonra dahi o bölgede bir doku tahribatı olması, anatomik bütünlüğü bozarak mikrop kapılmasına yol açması, doku yırtılması ve yırtılma olan bölgenin her türlü travmaya yol açması gibi problemler ortaya

²⁰⁹ Hatice Demirbaş - Gökçen Bulut, "Dövme, Piercing gibi Beden Uygulamalarının Gerisindeki Gündülenme", *Kesit Akademi Dergisi* 17 (Ekim 2018), 38-49.

çıkabilmektedir. Piercing konusunda ailelerin çocuklarını, doktorların da toplumu bilgilendirmesi oldukça önemlidir. Bazı estetik plastik cerrahlar tarafından piercing asla tavsiye edilmemektedir.²¹⁰ Ayrıca çeşitli duygu ve akımların sonucu olarak, uygun olmayan yerlere takı (piercing) takılması ve bu amaçla yapılacak süslenme dinimizce uygun değildir. Erkek veya kadının, burun, dil, dudak gibi organlarına delik delmesi insan fitratına uygun değildir. Kız çocuklarının kulaklarını delip küpe takması ise, caizdir ve uygundur. Ancak bunun dışında burun, dil ve dudak gibi yerlere delik delmek ve hızma takmak doğru değildir.²¹¹

Hz. Peygamber (s.a.v.) erkeklerden kadına benzemeye çalışan ve kadınlardan da erkeklere benzemeye çalışanlara lanet etmiştir.²¹² Hadislerde lanet kelimesinin Allah'ın rahmetinden mahrum bırakılma ve beddua manalarında geçtiği görülmektedir.²¹³ Lanetin bir cezalandırma şekli olduğu düşünülürse cezayı hak eden davranışın, sakındırılan bir davranış olduğu düşünülebilir.²¹⁴ Bu bakış açısıyla kadınların kulaklarına küpe takmaları kadın fitratına uygun görülmeyle birlikte kadınların zarara katlanma pahasına vücudunun çeşitli yerlerini delerek takı takması, erkeklerin ise küpe dâhil kadınlar gibi süslenmeleri sakıncalı görülmüştür.

2.3.2.3. Dövme Yaptırma

Başlangıcının Cilalı Taş Devrine kadar uzandığı çürümeden günümüze kalabilmiş sınırlı sayıdaki mumya vasıtasıyla anlaşılan dövme, günümüzde de hala varlığını devam ettiren bir uygulamadır.²¹⁵ İlk zamanlarda gizem, büyü, tedavi, mülkiyet, cezalandırma, soyluluk, yiğitlik belirtisi için yapılan dövme çağın moda ve

²¹⁰ Haberturk "Piercing Takanlar Burnunu, Dilini, Kulağını Kaybedebilir" (Erişim 06 Mart 2021).

²¹¹ Sorularla İslamiyet "Helaller-Haramlar Konusunda En Çok Merak Edilenler" (Erişim 06 Mart 2021).

²¹² Buhârî, "Libâs", 61, 62; Ebû Dâvûd, "Libâs" 28; Tirmizî, "Edeb" 24; İbni Mâce, "Nikâh" 22; Ebû Dâvûd, "Libas" 28; Ahmed İbni Hanbel, *Müsned*, II, 325; Müslim, "Cennet" 52. Ayrıca bk. Hilal Duman, "İslam Hukukunda Hüsnâ (Çift Cinsiyetliler)", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2002), 295-318.

²¹³ M. Kamil Yaşaroğlu, "Lanet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 21 Ocak 2023).

²¹⁴ Rıdvan Yarba, "Hz. Peygamber (s.a.v.) İsnad Edilen Olumsuz Söz ve Fiillerle İlgili Bir Hadisin Tahric ve Yorumu", *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 14/3 (Aralık 2022), 1144-1169. Ayrıca Bk. Ramazan Meşe, "Kur'an'da Lanet Kelimesinin Semantik Analizi", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (Haziran 2015), 215-238.

²¹⁵ Özlem Damla Yücel - Abdulkadir Çevik, "Kimlik İfadesi Olarak Dövme", *Kriz Dergisi* 23/1 (Haziran 2015), 17-26.

kapitalist tüketim işareti olmuştur.²¹⁶ Boyanmanın kıdem sırasını belirten bir nizamın göstergesi sayılan eski uygarlıklar ve daha az gelişmiş toplumlarda özellikle ilkelerde ergenliğe geçiş törenlerinde gençler, “büyükler meclisine kabul edilmeden önce, vücutlarında ölümlerine kadar taşıyacakları izleri (dövme, bezeme, işaret, yara izi vb.) yaptırmak mecburiyetindeydiler. Keserek ya da yaralayarak bezeme ve deriyi yüzerek desenleme gibi uygulamalara günümüz modern toplumlarında moda/ımaj/protesto/görenek ya da ritüelistik dövme, bezeme ve kulak, dil, kaş, göbek, dudak piercingi, mıknatıs çip ve elektronik verici gibi cilt altı aparatları şeklinde karşılaşılmaktadır.²¹⁷ Cahiliye döneminde bir dövmenin yapılış şekli ise dövme yapan kişinin, ilgili bölgeyi önce iğne aracılığıyla delinen müşterisinin talep ettiği desenin üzerine is serpmesi, sonra da yayılan bu malzeme ile birlikte dövme yapılan yerin renginin değişip çizilen desen ortaya çıkıncaya kadar, iğneyle deldiği yerler üzerinde dolaşmak şeklinde yapılmaktaydı.²¹⁸

Dövme dinin hoş karşılamaması yanında ki zaten Yaratıcı koyduğu yasaklarda hikmetli işlerine ilaveten kullarının yararını, sağlığını gözetmiştir. Sağlıkla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; dövme boyalarının uygulayıcı ve uygulama alanı ile ilgili güvenlik sorunlarına ilişkin bizlere bilgi vermektedir.²¹⁹ İmam Nevevî, (ö. 676/1277) sağlık bakımından zarar vermediği takdirde dövmenin vücuttan giderilmesi gerektiğini söyler. Yapılacak operasyonun vücuda zarar vermesi veya geride çirkin bir manzara bırakması sebebiyle dövme giderilemezse kişi tövbe etmekle günahından kurtulur.²²⁰ Bütün bu değerlendirmelere bakılarak dövme yapmak ve yaptırmının Hristiyanlık, Yahudilikte olduğu gibi İslam dininde de yasak olduğu zikredilmektedir. Hz Peygamberden (s.a.v.) rivayet edilen hadislerde dövmenin lanetlenmesinin harama delalet edebileceği düşüncesiyle hadislerden de anlaşıldığına göre dövme yapmak ve yaptırmının kadın ve erkeğe haram olduğu söylenmektedir.²²¹

²¹⁶ Fidan Uğur Çerikan-Mehmet Rıza Alanko, “Dövmenin Çeşitli Dillerdeki Etimolojisi ve Kısa Tarihçesi”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Ek 1* (2016), 166-193.

²¹⁷ Gündüz, “Boyanmanın Toplumsal İşlevleri”, 153.

²¹⁸ Kamacı, *Hız. Peygamber Döneminde Kadınların Süslenmesi*, 160.

²¹⁹ Ülker Gül, “Dövme Uygulamaları Ne Kadar Güvenli”, *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi* 10/3 (2018), 36-38.

²²⁰ Rahmi Yaran, “Dövme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 14 Aralık 2020).

²²¹ Harun Memetçik, “Dövme Yapmak ve Yaptırmakla İlgili Hadislerin İncelenmesi”, (Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, 2019), 72. Ayrıca bk. Diyanet İşleri

2.3.2.4. Renkli Lens ve Takma Kirpik

İnsan yüzünde göz görme eylemini gerçekleştirmenin yanında estetik açıdan da önem arz eder. Göz renkleri de yüce yaratıcının kulları için seçtiği insan yüz güzelliğini tamamlayan unsurdur. Ne var ki insanoğlu güzellik için göz rengine bile müdahaleye kalkışmıştır. Bilinçsizce sadece güzellik için doktor kontrolü olmadan göze uygun olmayan lenslerin takılması, temizliğinde kullanılan solüsyonların niteliksizliği göz sağlığını tehlikeye atmaktadır. Kontakt lens kullanımı genç hanım ve erkekler arasında kozmetik kaygılarla tercih edilen bir aksesuar haline gelmiştir. Bu süs aksesuarlarının çok dikkatli bir şekilde göze takılmalıdır. Numarasız ya da görme kusurlarını düzelten optik amaçlı kontakt lens kullanıcılarının mutlaka doktor kontrolünden geçerek göz yapısının lense müsait olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Lensin göze uygun çapta olup olmadığı, renk, oksijen ve su geçirgenliği gibi özelliklerinin önceden belirlenmesinin önemli olduğu konusunda uyarılar bulunmaktadır.²²² Gözlük niteliğinde olan lensler tedavi ve sağlık amaçlı olması nedeniyle caiz görülse de sırf güzellik için ya da göz rengini farklı gösterip çekicilik için lens takmak muhatabı yanıltılmak olacağından uygun görülmemiştir.

Kirpiklerin daha uzun ve dolgu görünümünü sağlayacak takma kirpiklerin varlığı, ne kadar sağlıklı sorusunu doğurmuş, sağlıklı değil uyarılarına rağmen dayatılan güzellik normları ve insanın doyumsuzluğu bu takma kirpiklerin kullanımına neden olmuştur. Ancak bir yapıştırıcı yardımıyla göze iliştirilen takma kirpikler sürülen yapıştırıcının hassas olan göze temasının tehlikeli olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yüce yaratıcı tarafından beden ölçülerine uygun olarak verilen her uzvun sağlıksız bir şekilde değiştirilmesi, yenilenmesi hem akla hem dine uygun değildir. Kirpikleri uzatan krem ya da bitkisel yollarla bu durum düzeltilebilecekken zararlı kısmın tercih edilmesi insanı düşündürmektedir. "Saça saç ekleyene ve eklettirene, dövme yapana ve yaptırana Allah lânet etsin."²²³ hadisi kapsamında düşünülerek farklı görünüm sunması ve aldatmaya yol açacağı için

Başkanlığı, "Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı" (Erişim 15 Şubat 2023). Ayrıca bk. Hayrettin Karaman, "Dövme Yaptırma" (Erişim 15 Şubat 2023).

²²² Haber7, Renkli Lens Uğruna Gözlerinizi Karartmayın" (Erişim 05 Mart 2021.)

²²³ Buhari, "Libas" 86, "Tıbb" 36; Müslim, "Libas" 119;"Nesai, " Zinet" 25.

kullanımı caiz görülmeyen takma kirpik, yapıştırıcısının altına su geçirmeme özelliğinin abdeste mani olması nedeniyle de caiz görülmemektedir.²²⁴

2.3.2.5. Tırnakları Kesme, Uzatma, Boyama

Tırnaklar el ve ayak parmakların uç kısmında bulunan sert yapılı dokulardır. Bu sert dokular elle bir şey tutmada kavramada, gelebilecek zararlara engel olmada görev üstelenebilirler. Bedenin gelişimine dayalı olarak uzayan tırnaklar, kesilmez ve tabi boyutuna getirilmezse tırnak kırılma, tırnak altına kir, pislik yerleşmesi söz konusu olabilir. Haftada bir kez kesilmesi ve temizlenmesi önerilen tırnaklar, güzellik endüstrisinin güzellik adına dayattığı güzel modasının kullanım alanlarından biri olmuştur. Tırnak bakımı adıyla bazı kadınlar hatta bir kısım erkekler kuaför ve güzellik salonlarında zaman ve para israfı yapmaktadır. Evde de kısa maliyetle yapılabilecek olan bu bakım için bazen ağır bedeller ödenebilmektedir. Tırnakların boyanması da ayrı bir estetik durumudur. Günümüzde oje ve takma tırnak kullanımı yaygınlaşmıştır. Bunlar tırnağın tabi yapısını bozma, tırnağın nefes almasını engelleme, uzamasını yavaşlatma hatta kullanılan ojenin içindeki maddeye göre tırnakta tahrişe neden olma gibi zararlara yol açabilmektedir. Oje kullanmak küçük kız çocukları için bile rengârenk boylarla çekici hale getirilmekte sağlık konusu ihmal edilmektedir.

Oje kullanmanın çeşitli sağlık riskleri içerdiği iddia edilmektedir. Aralıksız oje süren ve yenileyen kadınların tırnakları havasız kalması nedeniyle sararma ve enfeksiyon gibi sağlık sorunları ortaya çıkabilmektedir. Oje ile birlikte kullanılan takma tırnaklar bu durumu daha da korkulacak bir hale sokmaktadır. Güneş ışığından mahrum bırakılan ve havasız kalan tırnaklar, sararmanın yanında zayıflama, kabuklaşma ve çabuk kırılma gibi meyiller göstermektedir. Bunun yanında ojeler, hücrelerde ağır gen hasarlarına neden olabilecek karbon siyahı, üreme hücrelerine zarar veren yağ benzeri sıvı olan fetalat²²⁵ ve bazı kanserojen maddeler²²⁶ içermektedir.

²²⁴ Baysa *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açından Beden Estetizasyonu*, 208.

²²⁵ Raife Özdemir vd. "Gebelikte Kozmetik Kullanımı ve Sağlık Riskleri", *Hemşirelik Bilimi Dergisi* 5/1(Nisan 2022), 30-37.

²²⁶ Nazan Demir vd. "Bazı Kozmetik Ürünlerde Ağır Metal (Pb, Cd) Tayini", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi* 9/2 (Aralık 2014), 194-200.

Tırnak güzelliği için tercih edilen aksesuarlardan olan takma ve protez tırnak, bir yapıştırıcı yardımıyla tırnağa yapıştırılmak suretiyle, yoğun hayatı olup tırnak uzatamayan ya da tırnak kırılmalarına karşı tedbir için kullanılmaktadır. Ancak bu tür aparatlar da önemli tırnak tahribatına neden olmaktadır. İçerisindeki zararlı maddeler iltihaplanmaya, doğal tırnağın yerinden çıkmasına, yanmalara, acıya ve alerjik reaksiyonlara sebep olabilir. Protez tırnak kullanımları doğal tırnakların tamamen kaybına ve tırnak eti tahribine yol açabilmektedir.

Tırnakları güzelleştirmek için sürülen malzemelerde bulunan kimyasallar, yapıldığı güzellik merkezi yeterince iyi havalandırılmıyorsa solunum sistemine zarar verir ve direkt parmaklarla temasında ciddi hasarlara neden olabilir. Tırnakları daha hızlı kurutmak için saç kurutma makinesi kullanmak protez tırnak uygulamasında kullanılan maddelerin bir kısmının yüksek ısı ile temas ettiğinde yanıcı hale gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Güzellik merkezlerinin malzemeleri ve aletleri bir müşteride kullandıktan sonra yeterli temizlik ve sterilize etmemeleri halinde bir müşteriden diğer bir müşteriye mantar gibi hastalıkların bulaşmasına davetiye çıkaracaktır. Ayrıca, ellerinde kesik ya da sıyrık bulunan güzellik merkezi çalışanlarının işlem esnasında eldiven kullanmaması, temas yoluyla kolaylıkla geçebilen hastalıklar için tehlike teşkil eder.

Enfeksiyonların ve zararlı mikroorganizmaların vücuda girmesine engel olan tırnak derilerinin kesilmesi veya geriye itilmesi de zararlıdır. Protez tırnakların ufak bir darbe sonucu dahi yaralanması ve hayli sert olması asıl tırnağın protez tırnakla beraber kalkmasına çok fazla acı veren bu durumda, tırnakların eski halini alması çok uzun sürmektedir. Hastalıklara neden olan bakteri ve mikroorganizmalar, doğal tırnak ve protez tırnak arasındaki herhangi bir boşlukta birikmesiyle yüksek enfeksiyon riskini ortaya çıkarmaktadır. Protez tırnakların plastik ve toksinlerden yapılması da alerjik reaksiyona, kırmızı, şişmiş ve kaşınan parmaklara sebep olmasıyla ayrı bir sağlık sorunu oluşturmaktadır. Protez tırnakların hasar görmesiyle kir, virüs ve bakterilerin birikmesi çok daha kolay olacaktır. Böyle bir durumda, hasar gören protez tırnak çıkarılmalı ve mümkün olan en kısa sürede yenisiyle değiştirilmelidir. Protez

tırnak kullanmak bunca sayılan riskleri göze alınıp kolayca uygulanacak bir karar değildir.²²⁷

İslam dinine göre kadınların el ve ayak tırnaklarını boyamalarına müsaade ve teşvik edildiği bilinmektedir. Hz. Peygambere (s.a.v.) gelen bir kadının perde arkasından bir mektup uzattığında görünen elini Hz. Peygamberin (s.a.v.) bu el kadın eli midir, erkek eli midir ayırt edememesi sebebiyle “kadın eli olsaydı tırnaklarını kına ile boyamış olurdu” buyurmuştur.²²⁸ İsteğe bağlı olarak tırnak estetiği için kullanılan oje, takma tırnak gibi maddeler su geçirmeme özelliği nedeniyle gusül ve abdeste engel teşkil etmektedir. Bunların gusül veya abdestten önce temizlenmesi gerekir.²²⁹ Diğer taraftan Mecellede geçen “defi mefsedet²³⁰ celbi maslahattan²³¹ öncedir” Türkçe manasıyla zararı gidermek, menfaatten öncedir anlamına gelen bir hukuk kuralıdır. Kozmetik ürünlerle elde edilmeye çalışılan güzellik maslahat yani bir nevi menfaat olarak değerlendirilebilir. Birçok zarar veren kimyasal madde içerdiği zikredilen tırnak boya, takma tırnaklar, protez tırnaklar, mefsedet diğer anlamıyla zarar olarak görülebilir. Bu manada estetik el güzelliğini elde etmeye çalışırken zarar verecek durumlara kapı açmak bu hukuk kuralına aykırı bir durumdur.

2.3.2.6. Dış Estetiği Yaptırma

Yüzün estetik görünümü beyaz, tam ve temiz dişler ile tamamlanır. Dişlerin incelenmesi esasında sahibi hakkında pek çok bilginin kaynağı olarak görülebilir. Diş antropolojisi çalışmalarıyla bireylerin yaş tahmini yanı sıra diş patolojileri, diş varyasyonları ve dişlerin metrik ölçümleri yapılarak toplumsal özellikler saptanabilir.²³² Yüce yaratıcı tarafından emanet olarak verilen ve daha birçok sırrı keşfedilemeyen beden parçası olan dişler de güzellik uğruna yapılan değişimlerden nasibini almıştır. Dişlerde zamanla yaşanan renk ve şekil bozukluğu her ne kadar

²²⁷ Sağlığa Bir Adım “Protez Kullanmanın Zararları” (Erişim 08 Mart 2021).

²²⁸ Ebu Davud, “Tereccül” 4; Nesai, “Zinet”18. Ayrıca bk. Yalçın, *İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fıtratı Bozma*, 103.

²²⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 22 Ocak 2023).

²³⁰ Ferhat Koca, “Mefsedet” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Ocak 2023).

²³¹ İbrahim Kafi Dönmez, “Maslahat” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Ocak 2023).

²³² Z. Füsün Yaşar - Ayla Sevim Erol, “Diş Antropolojisi”, *Antropoloji Dergisi* 22 (Nisan 2007), 15-40.

fonksiyon kaybına neden olması dolayısıyla tedavi edilse de estetik açıdan tedavi talepleri neredeyse fonksiyon eksikliği tedavisinin önüne geçmiştir. Ağartma yöntemlerinin; yeniden renklenme, internal ağartma işlemlerinden sonra oluşan ciddi komplikasyonlar, ağartma maddelerinin diş sert dokularına yan etkileri, ağartmadan dolayı patolojik etkilere maruz kalma, diş yapısında bozukluk gibi çeşitli yan etkileri bulunmaktadır.²³³

Diş hekimi tarafından yapılan diş beyazlatma teknikleri, daha başarılı, etkin ve güvenli sonuçlar meydana getirecektir. İhtimal dâhilinde olan yan etkilere maruz kalmamak için sağlığa zararı olan ilaçlardan kaçınmalı, kısa süreli beyazlatma periyotları tercih edilmelidir.²³⁴

Tedavi amaçlı diş doldurtmak veya diş kaplatmak caizdir. Dolgu kaplama, tel taktırma, implant yaptırma veya sabit protez, abdest ve guslün sıhhatine engel olmaz.²³⁵ Dişe yapılan dolgu maddesinin altın olması bakımından müçtehitlerden bir kısmı, Hz. Peygamber (s.a.v.) savaşta burnu kopan sahabeye altından burun yaptırmasını uygun görmesi ışığında caiz görmüştür. Bir kısmı ise bu ruhsatın sadece o sahabeye özel olması düşüncesiyle caiz görmemiştir.²³⁶ Hz. Peygamber (s.a.v.) “güzelleşmek için dövme yapan ve yaptırana, kaşlarından (yüzünden) tüy yolan ve yoldurana, dişlerini seyreltip inceltene böylece Allah’ın yarattığını değiştirenlere Allah lanet etsin” buyurmuştur.²³⁷ Normal hayat seyrinde dişler işlevini yerine getiriyorken, güzel görünmek için dişleri törpülemek, sivriltmek ya da estetik işleme tabi tutmak caiz görülmemiştir.²³⁸

2.3.2.7. Cilt Soyma, Cilt Beyazlatma ve Bronzlaşma

Bedenin dış yüzeyini kaplayan ve insanı soğuktan sıcaktan koruduğu gibi beden bütünlüğünü sağlayan derimiz, en önemli organımızdır. Güneş ışınlarına direkt olarak maruz kalan yüz, yaşlanma belirtilerinin en erken görüldüğü bölgelerden

²³³ Elif İpek - Şule Bayrak, “Diş Ağartma Yöntemleri ve Komplikasyonlar”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Dergisi* 10/3 (2009), 125-133.

²³⁴ Öznur Küçük - Ayşe Diljin Keçeci, “Beyazlatmanın Diş ve Çevre Dokularda Yaratabileceği Yan Etkiler”, *Selcuk Dental Journal* 6/1 (Nisan 2019), 110-119.

²³⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 22 Ocak 2023).

²³⁶ Çamlıbel, “İslam Hukukuna Göre İnsan Vücudunda Kalıcı Değişiklik Yapmanın Hükmü”, 18.

²³⁷ Buhari, “Libas”, 82, 84; Müslim, “Libas”, 120.

²³⁸ Hayrettin Karaman, “Diş Törpülemek” (Erişim 15 Şubat 2023).

sayılabilir. Cildin yaşlanmayla birlikte kırıışması yanında pigmentasyonu veya renklenmesi diğer bir kozmetik sorundur.²³⁹

Dünyada cilt beyazlatma talepleri iki grupta değerlendirilmektedir. Birincisi bireylerde dış/iç unsurlar sebebiyle melanin pigmentinin deri ile saç köklerinde karışımı ve yayılımı ile oluşan pigmentasyona yönelik diğer ise çoğunlukla normal koyu renkli deri rengine sahip Asya ve Afrika`da bireylerinin derilerinin rengini açmalarına yönelik olduğu görölmektedir. Cilt beyazlatan etkin karışım, ciltteki ton uyumsuzluğunu giderme, pigmentasyon bozukluklarını (çiller, yaşlılık veya güneş lekeleri, melazma, akne izleri vb.) giderme, doğal deri pigmentasyonunu azaltarak cilt tonunu açma gibi sonuçları elde edebilmek için sade ya da birbirine takım yapılarak kullanılmaktadır.²⁴⁰

Yüzdeki güneş ve yara lekeleri, aknenin etkisiyle oluşan çukurlar ve çil gibi güzellik önünde engel görölen kusurları yok etmek için cildi yenileme uygulaması olan deriyi soyma ya da beyazlatma işlemi yapılabilmektedir. Ümmü Seleme'den aktarılan rivayete göre “hanımların doğumdan sonraki nifas lekelerini yok etmek için kadınların yüzlerine vers sürdüklerini söylemiştir.²⁴¹

Bu işlemin fıkhi hükmü, Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminden gelen rivayetlerin zayıf olması nedeniyle maslahatlar kapsamında değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme sonucunda, yüzeysel deri soyma işleminin yan etkisi olmadığından bir çeşit cilt bakımı ve makyaj olarak görölmüş; israf ve tesettür koşullarına dikkat edilmesi halinde caiz göröldüğu bildirilmiştir. Hastalık ve kaza gibi olayların sonucunda ortaya çıkan kusurları yok etmek nedeniyle cildi derin soyma işlemine de cevaz verildiği söylenmektedir. Fakat yaşlılık belirtileri gibi yaşamın olağan akışı içinde meydana gelen kırışıklık benzeri durumlardan kurtulmak için derinin derin bir şekilde soyulması; olası riskli sonuçlar doğurabilmesi, Allah'ın yarattığı fitrata müdahale manasına gelmesi, lüzumsuz harcamalara yol açması ve bir nevi muhatabı yanılmak gibi görölmeleri nedeniyle haram sayıldığı rivayet edilmektedir.²⁴²

²³⁹ Erol Benlier vd.“Yüz Cildi Yenilenmesinde Er: Yağ Lazer ve Dermabrazyon Uygulaması”, *Cerrahpaşa Tıp Dergisi* 37/1 (Temmuz 2014), 5-9.

²⁴⁰ Evren Alđın Yapar, “Cilt Beyazlatıcılara Genel Bakış”, *Marmara Pharmaceutical Journal* 21 (2017), 48-53.

²⁴¹ Tirmizi, “Taharet”, 105.

²⁴² Baysa, *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açıdan Beden Estetizasyonu*, 55-187-188.

2.3.2.8. Saç Ekleme ve Peruk Kullanma

Ferdin toplumla olan ilişkisinde cinsiyet, ast/üst, yaş gibi faktörlere bağlı olarak konumları bulunur. Bireyler bu konumlarını simgeler yoluyla da ortaya koymuşlardır. Bu simgelerin içinde giysi ve aksesuarlar kendini gösterir. Kullanım amaçlarından ilkinde baktığımızda giysi görevi gören peruk zamanla aksesuar olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁴³

Hastalık sonucu saçları dökülen ve evlenemeyen genç bir kızın veya saçları döküldüğü için kocasının kendisini beğenmeyeceğinden kaygı duyan evli kadının saç ekletmesi veya perukla yerine koymaya çalışması bir organını kaybeden kişiye yapılan organ nakli emsal tutularak meşru görüldüğü bildirilmektedir.²⁴⁴ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) saç eklemeyi ve ekletmeyi yasakladığı yönündeki rivayetler sahih kaynaklarımızda yer almaktadır.²⁴⁵ Ancak insan saçı dışında ipek, iplik, yün ve benzeri maddelerden yapılmış peruğun takılmasını, fakihlerin çoğunluğu caiz görmektedir.²⁴⁶ Saç ekleme ilgili konuyu değerlendiren İslam âlimleri bir kimsenin, saçına başkasının saçını eklemesini veya başkasının saçından imal edilen peruğu takmasını caiz görmemişlerdir. Çünkü bu gibi işlemlerde saygın olan insanın bir parçası kullanılmaktadır ki; bu, zorunlu hâller dışında caiz olmadığı görüşü kabul edilmektedir.²⁴⁷

²⁴³ Yeşim Arsoy Baltacıoğlu, "Peruka'nın Tarihçesi ve Peruka, Sakal, Bıyık Yapımı", *Sahne ve Müzik Eğitim Araştırma e-Dergisi* 5 (2017), 105-132.

²⁴⁴ Yalçın, *İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fıtratı Bozma*, 73.

²⁴⁵ Buhâri, "Libâs", 83; Müslim, "Libâs", 33.

²⁴⁶ Ebû Dâvûd, "tereccul", 5.

²⁴⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, "Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı" (Erişim 25 Ocak 2023). Keskin, "Hz. Peygamber Döneminde Saç Bakımı", 15.

SONUÇ

Çalışmamız kişisel bakım ve estetik başlıklarını, insan bedenine yapılan müdahale ve operasyonlar açısından fihki bakış ile ele alınmıştır. Kişisel bakım kuralları içinde en geniş alan bulan konu temizliktir. Temizlik, bazı ibadetlerin yapılmasında ön şart olarak görülmüştür. İnsan onurunun gereği olan temizlik, insanın kendine ve topluma saygısının bir parçasıdır. Temizlik, dini kaynaklarımızda övülmüş, tavsiye edilmiş ve öğretilmiştir. Bu çerçevede belli periyotlarla bütün beden, yemekten önce ve sonra da ellerin yıkanması vücutta kirlilik oluşturan kılların temizlenmesi, saç ve sakalların bakımlı, temiz ve düzenli olması, ağız ve diş temizliğine hassasiyet gösterilmesi bizzat Hz. Peygamberin (s.a.v.) uygulama ve öğütleri arasında yer alan kişisel bakım kurallarındandır.

Vücutta bulunan istenmeyen tüylerin temizliği ilahi kaynaklı bütün dinlerde emredilmiştir. Bu dinlerin rehberi peygamberler ise bu temizliğin yönteminde zamanının malzeme ve bilimine dayalı metotlarla örnek olmuşlardır. Tüy temizlik yöntemleri geleneksel yöntemlerden günümüz teknolojisi sayesinde ışığın kullanımıyla ortaya çıkarılan lazer yöntemine geçiş yapmıştır. İstenmeyen tüy temizliğinde hız, zaman ve temizlenen tüylerin belli bir zaman sonra yok olması vaadi sunan lazer epilasyon vazgeçilmezler arasına girmiştir. Sade bir gözle bakıldığında, lazerin araç olarak cımbızdan farkı yok gibi görünmektedir. Ancak bazı uygulamalardan kaynaklanan sağlık sorunları, başkasının yardımına ihtiyaç duyuran bir yöntem olması nedeniyle mahremiyet sorunu doğurması, fihki açıdan tartışmaları ortaya çıkarmıştır. Lazer epilasyon kadın için mahrem bölgeler dışındaki bölgelere sağlık durumu da gözetilerek yapılması ya da yaptırılması caiz görülmüştür. Erkek için kaşıntı gibi sağlık ya da temizlik nedenleri dışında tüm vücut tüy temizliği hoş karşılanmamıştır. Evde bireysel kullanıma sunulan lazer epilasyon kadın ve erkek için sağlık koşulları gözetilmesi koşuluyla koltuk altı ve genital bölgeye uygulanabilir.

Estetik, güzellik kelimesi ile ilintili olarak kullanılmaktadır. Günümüz teknolojisi ile ortaya çıkan estetik cerrahi ise iki amaçlı kullanılmaktadır. Birincisi tedavi amaçlı olan, savaşı, kaza ve benzeri durumlarda yaşanan görünüm bozukluklarının düzeltilmesidir. Bu tür kullanımların dinen bir sakıncası olmadığı

açıktır. Estetik cerrahinin kullanıldığı ikinci yer ise tüketim kültürünün sadece tüketim amaçlı ürettiği, tüketimin sona ermemesi için bitmek tükenmek bilmeyen karşılanması mümkün olmayan ve insanları bir türlü tatmin etmeyen güzellik standartları alanıdır. Bu alan hep tartışmalara sebep olmuştur. Çünkü bu alan içinde sınırlar belirsizdir. Bir güzellik aşaması bittikten sonra diğeri başlamakta üstelik yaşam açısından riski olan cerrahi operasyonların arkasına saklanan bu güzellik yarışı tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir.

İslam dini güzellik alanında manevi olanı maddi olana önceler. İnsanların yüz güzelliğinden çok kalp güzelliğini vurgular. Zaten yüce yaratıcı her kuluna sadece kendine has güzellik vermesiyle bütün kulları birbirinden farklı yaratmıştır. Tüketim kültürünün tatmin etmeyen, riskli, yarış haline getirdiği güzellik standardı karşısında, İslam dininin insanlardan istediği kalp güzelliği ve her kişinin kendine has biricikliği aslında daha gerçekçi daha çekicidir. Gerçekçi bir ihtiyaç, maddi veya manevi bir zararı giderme gibi bir amacı olmayan ve sırf mefhum bir güzellik uğruna yaptırılan cerrahi operasyonlar dinimizce uygun görülmemiştir. İnsan bedeni insana verilen en büyük emanettir. Normal hayat seyrine engel olmadığı sürece sahip olunan güzellik ile yetinmeyi bilerek mutlu olabilmek günümüz psikolojisinde de olgun bir kişiliğin göstergesidir.

KAYNAKÇA

- Aba, Gülnur. “Lazer Epilasyon ile İlgili Temel Bilgiler”, *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Türkiye Klinikleri Periodontoloji Özel Dergisi Sempozyum Dizisi* 43 (2005), 179-182.
- Adugit, Yavuz. “Özgürlüğün Kısa Tarihi”, *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* 16 (2013), 63-93.
- Akdemir, Hikmet. “Şeytani Bir Fiil: Yaratılışı Değiştirmek”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/6 (2001), 215-220.
- Alğın Yapar, Evren. “Cilt Beyazlatıcılara Genel Bakış”, *Marmara Pharmaceutical Journal* 21 (2017), 48-53.
- Altıntaş, Ebru. “Kozmetik Tedavi için Başvuran Hastalarda Beden Dismorfik Bozukluğu”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* 24/3 (2015), 324-338.
- Arık, M. Selim. “Hadislerdeki “Kırk” Sayılarına Genel Bakış”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 1/1 (Aralık 2014), 136-181.
- Arın, Evren. – Önem, Ebru. “Anestezi Teknikerliği Programı Öğrencilerinin Mahremiyetine Bakışı”, *International Multidisciplinary Congress Of Eurasia* (2016), 754-757.
- Arslan, Adnan. “Klasik Arap Şiirinde Yaşlılık”, *Tasavvur/Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 6/1 (2020), 49-64.
- Arsoy Baltacıoğlu, Yeşim. “Peruka'nın Tarihçesi ve Peruka, Sakal, Bıyık Yapımı”, *Sahne ve Müzik Eğitim Araştırma e-Dergisi* 5 (2017), 105-132.
- Ataseven, Asaf. “Hastalık Şifa İhtiyarlık Ölüm”, *İslam Medeniyet Dergisi* 1/3 (1967), 39-41.
- Ayan, Dursun vd. “Akraba Evliliğinin Kültür Birikiminde Ve Toplum Hayatındaki Bazı Görünümleri: Dil, Din Ve Tıp”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 5/5 (2002), -.
- Aydın, Ali Rıza. “Din ve Psikoloji İlişkisi Üzerine”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4/4 (2004), 15-29.
- Aygin, Dilek. – Marul, Fatih. “Cerrahi Alan Enfeksiyonu Tanımlarında Yenilikler ve Ameliyat Öncesi Tüy Temizliğinde Güncel Uygulamalar”, *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi* 1/3 (2016), 28-36.

- Ayvazoğlu, Beşir. “İlmul Cemel”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Ocak 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/ilmul-cemel>
- Babuçcu , Orhan vd. “Beden İmgesi: İkinci Bedenimiz ya da Aynanın Arka Yüzü”, *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Cerrahi Dergisi* 10/3 (2002), 180-185.
- Bakır. Nazife. – Danış, Gamze. “Üniversitedeki Kız Öğrencilerin Özgüven Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 9/3 (2020), 133-140.
- Baktı, A. Selman. “Azimet Ruhsat Bağlamında Tesettür”, *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Alguları Sempozyumu*, ed. Yavuz Ünal vd. (Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yay. 27-29 Mart 2015), 129-144.
- Bayhan, Vehbi. “Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu: “Tüketiyorum Öyleyse Varım”, *Istanbul Journal Of Sociological Studies* 0/43 (2011), 221-248.
- Bayram, Vildan. “Saç ve Saçlı Derinin Sağlığını Etkileyen Faktörler”, *ABMYO Dergisi* 22 (2011), 66-70.
- Baysa Hüseyin. *Geçmişten Günümüze Fıkhi Açından Beden Estetizasyonu* (1. Cilt, Ankara: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık, 1. Basım, 2020).
- Baysa, Hüseyin. “Sakal Uzatma ve Bıyık Kısaltmanın Hükmüne İlişkin Görüşlerin Değerlendirilmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi* 7/14 (2017), 273-289.
- Benlier, Erol vd. “Yüz Cildi Yenilenmesinde Er: Yağ Lazer ve Dermabrazyon Uygulaması”, *Cerrahpaşa Tıp Dergisi* 37/1 (Temmuz 2014), 5-9.
- Beşer, Faruk. “Süslenme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 18 Ocak 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/suslenme>
- Bilgin, A. Azmi. “Hz. Muhammed’in Muhtasar Şemâil-i Şerif Tercümesinde Geçen Vasıfları”, *Türkiyat Mecmuası* 26/1 (2016), 81-88.
- Bilgin, Rıfat. “Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin Cinsel Kurgu Olarak Konumlandırılması ve Sunumu”, *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 36 (2015), 309-329.
- Bilgin, Rıfat. “Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 26/1 (2016), 219.
- Bolsoy, Nursen. – Sevil, Ümran. “Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi”, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 9/3 (2010), 78-87.

- Bor, Adil. – Şahin, Harun. “Din ile İlişkisi Bağlamında Fıtratın Mahiyeti”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/3 (2018), 1765-1788.
- Boyras. İsmail. – Yıldız, Ahmet. “Lazer Çeşitleri ve Yüksek Yoğunluklu Lazer Kullanımı”, *Çağdaş Tıp Dergisi* 6/1-Ek (2016), 104-109.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl el-. *el-Câmi ‘u’s-şâhih*. thk. Muhammed Züheyr b. Nasır. 9 Cilt. b.y.: Dâru Tavkî’n-Necât, 1422/2001.
- Bulut, Serkan. “Güzellik ve Sağlığın Endüstrileşmesi ve Ticarileştiği Söylemlerin Sosyal Medyada İnşası: Instagram Örneği”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 8/2 (2020), 1031-1056.
- Bulut, Süleyman vd., “Saç Beyazlama ve Saç Kaybı Skorları ile Eretil Disfonksiyon arasındaki İlişki” *Yeni Üroloji Dergisi* 14/1 (2019), 21-24.
- Can, Yılmaz. “Estetik ve Güzellik Duygusunun Fıtriliği”, *Diyanet Aylık Dergi* 166 (2004), 52-55.
- Ceylan, Hüseyin. “Türkiye’deki İş Kazalarının Genel Görünümü ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”, *Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi* 3/2 (2011), 18-24.
- Cezîrî, Abdurrahman b. Muhammed (ö. 1941). *el-Fıkh ‘ale’l-mezâhibi’l-erbaa*. 5 cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2003.
- Coşkun, İbrahim. “Bedenini Kendi Mülkü Sayan Zihniyetin Özgürlük Algısı ve bu Algının Doğurduğu Problemler”, *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Mart 2015), 287-306.
- Çağatay, Neşet. “Temizlik”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, Makale ID: 14602 (1961), 30.
- Çağırıcı, Mustafa. “Temizlik”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Aralık 2020). <https://islamansiklopedisi.org.tr/temizlik>
- Çakır Umar, Dilek vd. “Üniversite Öğrencilerinin “Piercing”e Yönelik Bilgi ve Tutumları”, *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2/3 (2013), 153-159.
- Çalışkan, Mehmet. “Hucurat Suresi Bağlamında Takva”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/11 (Haziran 2017), 91-119.
- Çam, Nusret. *İslâm’da Sanat Resim ve Mimari*, (Ankara: Elektronik İletişim Ajansı Tesisleri Yayınevi, 1994), 17-18.

- Çamlıbel, Merve. “İslam Hukukuna Göre İnsan Vücutunda Kalıcı Değişiklik Yapmanın Hükmü”, (Eskişehir; Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslami Bilimleri Bölümü İslam Hukuku ABD, Lisans Tezi, 2016).
- Çeker, Orhan. “Hunsa”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 02 Mart 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/hunsa>
- Çekiç, Sevdegül. “Sanal Dünyada Mahremiyet ve Özel Hayat”, *Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi (Tevilat)* 2/1 (2021), 45-65.
- Çelikkol, Berk. – Erdilek, Necdet. “Diş Hekimliğinde Güvenli Lazer Kullanımı”, *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 25/4 (2018), 481-486.
- Çıracı Yaşar, Yasemin. – Hindistan, Sevilay. “Yaşlılık Kadın ve Cinsellik”, *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5/1 (2020), 15-18.
- Çinpolat, Salih. “Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam’da Sünnetin Yeri”, *Kırıkkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/3 (2017), 109-126.
- Dağ, Ahmet. “Yaratılışa Müdahale ve Yeni Bir Evrimci Neo-Darwinist Bir Yaklaşım Olarak Transhümanizm”. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi* (2019), 153-168.
- Demir, Nazan vd. “Bazı Kozmetik Ürünlerde Ağır Metal (Pb, Cd) Tayini”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi* 9/2 (2014), 194-200.
- Demirbaş, Hatice. – Bulut, Gökçen. “Dövme, Piercing gibi Beden Uygulamalarının Gerisindeki Güdülenme”, *Kesit Akademi Dergisi* 17 (2018), 38-49.
- Deniz Doğan, Sevgi vd, “Plastik Cerrahi Servisinde Çalışan Hemşirelerin Cinsiyet Değiştirme Ameliyatı Olan Transseksüel Bireylere Yaklaşımı”, *Çukurova Medical Journal* 45 (2020), 1355-1360.
- Dinç. Bircan. - Or, M. Erman. “Farklı Tipte Lazerlerin Veteriner Hekimlikte Kullanımı”, *TÜBAV Bilim Dergisi* 7/3 (2015), 1-10.
- Divlekci, Celalettin. “Zina Hakkındaki Bir Ayetin İletişim Psikolojisi Açısından Tahlili”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2/10 (2009), 163-178.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 15 Şubat 2023). <https://kurul.diyanet.gov.tr/Cevap-Ara/1000/dovme-yaptirmak-caiz-midir?>

- Diyamet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 21 Ocak 2023). <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/Karar/38676/estetik-amacli-olarak-yag-aldirma-islemi-caiz-midir>
- Diyamet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 22 Ocak 2023). <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/43/boya-oje-ruj-ve-jole-gibi-maddeler-abdest-ve-gusle-engel-olur-mu>
- Diyamet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 22 Ocak 2023). <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/46/dis-doldurtmak-kaplatmak-veya-tel-taktirmek-abdest-ve-gusle-engel-olur-mu?>
- Diyamet İşleri Başkanlığı, “Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı” (Erişim 25 Ocak 2023). <https://kurul.diyamet.gov.tr/Cevap-Ara/1002/sac-ektirmek-ve-peruk-kullanmak-caiz-midir?>
- İbrahim Kafi. “Maslahat” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Ocak 2023). <https://islamansiklopedisi.org.tr/maslahat>
- Dönmez, İbrahim Kafi. “Seddi Zerai”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 23 Kasım 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/sedd-i-zerai>
- Duman, Hilal. “İslam Hukukunda Hüsnâ (Çift Cinsiyetliler)”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (2002), 295-318.
- Durukan, Zülfünaz vd., “Ç1040 Çeliğinin Lazerle Kesilmesi Etnasında Kesme Parametrelerinin Nominal Ölçüdeki Sapma Miktarına Etkilerinin İncelenmesi”, *Makine Tasarım ve İmalat Dergisi* 12/1 (2001), 34-42.
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş‘as es-Sicistânî. *es-Sünen*. thk. Şuayb el-Arnaûd. 7 Cilt. Beyrut: Dâru’r-Risaletü’l-Âlemiyye, 1430/2009.
- Elçin, Gonca. “Lazer Epilasyon”, *Turkderm* 46/1 (2012), 10-14.
- Erdem, Suat. “İslam Fıkında Tesettür”, *Ekev Akademi Dergisi* 19/64 (2015), 256.
- Erdoğan, Esra. “Hz. Peygamberin Eğitiminde Estetik” *The Journal Of Social Science* 3/5 (2019), 91-105.
- Eren, Mehmet. “Mehmet Akif Ersoy’un Tefsir Yazıları ile Vaaz ve Hutbelerinde Kullandığı Hadislerin Değerlendirmesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/9 (1999), 349-374.
- Ergenekon, Begümşen. *Estetik Cerrahiye Başvurmanın Kültüre Bağlı Nedenleri Kendi İstekleriyle Ameliyat Olan Bireyler Üzerine Sosyal Antropolojik*

- İnceleme* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2006).
- Eryiğit Bader, Aynur. “Sünnet Olma ve Kadın Sünneti”, *Eskiyeni / 37* (2018), 81-107.
- Eskici, Günay. “Ultrason & Radyofrekans ve Kavitasyonel Ultraporasyon Yöntemlerinin Bölgesel İncelme ve Vücut Kompozisyonuna Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi 7/3* (2016), 8-14.
- Evgin, A. Kadir. “Hadislerde Fıtrat Kavramı ve İslam Fıtratı Söyleminin Tenkidi”, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi 1* (2003), 93-110.
- Genç, Güneş. “Ergenlik (Puberte)'te Fizyolojik Değişikler”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 5/2* (1989), 59-67.
- Göksu, A. Özgüç vd. “Hirsutizm Tedavisinde Yüksek Frekanslı Alternatif Akımlarının Kullanımı ve Yeni Bir Metod: Cool-Flash”, *SAU Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 7/3* (2003), 78-82.
- Gül, Ülker. “Dövme Uygulamaları Ne Kadar Güvenli”, *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi 10/3* (2018), 36-38.
- Gülcan, Erim. – Özkan, Atakan. “Obezite”, *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 10* (2006), 185-194.
- Gündüz, Alev. “Boyanmanın Toplumsal İşlevleri”, *Sanat ve Tasarım Dergisi 6/1* (2016), 147-167.
- Güngörmüş, Metin. - Ömezli, M. Melih. “Diş Hekimliğinde Lazer Kullanımı Sırasında Oluşabilecek Zararlar ve Alınacak Önlemler”, *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi 17/2* (2007), 31-33.
- Gürkan, Saime Leyla. “Sünnet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 03 Mart 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/sunnet--hitan#1>
- Gürler, Gamze. “Estetik Cerrahi Müdahale Görmüş Bireyler Üzerine Bir Alan Araştırması”, *Sosyoloji Dergisi 38* (2018), 153.
- Güryuva, Dilara. “Zorla Güzellik: Recep İvedik Serisinde Bedensel Güzellik ve Çirkinlik”, *Fe Dergisi 5/2* (2013), 107-119.
- Haber7, Renkli Lens Uğruna Gözlerinizi Karartmayın” (Erişim 05 Mart 2021.) <https://www.haber7.com/saglik/haber/308071>

- Haberturk “Piercing Takanlar Burnunu, Dilini, Kulağını Kaybedebilir” (Erişim 06 Mart 2021). <https://www.haberturk.com/2119600>
- Hacettepe Üniversitesi, Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi, “Yaşlılıkta Kaliteli Yaşam” (Erişim 11 Aralık 2021).
- Han Almış, Behice vd. “Beden Dismorfik Bozukluğu-Psikoz İlişkisi: Bir Vaka Sunumu”, *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 18/3 (2011), 190-193.
- Heyet. Fetâva'l-Hindiyeye. 6 cilt. Beyrut:Dâru'l-Fikr, 1310/1892.
- Hoşnuter, Mübin vd., “Yarık Damak Dudak Aile Rehberi”, *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 9/1 (2002),-.
- Hökelekli, Hayati. “Fıtrat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 21 Ocak 2021). <https://islamansiklopedisi.org.tr/fitrat>
- Işık, Ayşe. “Genetik Hastalıklar ve Genetik Danışma”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 4/3 (1988), 57-63.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd. *es-Sünen*. Thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî. 2 Cilt. B.y.: Dâru İhyai Kütübi'l-Arabiyye, ts.
- İpek, Elif. – Bayrak, Şule. “Diş Ağartma Yöntemleri ve Komplikasyonlar”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Diş Hekimliği Dergisi* 10/3 (2009), 125-133.
- Kadioğlu, Hakan Hadi vd. “Dini ve Tıbbi Açından Sünnet”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 0/25 (Haziran 2006), 1-16.
- Kahraman, Abdullah. “Kutsal Dinlere Mahsus Bir Temizlik Şekli: Gusül Abdesti”, *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin İlmi Mecmuası* 3/6 (2006), 21-48.
- Kalkan, Mustafa Tunaya. “Isı, Sıcaklık, Ter, Terleme”, *Tıp Fakültesi Klinikleri Dergisi* 1/1 (2018), 109-130.
- Kamacı, F. Zehra. *Hız. Peygamber Devrinde Kadınların Süslenmesi* (İstanbul: İnkılâb Yayınevi, 2019), 132.
- Kandemir, M. Yaşar. “Şemail”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Aralık 2022). <https://islamansiklopedisi.org.tr/semail>
- Kaptanoğlu, Aslı Feride vd., “Karıncı Yumurtası Yağı ile Analitik Bir Çalışma”, *Dermatoz* 3/2 (2012), 47-51.
- Karabacak, Ercan. – Doğan, Bilal. “Saç Bakım ve Tedavisinde Doğal Ürünler”, *Türk Dermatoloji ve Veneroloji/Türkderm Arşivi* 48/1 (2014); 60-63.

- Karakaya, Handan. – Ümran Cihan, “Toplumsal Yapı, İktidar ve Kadın Bedeninin Kurgulanışı”, *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/11 (2017), 5-17.
- Karaman, Hayrettin. “Dövme Yaptırmak” (Erişim 15 Şubat 2023).
<https://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0052.htm>
- Karaman, Hayrettin. “Kuaför (epilasyon)” (Erişim 24 Ocak 2023).
<https://www.hayrettinkaraman.net/sc/00399.htm>
- Karaman, Hayrettin. “Kaş Aldırmak” (Erişim 27 Mart 2023).
<http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/hayat2/0084.htm>
- Karaman, Hayrettin. “Saç Ektirme” (Erişim 24 Ocak 2023).
<https://www.hayrettinkaraman.net/yazi/hayat2/0017.htm>
- Karaman, Hayrettin. “Diş Törpülemek” (Erişim 15 Şubat 2023).
<https://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0052.htm>
- Karaman, M. İhsan. “Sosyokültürel, Etik, Tıbbi ve İslami Perspektiften Kız Çocuklarda ve Kadınlarda Sünnet”, *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* 22/2 (2017), 125-130.
- Karaşar, Burcu. – Öğülmüş, Selahiddin. “Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizi”, *Ege Eğitim Dergisi* 17/1 (2016), 84-104.
- Kasnak, Gökhan. - Fıratlı, H. Erhan. “Lazer Fiziği ve Lazer Uygulamalarında Temel Kavramlar”, *Türkiye Klinikleri Periodontoloji Özel Dergisi* 2/2 (2016), 1-6.
- Kaşıkkara, Gülizar. – Doğan, Uğur. “Beğenilme Arzusu: Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 4/2 (2017), 51-60.
- Kaya, Nagehan. – Taştan, Nuray. “Özgüven Üzerine Bir Derleme”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 10/2 (2020), 297-312.
- Kaya, Osman. “Nisa Suresi 34. Ayet Bağlamında Kur’an ve Sünnete Göre Kadın ve Erkek Eşitliği ve Kadınların Dövülmesi Meselesi”, *Route Education and Social Science Journal* 18/4 (2017), 324-346.
- Kazancı, Alper. *Yaşlanmayla Deride Meydana Gelen Değişimlerin İncelenmesi* (Malatya: İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans, 2012), 44.
- Keskin, Yusuf Ziya. “Hz. Peygamber Döneminde Saç Bakımı”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 26/26 (2011), 12.

- Koca, Ferhat. “Mefsedet” *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 22 Ocak 2023). <https://islamansiklopedisi.org.tr/mefsedet>
- Koçyiğit, Hikmet. “Kur’an’a Göre Mahlûkatın Estetize Edilmesi”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/2 (2011), 213-235.
- Köse, Hüseyin. “Tüketim Toplumunda Bir “Sosyal Beden” Kurgusu Olarak Kadın”, *Selçuk İletişim* 6/4 (2013), 85.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh, *el-Câmi‘ li-ahkâmi’l-Kur‘ân* (İstanbul: Buruc Yayınları, 2000) 1000.
- Küçük, Öznur. – Diljin Keçeci, Ayşe. “Beyazlatmanın Diş ve Çevre Dokularda Yaratabileceği Yan Etkiler”, *Selçuk Dental Journal* 6/1 (2019), 110-119.
- Macit, Yunus. “Beden Temizliği için Yapılmış Mekânlar ile İlgili Hadislerin Tenkid ve Tahlili”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 5/1 (2005), 167-207.
- Memecik, Harun. “Dövme Yapmak ve Yaptırmakla İlgili Hadislerin İncelenmesi”, (Elazığ, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, 2019), 72.
- Meşe, Ramazan. “Kur’an’da Lanet Kelimesinin Semantik Analizi”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/1 (2015), 215-238.
- Müslim, Ebü’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. el-Câmi‘u’s-şâhîh. thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, 1374/1954.
- Nas, Taha. “İslam Hukuku Açısından Saç Ekiminin Hükmü”, *İslami Araştırmalar*, 27/ 1 (2016): 53-63.
- Nazik, Sıtkı. “Klasik Şiirde Türk Güzeli”, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi* 45 (2018), 137-158.
- Nefrâvî, Ahmed b. Guneym b. Salim İbn Mühenna (ö. 1126/1715). *el-Fevâkihü’l-devânî ‘alâ risâleti İbn Ebi Zeyd el Kayravânî*. 2 cilt. Beyrut: Dâru’l-Fikr, 1995.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb en-. *es-Sünenü’l-kübrâ*. thk. Hasan Abdü’l-Mün’im Şelebi. Beyrut: Müessesetü’r-Risale, 1421.
- Odabaş, Sevim. “Güzelliğin On Para Etmez Şu Estetik Cerrahlar Olmasa: Medyada Beden Politikalarının Temsili”, *Kültür ve İletişim* 11/1 (2008), 53-72.
- Okumuş, Ejder. “Bedene Müdahalenin Sosyolojisi”, *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi II* (2009), 7.

- Ozansoy, Nihan. *Tüketim Toplumunda Güzellik İmajının Üretimi* (İzmir: Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans) 2012.
- Öğüt, Salim. “Taharet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 14 Ocak 2023). <https://islamansiklopedisi.org.tr/taharet>
- Öğüt, Salim. “Mahrem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 27 Mart 2023). <https://islamansiklopedisi.org.tr/mahrem>
- Önal, Ramazan. “Hz. Peygamberin Hayatında Kişisel Bakım”, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* 1/1 (2020), 55.
- Önder, Meltem. – Aksoy, Gülhan. “Hiperhidroz”, *Türkderm* 45/1 (2011), 2-9.
- Özalper, Büşranur, “Gebelikte Beslenme”, *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2/2 (2014), 270-278.
- Özay, Hilal. “İslam Hukuku Açısından Cinsiyet Değiştirme”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/1 (2016), 1-36.
- Özdemir, Raife vd. “Gebelikte Kozmetik Kullanımı ve Sağlık Riskleri”, *Hemşirelik Bilimi Dergisi* 5/1 (2022), 30-37.
- Öztürk, Mehmet. “İslam Hukukuna Göre Saç Boyama”, *Humanities Sciences* 8/1 (2013), 123.
- Öztürk, Yener. “İnsan ve Fıtrat”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/5 (1999), 321-330.
- Persi Özkan, Özlem. – Sevim, Yonca. “Toplu Beslenme Sistemlerinde El Hijyeninin Önemi”, *Sağlık Bilimleri ve Yaşam Dergisi* 1/2 (2016), 18-23.
- Polat, Ahmet. – Yaka, Zeki. “Hikmet-i Teşri’ Bağlamında Abdest, Namaz ve İnsan Sağlığı İlişkisi”, *Akademik Platform İslami Araştırmalar Dergisi* 4/3 (2020), 386-418.
- Sağlığa Bir Adım “Protez Kullanmanın Zararları” (Erişim 08 Mart 2021). <https://sagligabiradim.com/protez-tirnak-kullanmanin-zararlari/>
- Sağlık Bakanlığı, Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, “Türkiye Beden Ağırlığı Algısı Araştırması”, (Erişim 12 Ekim 2021). <https://sggm.saglik.gov.tr/Eklenti/30357/0/turkiye-beden-agirligi-algisi-arastirmasi-trpdf.pdf>
- Samancı, Mustafa. “Küresel Bir Salgın: Covid-19”, *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 5/1 (2020), 6-11.

- Sarıçam, İbrahim. “Toplumsal Bir Sorun Olarak Temizlik”, *IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri* (2009), 481-485.
- Sert, Selin. “Türk Medeni Hukukunda Cinsiyet Değişirme”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi 118* (2015), 255-270.
- Sevim, Seçkin. – Aydın Sevim, Bilgen. “21. Yüzyılın İlk On Yılında Estetik Cerrahinin Yükselişi: ABD Örneği”, *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi 10/4* (2014), 68.
- Sorularla İslamiyet “Helaller-Haramlar Konusunda En Çok Merak Edilenler” (Erişim 06 Mart 2021). <https://sorularlaislamiyet.com/helaleller-haramlar-konusunda-en-cok-merak-edilenler>.
- Suiçmez, Mehmet. “Medyada Kadın Bedeninin Ötekileştirilmesi: Victoria’s Secret Modeli”, *Middle Black Sea Journal Of Communication Studies 3/2* (2018), 67-84.
- Şahin, Deniz. *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutumların, Yalnızlık, Depresyon ve Beğenilme Arzusuyula İlişkisi* (Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans, 2019), 39.
- Şahin, Eyüp. “İslam Felsefesi Geleneğinde Özgürlük Düşüncesi Üzerine”, *KADER Kelam Araştırmaları Dergisi 7/1* (2009): 0-130.
- Şen, Zeynep vd. “Plastik ve Rekonstrüktif Cerrahi Girişimlerin Psikiyatrik Yönleri”, *Türk Plastik Rekonstrüktif ve Estetik Cerrahi Dergisi 11/2* (2003), 117 - 122.
- Şentepe, Ayşe. “Yaşlılık Döneminde Dini Başa Çıkma”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi 4/1* (2015), 186-205.
- Şentürk, Mustafa. “Kur’an-ı Kerim’de Beden Mahremiyetini İfade Eden Temel Kavramlar”, *Din, Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu*, ed. Yavuz Ünal vd. (Samsun: Ordu İlahiyat Vakfı Yay. 27-29 Mart 2015), 101-115.
- Taşdelen, Erkan. *İslam Hukukunda Kişinin Bedeni Üzerindeki Tasarrufları*, (Bartın: Bartın Üniversitesi, Yüksek Lisans) 2019.
- Tatlılıoğlu, Durmuş. “Tasavvuf ve Tarikatlere Sosyolojik Bir Bakış”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9/4 (2009), 99-128.

- Tedik, Sultan Esra. “Fazla Kilo / Obezitenin Önlenmesinde ve Sağlıklı Yaşamın Desteklenmesinde Hemşirenin Rolü”, *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi* 1/2 (2017), 54-62.
- Telkenaroğlu, M. Rahmi. “Ensest ve İslam Hukukundaki İzdüşümü”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2011),115-144.
- Tezcan, Durmuş. “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal ve Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu ile İlgili Bazı Gözlemler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 71/1 (2013), 1159-1164.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ et-. *el-Câmi ‘u’l-kebîr*. thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Garbi’l-İslamî, 1998.
- Topgül, Muhammed Enes. “Hicri 3. Asrın Başlarında Sünnete Sarılmak: Saç-Sakalını da Boyardı!”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 59/1 (2018), 87-116.
- Tuğan, Nuray Hilal. “Sinema İkonografisinde Kostüm ve Makyaj”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 6/4 (2017), 179-190.
- Türk Dil Kurumu (TDK), “Epilasyon” (Erişim 17 Temmuz 2022).
<https://sozluk.gov.tr/>
- Türk, Gül Dilek. – Bayrakçı, Serkan. “Sosyal Medya ve Toplumda Değişen Estetik İşlem Yaptırma Algısı”, *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi* 10/39 (2019), 118-135.
- Tütün, Sevgi. “Kur’an’da Erzeli’l-‘umur ve Yaşlılık Üzerine Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 20/2 (2016), 299-328.
- Uğur Çerikan, Fidan. - Alanko, Mehmet Rıza. “Dövmenin Çeşitli Dillerdeki Etimolojisi ve Kısa Tarihçesi”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Ek 1* (2016), 166-193.
- Uslu, Yasemin. – Yavuz, Meryem. “Ameliyat Öncesi Tüy Temizliği: Sistemik İnceleme”, *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 31/2 (2015), 59-67.
- Uysal , Asım. – Uysal, Mürşide. *İzahlı Kadın İlmihali*, (İstanbul: Uysal Yayınevi, 2013), 370.

- Yalçın, İsmail. “İslam Hukukunda Karşı Cins Benzeme Yasağının Kılık Kıyafete İlgili Sınırları”, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2/1 (2016), 371-377.
- Yalçın, İsmail. “Saç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 15 Aralık 2022). <https://islamansiklopedisi.org.tr/sac>
- Yalçın, İsmail. “Sakal”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 16 Aralık 2022). <https://islamansiklopedisi.org.tr/sakal>
- Yalçın, İsmail. *İslam Hukuku Açısından Yaratılışı Değiştirme Fıtratı Bozma* (Ankara: Fecr Yayınları, 2017).
- Yalçınkaya, A. Eylül. “İlk Dönem Tasavvuf Klasiklerinde Zühd Kavramı Üzerine”, *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/1 (2020), 1-18.
- Yaran, Rahmi. “Bıyık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 16. Aralık 2022). <https://islamansiklopedisi.org.tr/biyik>
- Yaran, Rahmi. “Dövme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 14 Aralık 2020). <https://islamansiklopedisi.org.tr/dovme>
- Yarba, Rıdvan. “Hz. Peygamber (s.a.v.) İsnad Edilen Olumsuz Söz ve Fiillerle İlgili Bir Hadisin Tahric ve Yorumu”, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 14/3 (2022), 1144-1169.
- Yaşar, Mehmet Aziz. “Makâsîdü’ş-Şeri-â’nın Teorik Boyutu ve Müstakil Delil Olma Problemi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/2 (2019), 460-481.
- Yaşar, Z. Füsün. – Erol, Ayla Sevim. “Diş Antropolojisi”, *Antropoloji Dergisi* 22 (2007), 15-40.
- Yaşaroğlu, M. Kamil. “Lanet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Erişim 21 Ocak 2023).
- Yıldırım, Mustafa. “İslam Sanatının Özgüven ve Sosyalleşmedeki Etkisi”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3/9 (2015), 19-28.
- Yıldız, Abdulvahap. “Hz. Eyyûb’un (a.s) Hastalıklar Karşısındaki Sabrı ve Manevi Hastalıklarımız”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 36/36 (2016), 128-142.

- Yıldız, İbrahim. “Kur’an-ı Kerim ve Sünnete Göre Sosyal Hayatta Kadın Erkek İlişkisi”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/42 (2019),84-109.
- Yılmaz, Taha. “Kadınların İslam Hukukuna Katkıları: Hz. Aişe Örneği”, *Diyanet İlmî Dergi* 58/3 (2022), 979-1002.
- Yılmaz, Zafer. “Hannah Arendt’in Özgürlük Anlayışı”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 9/1 (2010), 227-235.
- Yücel Doğan, Serap. “Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin İdealize Edilmesine Yönelik Kadın Algılamalarına ve Tüketim Davranışlarıyla İlişkisi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23 (2010), 51-59.
- Yücel. Özlem Damla. – Çevik, Abdulkadir. “Kimlik İfadesi Olarak Dövme”, *Kriz Dergisi* 23/1 (2015), 17-26.
- Yüksel, Erkan. – Yıldırım, Ozan. “Gazetelerde Güzel’in Sunumu”, *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)* 2/2 (2017), 16-37.
- Zengin, Ferhat. “Fotojenik Makyajdan Plastik Makyaja 2000’li Yıllar Öncesi Türk Sinemasında Makyaja Genel Bir Bakış”, *Erciyes İletişim Dergisi* 7/1 (2020), 345-368.